

sehir

kültür sanat

MAYIS-HAZİRAN 2021

ISSN: 2548-0081

40

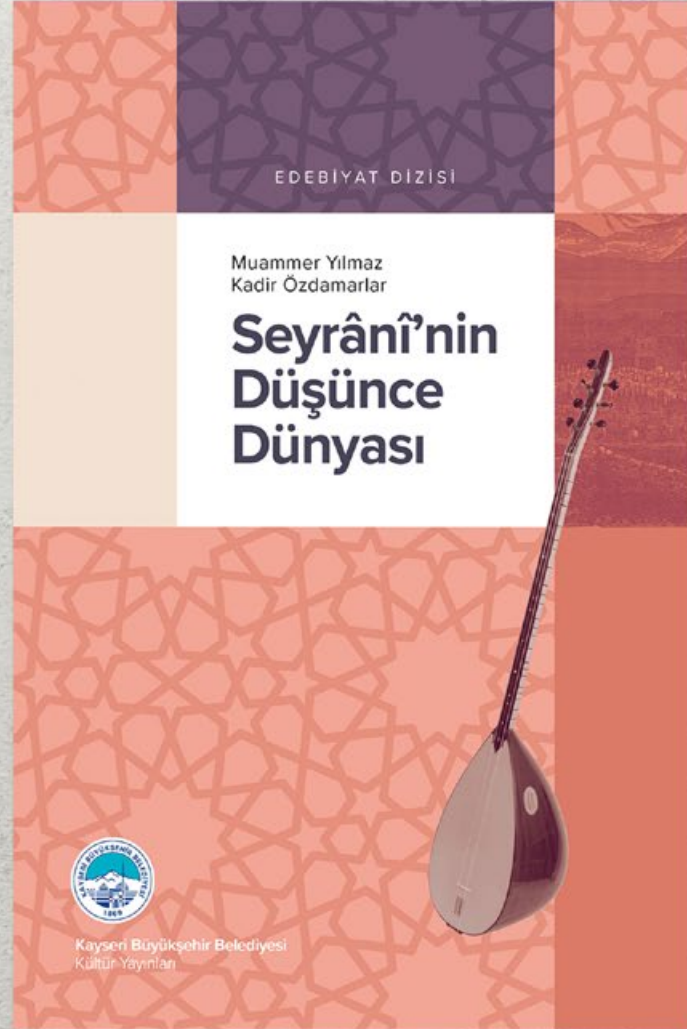
KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

Hasan Nail Canat
Kurt Dağı'dan Zengibar'a
Kayseri'nin Başkent Yapılma Planı

**Dinsel Bir İmge Olarak
Erciyes ve Betimlemeleri**

SEYRÂNÎ'NİN DÜŞÜNCE DÜNYASI

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

2021 SAYI: 40 (Mayıs-Haziran)

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

ISSN: 2548-0081

E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Ahmet Selman AKYURT

Fehmi GÜNDÜZ

Erkan KÜP

Ayşe ÖNDER

Salih ÖZGÖNCÜ

Gürcan SENEM

Mustafa ERDOĞDU

FOTOĞRAF KURULU

Ali SARAÇOĞLU

Abdullah KOÇ

Faik ÇİFTÇİ

Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON

Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAK FOTOĞRAFI

Yasin ÇETİN

KAPAK TASARIMI

Ali SARAÇOĞLU

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi

Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72

38050 Melikgazi / KAYSERİ

t: (0352) 220 70 50 - 90

sehir38@kayseri.bel.tr

www.kayseribusam.com

şehir

kültür sanat

YAPIM

bilge tasarım atölyesi

Barbaros Mahallesi Oymak Caddesi
Sümer Hukuk Plaza A-Blok No: 8 Kat: 10/55
Kocasinan - Kayseri
t: +90 352 221 16 16
bilgi@bilgegrafik.com

TASARIM

Ahmet Deniz DOĞAN
Şerife BOZDAĞ

İLLÜSTRASYON

Şerife BOZDAĞ (sf. 48)

BASKI

Orka Matbaacılık, İncecik Mah.
Çırağan Sk. No: 4 Melikgazi / KAYSERİ
info@orkamatbaa.com
T.: +90 352 322 17 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dergimiz TÜRDEB -Türkiye Dergiler Birliği üyesidir.

▲ F: Mehmet Palta - Yansima

başkandan...

Şehir'imizden Selamlar

Şehir insan ile anlamlıdır. Bir başka deyişle şehri şehir kılan insanlarıdır. Bu anlamda Kayseri'mizin tarihten bugüne şehirle, mekânla özdeşleşen çok önemli şahsiyetleri vardır. Nitekim şehrin sürekliliği de bu insanların katkılarıyla devam eder. Bu insanların aramızdan ayrılması elbette suret anlamında bir kayıptır. Onlar şehrimize yaptıkları katkıları ile her zaman kalıcılıklarını sürdürürler ve bizler de onları her zaman hayırla yâd ederiz. Bu anlamda geçtiğimiz günlerde şehrimiz önemli bir değerini kaybetti. Kadim dostum, gazeteci, televizyoncu, araştırmacı-yazar Veli Altinkaya rahmet-i Rahman'a kavuştu. Apan-sız ve aniden gelen bu kayıp elbette ki bizi derinden sarstı. Çünkü onun bizim için sadece dostluğundan da öte şehrimize olan katkıları çok daha kıymetliydi. Takdir-i ilahiye boyun kıldan incedir. Bize düşen onu unutmamak ve unutturmamaktır. Hazırlıklarını neredeyse tamamladığımız Basın Müzesi'ne Veli Altinkaya'nın ismini vererek onu her daim hayırla yâd edeceğiz. Rabbim tekrar rahmet eylesin. Ailesine, dostlarına ve tüm basın camiamıza sabırlar diliyorum.

Bu arada Şehir dergimiz bu sayı ile 40. sayısına ulaştı. Bir dergiyi, özellikle de bir şehir dergisini 40 sayı aynı seviyede çıkarabilmek gerçekten kolay değildir. Ancak Kayseri gerek tarihî özellikleri ve gerekse kültürel bağlamı ile böylesi bir dergiyi daha nice 40 sayı çıkarabilecek donanıma sahip bir şehirdir. Hem Şehir Kültür Sanat hem de Düşünen Şehir gibi iki dergimizle şehir kültürüne ve şehir düşüncesine önemli katkılar yaptığımızı düşünüyorum. Bu min-valde emeklerini esirgemeyen tüm yazarlarımıza, okurlarımıza ve ilgili ekibimize teşekkür ediyorum.

40. sayımızın içeriğine gelince... Portre bölümü-

müzde Kayserimizin önemli simalarından, şehrimizi kültür ve sanat alanında hakkıyla temsil eden Hasan Nail Canat ağabey var. Ahmet Sivacı'nın akıcı yazısı ve duygulu üslubundan okuyacaksınız. Dursun Çiçek hocamız şehrimizin doğal güzelliklerini gezmeye, fotoğraflamaya ve anlatmaya devam ediyor. Bu kez Yeşilhisar bölgesinde... Koç Dağı'ndan Zengibar'a yürürken hem mekânı hem zamanı hem de kültürel bağlamı bize keyifli bir biçimde aktarıyor.

Tarih bölümümüzde şehir tarihçimiz Mehmet Çayırdağ bu kez Talas ilçemizle ilgili önemli bilgileri ve belgeleri paylaşıyor. Talas'ın sosyal yapısına dair önemli bilgiler veriyor. İlgiyle okuyacağınızı umuyorum. Erciyes deyince Kayseri, Kayseri deyince akla Erciyes gelir. Her sayımızda Erciyes şu veya bu biçimde dergimize giriyor. Bu sayımızda Fehmi Gündüz, Erciyes betimlemeleri yazısı ile Erciyes Dağı'nın tarihî ve kültürel bağlamını aktarıyor bize. Önemli bir yazı.

Mustafa İbakorkmaz, şehrimizin kültür simalarından Emel Demirezen'le dolu dolu bir söyleşi gerçekleştirmiş. Kitaplardan dergilere, fuarlardan sergilere, yazarlardan kitabevlerine çok güzel bir söyleşi. İlgiyle okuyacağınızı tahmin ediyorum.

Dergimizin diğer bölümlerinde de birbirinden güzel yazılar ve önemli yazarlarımız var. Atabey Kılıç, Ali Aslım, Halit Erkiletlioğlu, Kani Çınar, Bekir Oğuzbaşaran, Süleyman Kocabaş, Mehmet Gönen bu sayımızın diğer yazarları. Kitabiyat, Kayseri Sofrası ve Kültür bölümümüz de sizleri bekliyor.

Bir sonraki sayıda buluşmak dileğiyle, kitap, dergi, kültür ve sanat dolu günler diliyorum...

Dr. Memduh Büyükkılıç
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

PORTRE

Hasan Nail Canat ya da Sanatın Adı
Ahmet Sivacı

➤ 6

DOĞA

Kurt Dağı'ndan Zengibar'a
Dursun Çiçek

➤ 16

TARİH

15., 16., 17. ve 20. Yüzyıllarda Talas'ın
Müslüman ve Hristiyan Ahalisi
Mehmet Çayırdağ

➤ 24

ARAŞTIRMA

Dinsel Bir İmge Olarak
Erciyes ve Betimlemeleri
Fehmi Gündüz

➤ 38

EDEBİYAT

Çivicizâde Gâlib Bey
(1876-1906)
Atabey Kılıç

➤ 48

SÖYLEŞİ

Emel Demirezen ile Kayseri,
Kültür ve Kitap Üzerine
Mustafa İbakorkmaz

➤ 52

YAKIN TARİH

Sakarya Savaşı ve Ankara'dan
Kayseri'ye Göç 1921
Halit Erkiletlioğlu

➤ 60

ANI

Develi Ovasından Hayvanlarla
Olan Hatıralarım
Süleyman Kocabaş

➤ 66

GEÇMİŞ ZAMAN

Mekanik Dersi ve Keçe Silgiler
Ali Aslım

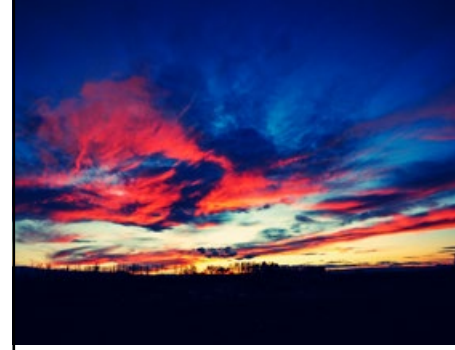
➤ 76

DENEME

Gönülden Esintiler
Kani Çınar

➤ 80

ŞİİR

Kayseri Oturmasında
Bekir Oğuzbaşaran

➤ 86

ŞEHRİN YÜZLERİ

Lalebeli'nin Eşkuyası
Necip (Bilgili) 1895-1928
Mehmet Gönen

➤ 88

KİTAPİYAT

Osmanlı'dan Günümüze
Koramaz Vadisi Tarihi
Mustafa İbakorkmaz

➤ 96

SOFRA

Tahinli Bazlama
Şehir Kültür Sanat

➤ 100

KÜLTÜRDEN

Şehirden Kısa Kısa Haberler
Şehir Kültür Sanat

➤ 102

Hasan Nail Canat ya da Sanatın Adı

Bu dünyadan Kayserili bir mütefekkir, erdem timsali, geleceği inşa etmiş, gerçek bir sanatçı geçti. “Al gözüm seyreyle.”

Ahmet Sıvacı

İçimizde öyle insanlar yaşarlar ki, bizler onların varlıklarını sıradan bilsek bile onlar adeta gökyüzünde parlayan yıldızlara benzerler. Tut ki Ülker, tut ki Zuhale ya da Tarık'tılar. Gönül dünyamızın mimarı olarak uzaktan aydınlatırlar. Bir gün, parlak bir ışık saçarak kayıp gittiklerinde bile, ötelerin ötesinden karanlıkları yırtmaya, eserleri ile nefes almaya devam ederler. Onlar, Yunus'un; *“Her dem yeni doğarız. Bizden kim usanası”* sözünün bittiği yerdedirler.

Hasan Nail Canat... *“Anladım işi sanat Allah'ı aramakmış / Marifet bu, gerisi yalnız çelik çomakmış”* Üstad Necip Fazıl'ın ifadesi doğrultusunda, tozlu tiyatro sahnelerinin, onlarca sinema ve televizyon dizi filmlerinin bir büyük aktörü. “Erik Ağacı” adlı, dünyanın bütün çocuklarına ses veren evrensel şiiriyle, etinden, kanından, canından sızdıran organik bir şair. İlkeli duruşu, idealleri uğrunda yılmadan mücadele eden tavrı ile bir roman, bir oyun yazarı. Yönetmen. Tiyatro Okulu sahibi.

Öfke ile incelik arasında, tıpkı Hacı Bektaş Veli'nin ceylan ile aslanı kucağında tuttuğu gibi denge sağlayan bir mütefekkir. *“Şem'i gör kim yanmadan, yandırmadı pervaneyi”* örneği, yangınlar içinde bir büyük insan. Mevlana'nın: *“Neyi arıyorsan o'sun”* noktasında bir gönül insanı. Ali Şir Nevai'nin: *“Hiç ordum olmadığı halde Çin sınırına ve Tebriz'e kadar bütün Türk ve Türkmen illerini sırf Divanımı göndermek suretiyle fethettim.”* örneği dokuz edebî eseriyle, tiyatro oyunları, televizyon dizileriyle ve sinema

filmleriyle gönülleri fetheden gönül fatihi. Acıyı, kolayca mutlu olmamak için merhem niyetine gönül yaralarına süren, tuz niyetine basan bir çile abidesi. Kor değil akkor ateş üstünde yürürken gülistanı yaşayan bir derviş.

“*Sanat, gülü incitmeden gül yaprağına şiir yazmaktır.*” İmza; Hasan Nail Canat. Öyle ya! Gülü tarife ne hacet. Ne çiçektir bilmez miyiz? Ve... O, bir dağ. Gönül dağı. Dağ anlatılabilir mi? Ona sadece bir yazar, komple sanatçı ve televizyon dizilerinde, sinema filmlerinde rol alan bir oyuncu demek kuşkusuz onu anlatmak demek değil. İşte onun hikâyesi...

25 Ekim 1943 yılında Kayseri’de doğan, Yazar-Tiyatro ve Sinema Sanatçısı Hasan Nail Canat, Gülük Mahallesi’nden. Kayseri’nin yerlilerinden. Kayseri İmam Hatip Lisesi öğrencisi iken okul müsamerelerinde arkadaşları ile küçük çaplı oyunlar sahneye koyarak sanat hayatına ilk adımını atar. Mezun olduktan sonra Kayseri Hava İkmal ve Ana Tamir fabrikalarında çalışır. Sanatla ilgisini devam ettirmek istediğinde, babası şiddetle karşı çıkar. “Tiyatrocu mu olacaksın, soytarı mı olacaksın” diyerek Hasan Nail Canat’ı engellemeye çalışır. O yılların şartlarında doğal bir baba tepkisidir bu.

Kaskatı, barut kokan bir dünyada, naif bir ruha sahip, kendi kurduğu hazangâhında ıstırapları yaşayan, kimliği, acının bileği taşı olan şiirler yazmaması hiç düşünülür mü? Üstelik

toplumsal acının şiirini. Aşk acısını anlatan sözcüklerin bile süzgecinden geçtiği toplumsal acının. Şiiri hak etmek için, Mevlana’nın öğretisiyle hamken pişer, piştikten sonra da yandıkça yanar.

İlk olarak yayımlanan “Yalnızlar Rıhtımı” isimli şiir kita-

bında Kaygusuz Abdal gibi feryad u figan eder adeta: “*Kırk yıl oldu, kaynatırım kaynamaz.*” Bu doğrultuda Necip Fazıl’ın şu dizeleri ile kendini sorgular:

“*Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum
Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum*”

Öyle ya! Pervaneyi ateşe attıran, bülbülü şeydalaştıran, üzüm yaratılmamışken insanı sarhoş eden o mutlak varlığın tecellisi değil midir? Leyla’nın, Aslı’nın nazı, Kerem’in niyazı O’ndan değil midir?

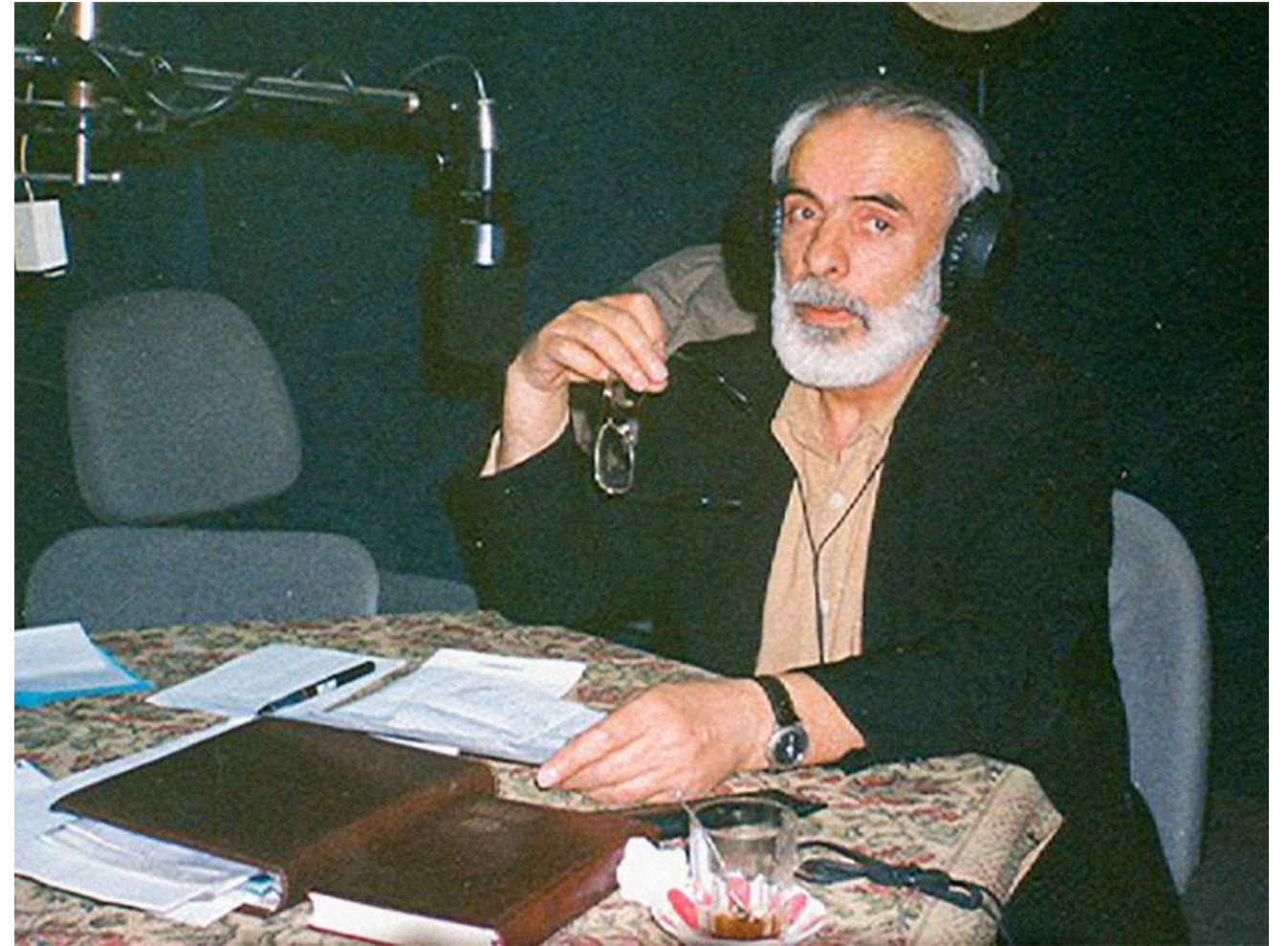
Bu bağlamda; Hasan Nail Canat, O mutlak varlığın rızası için, toprağı amber niyetine koklayan, çuhayı ipek görebilen,

sureti sirete, arazi cevhere dönüştüren, bedeni ruha köle eden bir sanatçıdır. Zaten sancılı bir şair olarak hayata dair, beynini yiyen müthiş sorulara şiir diliyle cevap bulmaya çalışır Kayserili Sanatçı. Metafizik ürperti içinde hayatın gerçeğini keşfetmek için tiyatroya olan aşkını daha çok pekiştirir. Ona göre sanatçının içinden akan Nil olsa, sevgileri çorak vadilere yönelmediği, şiir ya da tiyatro diliyle de olsa çevreyi suya kandırmadığı sürece hiçbir anlamı yoktur. Mum ile pervane arasındaki aşk örneği, pervanenin yanması için önce mum olup yanmak gerekir. Değilse mum, pervane ile aynileşebilir mi? Yanmanın ne olduğunu anlayabilmesi, küle dönmesi, sonra sarhoş, sonra iradenin gidip varlığa aşkın hâkim olabilmesi için kendine çekebilir mi?

Bunun adı Vahdet’tir. Birlik. Tek oluş. Kula yansır ki bıçak sırtı gibidir. Vahdet-i Küsud ki Hakk ile kulun isteklerinin aynı olması; sufünün her şeyi Allah olarak, Allah’ın tecellisi olarak görmesi ki Vahdet-i Şühûd ve varlığın yalnızca bir, onun da Allah olduğunun kabul edilmesi ki Vahdet-i Vücut... Tut ki sufi tut ki Hakk’ın Cemali.

1964 yılında Rusya’nın Bolşevik İhtilali’nde Türk kökenli

Oğlum, oyununu heyecanla seyrettim. Yanılmışım. Artık seni özgür bırakıyorum. Sanatını Allah yolunda kullandığın müddetçe yolun açık olsun.

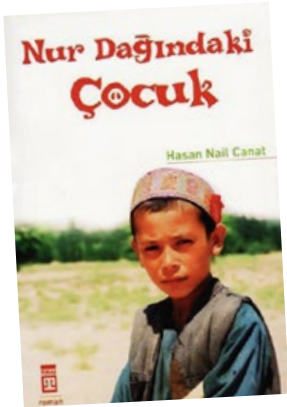
insanlara yapmış olduğu zulümden etkilenerek “Moskof Sehpaşı” isimli ilk oyununu yazan Hasan Nail Canat, henüz Kayseri’de iken Hilal Tiyatrosu’nu kurar ve kendi yazdığı oyunlarla, 7-8 inançlı, şuurlu, fedakâr genç ile birlikte Anadolu turnesine çıkar. Böylelikle profesyonel tiyatro hayatı da başlamış olur. “Moskof Sehpaşı” o yıllarda çok büyük ilgi görür ve 1200 defa farklı yerlerde sahnelenir. Hasan Nail Canat, bu başarısı sayesinde muhafazakâr kesimin büyük ilgisini çeker. “Soytarı mı olacaksın?” diyen babası, Kayseri Müftüsü’nün daveti üzerine Kayseri Din Görevlileri Derneğinin organize ettiği, “Moskof Sehpaşı” isimli oyunu izlemeye gelir.” Oyun sona erdikten sonra biraz tedirginlikle, tepkisini ölçmek için gelen oğluna şunları söyler:

“*Oğlum, oyununu heyecanla seyrettim. Yanılmışım. Artık seni*

özgür bırakıyorum. Sanatını Allah yolunda kullandığın müddetçe yolun açık olsun.

Hasan Nail Canat mutludur. Gözleri dolar. Babasının ettiği bu duanın bereketi ile artık sanata kendisini tamamen adar. İstanbul’a taşınır. Üstad Necip Fazıl Kısakürek’in sohbetlerine katılarak Allah yolunda sanatını kullanmanın püf noktalarını, mesaj kaygılarını, yol haritasını en ince ayrıntılarına kadar öğrenir. Öyle ya! Sanat, Hakk için yapılıncı halka ulaşır, halka bir fayda sağlar. Siyasi ve ticari hiçbir kimliğe tabi olmadan sadece ve sadece sanat adamı olmak ve sanatını icra etmek üzere hayatına yön verir, dolu dolu geçen sanat hayatında medyada görünmek için çaba harcamaz. Öyle ya! Pişmeden ham ervahın şair olması düşünülür mü?

Daha sonraki zamanlarda sırası ile: *Günahkâr Baba, Dilsiz*

Şeytan, Bir Avuç Ateş, Afganistan Dramı, Bir Demet Gençlik isimli; müstehcenlikten, Türk örf ve adetlerine, inançlara aykırılıktan, vatana ve bayrağa hakarettten uzak, büyük bir özveri ile emek verip çok hassas ve kesin çizgilere dikkat ederek yazdığı eserleri hem yöneterek hem de oynayarak sahneye koyar. Ayrıca *Şeytan Üssü Haber Merkezi, İnsanlar ve Soytarılar* ve *Başkasının Ölümü* isimli başkalarının yazmış olduğu tiyatro eserlerinde de başrol oynar.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra mecburi olarak tiyatro hayatına ara veren Hasan Nail Canat, maddi açıdan büyük sıkıntılar çekmesine rağmen üretmeye devam eder. Edebî çalışmalarına ağırlık verir ve bir-birinden değerli, roman türünde eserler yazar. *Bir Küçük Osmancık Vardı, Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Günahkâr Baba, Yasemen, Kırmılı Murat Destanı, Bir Avuç Ateş, Gül Yarası* ve *Kıralık Zindan* isimli romanları okuyucu ile buluşur ve uzun yıllar kendisinden söz ettirir. İlk romanı, *Bir Küçük Osmancık Vardı*'nın Millî Gazete'de tefrika hâlinde yayımlanması, Hasan Nail Canat için mutlulukların en güzeli. İnancından, ilkesinden taviz vermeden, edebiyat yoluyla insan yetiştirme isteği ile duygularını şöyle ifade eder:

“Olacak. Beni göremeyenler beni okuyacak ve ne olursa olsun bu insanlara mesajımı vereceğim.”

Verir de. Hem de dolu dolu. Dokuz büyük esere imza atarak. *Moskof Sehpa*sı isimli ilk eserini, *Kırmılı Murat Destanı* adı altında kitaplaştırır. *Bir Avuç Ateş* isimli romanı, *Çöküş* adı ile yönetmen Mesut Uçakan tarafından beyaz perdeye aktarılır. *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitabı da Millî Eğitim Bakanlığı'nın, “100 Temel Eser” serisi arasında yer alır.

Üzülerek belirtmek gerekir

ki Hasan Nail Canat'ın, *Kıralık Zindan* adlı eseri kayıptır ve bugüne kadar bulunamaz. Olayın başlangıcı şöyledir: Hasan Nail Canat, rahmetli olmadan önce, yeni yayıncılığa başlayan bir yayınevine, *Kıralık Zindan* isimli eserini, orijinal dosya halinde, üstelik sözleşme yaparak teslim eder. Aradan yıllar geçmesine rağmen ne yayıncıdan ne yayınevinden yazılı veya sözlü olarak Hasan Nail Canat'a bilgi verilmez. Dahası, yayınevinden de bir daha haber alınmaz. Eser, böylece kaybolur.

Şiir, roman ve tiyatro eserleri incelendiği zaman eserlerinin sadece ve sadece inanç ve ahlak üzerine olduğu açıkça belli olan Hasan Nail Canat, insanların hayvan sevgisi ile insan sevgisi arasındaki tezdadı da gerek sahneye koyduğu tiyatro oyunlarında gerekse kitaplarında işler. Kaniş köpeğini evine alıp babasını, annesini huzur evine yatıran insanı eleştirir. Allah'a borcunu ödüyor olduklarını zanneden, buna karşın kul hakkına riayet etmeyenleri sorgular ve yanlışlıkları ortaya koyar. Ayrıca, tabulaştırılan değerlerin, ilahlaştırılan portrelerin öteki yüzünü göstermeye çalışır.

Dokuz büyük esere imza atarak. Moskof Sehpası isimli ilk eserini, *Kırmılı Murat Destanı* adı altında kitaplaştırır. *Bir Avuç Ateş* isimli romanı, *Çöküş* adı ile yönetmen Mesut Uçakan tarafından beyaz perdeye aktarılır. *Bir Küçük Osmancık Vardı* isimli kitabı da Millî Eğitim Bakanlığı'nın, “100 Temel Eser” serisi arasında yer alır.

Hasan Nail Canat'ın tiyatro hayatının oldukça yoğun geçtiğini söylemek mümkün. Yaklaşık 10 yıl Altunizade Kültür Merkezinde, Üsküdar Belediyesi Tiyatrosunda oyunlarını sahneler. Geleneksel tiyatrodan da örneklerini sunan Hasan Nail Canat; *Keloğlan, Sokak Kızı Elif, Mindrella, Süper Bekçi* gibi çocuk oyunları ile; *Bir Avuç Ateş, Demedim mi?, Metropol ve Kadın* adlı oyunlarını da yetişkinler için sahneye koyar. Altunizade Kültür Merkezinde çocuk ve yetişkinlere tiyatro eğitimi de veren Canat: *Ateşin Teslim Olduğu Gün, Bize Nasıl*

Kıydınız?, Reis Bey, Beşinci Boyut, Minyeli Abdullah, Sahibini Arayan Madalya, Sürgün, Köstekli Saat, Kaşığı, Çizme, Hasret, Siyah Pelerinli Adam ve Gülün Bittiği Yer adlı sinema filmleri ile *Camgöz, Beyaz Savaş, Su Perisi Kayıklar, Sır Kapısı, Müslümanın 365 Günü, Müslümanın 24 Saati, Deli Yürek, Ekmek Teknesi, Çobanın İbadeti, Kenan'da Bir Kuyu ve Kalp Gözü* adlı TV dizilerinde rol alır.

Hasan Nail Canat, 1994-2004 yılları arasında Üstad Necip Fazıl Kısakürek'ten almış olduğu “*Sanat, Allah yolunda nasıl*

kullanılır?” düsturuyla tiyatro öğrencisi yetiştirerek inançlı, şuurlu oyuncuları ülkemize kazandırmayı, belden aşağı olmadan komedi yapmayı, salya-sümük demagoji yapmadan dram oynamayı, adaba ve edebe uygun ortaoyunu ve müzikal sergilemeyi yüzlerce çocuğa öğretir. O, **“Sanat sanat içindir”** ve **“Sanat halk içindir”** düşüncelerini hiçbir zaman dikkate almayıp **“Sanat Hakk içindir”** felsefesinden hareket ederek ülkemizdeki dinî, ahlaki, sosyal eksiklikleri hem yazarak hem yöneterek hem de oyunculuğu ile sahne hayatına taşır.

41 yıllık sanat yaşamında inançlı ve muhafazakâr kesimin kalplerinde haklı yerini alarak 21 Ekim 2004 tarihinde Ramazan ayının ilk haftasında son oyunu olan *Aynalar Yolumu Kesti* isimli oyununu Üsküdar Belediyesi İftar Vapuru’nda son kez sahneledikten sonra, Ulaştırma Eski Bakanı, son başbakan Binali Yıldırım’dan son ödülünü alır. Hasan Nail Canat, aynı gece Üsküdar Belediyesi Ramazan Hatıra Defteri’ne şunları yazar: **“Bu gece çok güzel ve gizemli.”**

O gece evine döndüğünde, tiyatronun dervişliğinin yanı sıra usta aktörü, yönetmeni, hocası adam çok mutlu ve huzurludur. Sahur vakti olur ve sahura kalkar. Ancak takdir-i ilahi gereği aniden bir kalp krizi geçirir. Sabaha karşı Gaziosmanpaşa’daki evinde ruhunu Allah’a teslim eder. İslami ve millî sinemanın, tiyatronun efsane insanı çekip gider bu dünyadan. Şimdi Eyüp Mezarlığı’nda uyuyor Hasan Ağabey.

Hasan Ağabey, sanat hayatında asla paraya, şana şöhrete değer vermedi. Eğer verseydi çok daha farklı yerlerde olurdu. Aslında dünyanın bir sahneden ibaret olduğunu, bütün insanların başarılı birer oyuncu olduğunu ama bu oyunun yazarının ve yönetmeninin bir tek Allah olduğunu her daim dile getiren Hasan Nail Canat, 1987 yılından 2004 yılına kadar birçok dizi, sinema ve tiyatro eserlerinde rol alarak sanat hayatına devam etti. Eğer ki senaryo seçiminde çok hassas ve kesin çizgilere dikkat etmeseydi daha birçok ne idüğü belirsiz filmlerde oynayabilirdi. Antalya Altın Portakal Film Festivali ile ilgili konuyu 20 Ekim 2011 tarihinde İstanbul Fatih’te yapılan bir anma programında filmin yönetmeni İsmail Güneş şöyle anlatır:

“Çizme filminde beraber çalıştık. Filmin çekimleri Rize’de yapıldı. Hasan Abi o filmde bir radyo tamircisini oynamayacak. Filmin konusu şöyleydi; 1950’li yıllarda Demokrat Parti seçimi kazanmış, bütün vaatlerini ezan okunmasını serbest bırakmak üzerine vermiş. Fakat seçim gecesi de Naim radyoyu kırdığı için o beldenin halkı ezanın serbest bırakılıp bırakılmadığından bihaber.

Bir kahve ortamı var. Bir Demokrat Partili ve bir CHP’li iddialaşmışlar. CHP seçimi kaybederse kahvede sabahtan akşama kadar kemençe çalacak. Böyle bir ortamda Hasan Abi de radyoyu tamir etmeye çalışan ve asla işine kimseyi dokundurtmayan bir radyo tamircisini oynuyor. Tabii bildiğimiz radyo tamircisi değil. Bir vakit bir radyoyu tamir etmeye kalkmış, radyo çalışınca ‘bu tamircidir’ demişler.

1950 şartlarında bir radyo tamircisi, hiç konuşması yok. Ve Hasan Abi diyalogsuz bir oyunculuk yaparak filmde inanılmaz bir performans gösterdi. Hatta o dönemde Antalya Altın Portakal Film Festivali’ne katılmıştık. Ödül almasak da herkesin hakkının teslim edildiği bir durum vardı.

O festivalde jüri olan Burçak Evren Bey o toplantıda ve daha sonraki toplantılarında da aynen şunları söylemişti:

‘Kesinlikle bana göre o dönemin en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülü Hasan Nail Canat’a verilmeliydi’

“Bu sanatçı bizden değil”, işte ödülün verilmeyişinin perde arkası budur. En yakın sanatçı dostları sebebini sordukları zaman Hasan Nail Canat dostlarına cevaben şu ibretlik sözleri söyler:

“Eğer o ödülü bizden diye bana verselerdi yarın mahşerde Allah’ın huzurunda cevap veremezdim. Ben sanatımı sadece Allah yolunda kullananlardanım.”

Vefatından sonra İstanbul’da Eyüp Belediyesi’nin inşa ettiği sanat akademisine, Hasan Nail Canat’ın ismi verilir.

Eyüp Belediyesi tarafından Rami Parkı’nın içinde inşa edilen ve içerisinde sinema, tiyatro, edebiyat ve müzik alanlarında dersliklerin yer aldığı sanat akademisi 20 Şubat 2016 tarihinde resmî açılışı yapılarak halkın hizmetine sunulur. Ayrıca yıllarca tozunu yuttuğu Üsküdar Altunizade Kültür Merkezinin sahnesinin ismi “Hasan Nail Canat Sahnesi” olarak belediye meclisince onanır.

Doğduğu şehir Kayseri’de mi? Maalesef yeterli oranda sahip çıkılmadığı açıktır. Sadece Kayseri Büyükşehir Belediyesinin Hasan Nail Canat adına düzenlediği 3. Hikâye Yarışması’nın onun adına düzenlendiğini biliyorum. Bunun dışında maalesef herhangi bir kültürel ve sanatsal faaliyet de hatırlamıyorum. İnşallah Kayserili olarak Türkiye’nin kültür ve sanat hayatına böylesine katkı yapmış bir insanımızın adının bir sokağa, kütüphaneye, kültür ve sanat merkezine konduğunu görmek nasip olur.

Kayserili Yazar, onun dostu, aynı mahalleden çocukluk arkadaşı, Rahmetli Mustafa Miyasoğlu da şunları söylüyor

onun hakkında: *“Babasının fıkah titizliği ve Cemil Emmi’nin tasavvufi derinliği, sevdiği insanlar onun üzerinde çok etkili oldu... Müslüman camiada birçok oyuncu çıktı ortaya. Necip Fazıl’ın tabiri ile ‘muhteris cüceler’ ihtirası aklından yeteneğinden büyük insanlar her yerde her zaman görülür. Tiyatroda biraz alkışlanınca hemen kendilerini dev aynasında görmeye başladılar. Hasan Nail bunu biliyordu, bunun şuurundaydı... Hasan çok çetin imtihanlardan geçti ve disipline oldu. Ruhen bir disiplin içindeydi. Babası, Cemil Emmi, Necip Fazıl ve yetiştirdiği bulunduğu duraklar, arkadaşları... Hasan Nail oynadığı tiyatrolarda çok alacaklı olurdu toplumda. Gel Hasan ağabey Allah rızası için şu işi yap diyen birçok belediye başkan adayın, seçildikten sonra Hasan Nail’i unuttular.”*

Vefatından sonra torunu Hasan Canat, babası Mehmet Canat ile birlikte bir site açtılar; internette onunla ilgili yüzlerce film karesi, tiyatro sahne fotoğrafları yer aldı. Sinemanın da tiyatronun da onu tanıyan, onunla çalışan en ünlü, aynı dünya görüşüne sahip olsun olmasın, kadın-erkek oyuncuları, Türkiye’nin ünlü yazarları, bürokratlar, başbakanlar, cumhurbaşkanları da dâhil ülkeyi yönetenler onunla ilgili düşüncelerini yazdılar sitedeki şeref defterine.

İşte Cumhurbaşkanı **Recep Tayyip Erdoğan**’ın onunla ilgili ifadesi:

“Hasan Nail Canat Ağabeyimize minnettarız
Değerli Tiyatro Sanatçısı, çok değerli yazar ve mütefekkir, bunların ötesinde değerli ağabeyimiz Hasan Nail Canat’ı rahmetle, minnetle yad ediyor; bu vesileyle bir kez daha Allah O’ndan razı olsun, mekânı inşallah cennet olsun diyorum.

Merhum Hasan Ağabeyimiz, çocukluk yaşlarından itibaren kendisini sanata, yazıya, tefekküre ve insan yetiştirmeye adanmış, ilkeleri ve idealleri peşinde hiç yorulmadan, yılmadan koşturmuştu.

Gençlik yıllarında eserlerinden istifade ettiğimiz kadar, sonrasında da tavsiye ve nasihatlerine her zaman dikkatle kulak verdik, hayır duâlarını almaya her zaman özen gösterdik.

Merhum Hasan Nail Canat, ortaya koyduğu eserleriyle, bizim neslimizin farklı alanlarda birikim ve tecrübe sahibi olmasına çok büyük katkı sağladı. Özellikle, tiyatro alanında gösterdiği azim, bizim neslimizin tiyatroyla ilgilenmesini temin ettiği kadar, yeni tiyatrocuların yetişmesine de zemin hazırladı. Hasan Ağabey ve onun gibi azimli şahsiyetler sayesinde sanat, farklı bir dil, farklı hassasiyetler ve farklı değerlerle de kitlelere ulaşmaya başladı.

Ülke olarak, millet olarak, Merhum Hasan Ağabeyimize çok şey borçluyuz.

Kendisini bir kez daha rahmet ve minnetle yâd ediyor, Rabbimin O’ndan râzı olmasını diliyorum. 13 Şubat 2013”

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı **Dr. Memduh Büyükkılıç** için Hasan Ağabeyi, samimi Müslüman, samimi bir sanatçıydı: *“Buram buram kardeşlik, sevgi ve hoşgörü hamuru kokan Anadoluumuzun tüm değerlerini fikir ve sanatında birleştiren Hasan Nail Canat kardeşimi rahmetle anıyorum. Kendisinin Kayserili*

olması bizler için ayrı bir değer ve ayrı bir kıvanç kaynağı olan Hasan Nail Canat, idealleri uğruna hayatını verdiği ilke ve yaşam tarzı ile Anadolu insanı için vazgeçilmez bir değer olmuş ve bir bakıma örnek alınacak birey olarak kalplere nakşetmiştir.

Özellikle gençlerimize yazıları, romanları ve tiyatro eserleri ile birlik ve kardeşlik duygularını işleyen ve bu değerler ile yetişmelerine vesile olan Hasan Nail Canat, kendisini saygın yapan değerler ile düşünceleri ve anlatımları ülke sınırlarını aşarak bir dünya insanı olmasına vesile olmuştur. Vefatından sonra dahi her vesile ile gündeme gelmesi ve anılması bunun en büyük ispatıdır. Kendisini yakinen tanımam ve hemşeri olmam özellikle bana ayrı bir haz ve mutluluk vermektedir.

Milletimizin duygu, düşünce, inanç ve yaşam tarzını kendine özgü anlatımları ile gelecek kuşaklara aktarabilen Hasan Nail Canat'ı rahmetle anıyoruz. Aramızdan ayrılışının 6. yılında fikirleri ve düşünceleri ile aramızda olan Hasan Nail Canat üstadımızı büyük bir minnet ile anıyor ve saygı ile selamlıyorum. Mekânın cennet olsun Hasan Abi...

Yokluklar, zorluklar içinde sağduyu ile tiyatro sanatının samimi

sesi olan Hasan Nail Canat abimi bir kez daha rahmet ve minnet ile anıyoruz. 28 Haziran 2010”

Sadece kendi camiasından değil Türkiye’deki her camiadan insanın sevgi ve saygısını kazanmıştı Hasan Nail Canat... İşte birkaç örnek daha: Türk Sinemasının büyük ismi **Cüneyt Arkın**:

“Merhum Hasan Nail Canat ile 1998 yılında Güllün Bittiği Yer isimli sinema filminde beraber oynamıştık. Kendisi ile derin bir tanışıklığım yoktu. Film setinde birkaç kez karşılaşmıştık. Mübarek yüzlü, sessiz, kendi halinde, işine değer veren, çevresindekilerle çok iyi anlaşabilen bir insandı. Keşke Hasan Nail Canat ile birçok sanatsal projede birlikte çalışabilseydik. Maalesef o şansı kaçırmış birisi olarak hissediyorum kendimi. Hasan Nail Canat arkadaşımıza Allah’tan rahmet, sevenlerine sabır diliyorum. Mekânı cennet olsun.”

Bu büyük sanatçının erken vefatı Halit Akçatepe’yi de çok üzmüştü:

“Rahmetli Hasan Nail Canat kardeşim ile 1992 yılında Sürgün filminde beraber oynamıştık. Hasan Nail Canat’ın sanatçı kişiliğini dosthane sohbetlerimiz sırasında anladım. 2004 yılında vefatını öğrendiğim zaman hemen Yaşar Kemal’in ‘Güzel insanlar güzel

atlara binip gittiler’ sözü aklıma geldi. Evet, o güzel insan sanatçı kişiliği ile Türk milletine ve Türk sanatına artı değerler kattı. Herkesin sanatçı olamadığı sanat camiasında asaletinden ve sanatından taviz vermeden ayakta durabilmek ve aynı çizgide devam etmek çok büyük bir başarıdır. Hasan Nail bunu başardı. Çünkü sanat aşk ister, emek ister, fedakarlık ister, vefa ister. Ve bunlardan bir tanesi eksik olursa o sanat ve sanatçının bir yanı eksik olur. Daha ne söyleyeyim. Güzel insandı, güzel şeyler yaptı. İnşallah güzel yerlere gider. Allah gani gani rahmet eylesin.20 Şubat 2010”

Levent Kırca da ona alkış tutanlardandı: (1948-2015)

“Hasan Nail Canat, dünyanın en güzel insanlarından biri... Doğru ve dürüst karakter sahibi kişiliğiyle her zaman yeri doldurulamamış bir dost olmuştur bana. Arkadaşlığına paha biçilmez. Güler yüzlü, herkesi seven ve herkes tarafından da sevilen bir kişiliktir. 2004 yılında, en verimli çağında aramızdan zamansız ayrılan sevgili dostum ve meslektaşım Hasan Nail Canat’a Allah’tan rahmet, sevenlerine sabır diliyorum. Mekânı cennet olsun.16 Nisan 2010”

Ve bir dönemlerin ünlü kadın sinema oyuncusu Necla Nazır:

“Hasan Nail Canat ile 1997 yılında Beyaz Savaş isimli bir filmde beraber çalışmıştık. 2004 yılında vefat ettiğini duyduğumda üzülmüştüm. Türk tiyatrosu ve Türk sineması en verimli çağında önemli bir değerini kaybetti. Hayatını sanata adanmış, sanatın bütün çilelerine sanat aşkından dolayı göğüs germiş böyle kişilerin yeri kolay doldurulamıyor. Allah rahmet eylesin. Sevenlerine de Allah’tan sabır diliyorum.19 Aralık 2009”

Bu büyük sanatçının dört çocuğu ve yedi torunu, onunla gurur duyacaklar yaşadıkları sürece.

ERİK AĞACI DESTANI

Bu destanı ne ilham perileri getirdi şairlere ne de gece sancıları...

Pınar bakışlı çocuklara sıkılan kurşunlarla yazıldı bu destan...

Çare değil korkak dualarımız,
Kulaklarına ezan okunmuş çocukların,
Gözbebeklerine saklanmış korkulara,
Ve yangın yerine dönmüş ana yüreklerine
Çare değil konforlu gözyaşlarınız.
Yıkılmış şehir duvarlarının emdiği acılara...

Bosna-Hersek’te,
Işığın ve derenin süslediği bir erik bahçesinde,
Gün yüzü çocuklar yarıştıyordu kuş gölgeleriyle...
Çocuklar, çocuklarımız...
Oyun yorgunu, okul yorgunu çocuklarımız.
En güzel akşamları getirir annelerine.
Yazılmamış insan sayfaları yavrularımız.

Ah görmeliydiniz erik bahçelerini
Ve çocuk yüklü dalların sevincini.
Kurulmuş pusulardan, soğuk namlulardan habersiz
Mor eriklere yetişmek için küçük ellerin,
Yeşille savaşı görmeliydiniz.
İnci dişler, can eriklerin can damarlarında
Isırılmış baharlar çiziyordu.
Yorgun ikindiler getiriyordu,
Dere boylarına yatmış gölgeler.

Kurşun yağmuruna tuttular çocuk yüklü dalları.
Soğuk namlular, ölüm çılgınlıklarıyla ısındı...
Göz bebekleri korkudan düşecek gibi çocukların
Endişe, baykuş gölgeleri gibi gezindi temiz yüzlerinde...
Gökler ve melekler şaşırdı, tarih kalemını kırdı...

Kırılan dallar gibi düşüyor çocuk ölülere...
İnsan insanlığından üşüyor.
Şehir ayaklanıyor silah seslerine,
Korku ve endişe çırpınıyor sokaklarda.
Anneler, yağmur yüklü bulutlar gibi abanıyor çocuk ölülerine.
Gözyaşları kırılmış çiçeklere can veremiyor.
Gökler dolusu çılgık, yürekler dolusu merhamet,
Ölümü yenemiyor.
Ve can çiçeği çocuklar
Artık şarkı söylemiyor.
Vahşet devam ediyor. Analar direniyor
Mermiler vız geliyor.
Onlar ölü çocuklarından bir tebessüm dileniyor.
“N’olur aç gözünü, gülümse...
Konuş benimle, konuş da canımı iste...”

Bu destan, şehit çocuklara yazıldı.
Ana çılgınlıklarına sıkılmış kurşunlarla
Kulaklarına ezan okunmuş çocukların kanlarıyla yazıldı
Sana rağmen, bana rağmen, bir milyar kardeşe rağmen,
Bu destan bu çağda yazıldı.

Hasan Nail CANAT ■

Kurt Dağı'ndan Zengibar'a

Dursun Çiçek

Dağlar en iyi seher vakti görünür. Seher vakti yâr kapısını çalar gibi insan o vakitte görebilir dağı hakikatiyle. Esen rüzgâr, doğmakta olan güneş, çiğ kokulu toprak görmenize eşlik eder. Havanın berraklığı yeni üflenmiş ilahi nefestir. Yaratılışı ve Yaradan'ı anlar insan o nefesi içine çektikçe, var olduğunu hisseder.

Erciyes Dağı sanki yerden yükseliyor gibi eşlik ederken gün doğumuna, Erciyes'i solumuza alıp Yeşilhisar'a doğru gidiyoruz. Önce Yeşilhisar sınırları içindeki Kurt Dağı'na çıkacağız, sonra da Zengibar Kalesi'ne gideceğiz. Zengibar dediysem hem kale hem dağ... Yeşilhisar'ın sineline yaslandığı iki büyük hisar.

Bir yanda Neşet Ertaş "Seher vakti çaldım yârin kapısını" türküsünü çığı-rırken öbür yanda Seyrânî'nin mısraları düşüyor yâdıma.

▲ Sultan Sazlığı'ndan Zengibar

Seher yeli sen Mevla'yı seversen
Sılada bir yârim var, seher yeli
Bu kâğıt içine üç beyit yazdım
Bul sen tenhada ver, seher yeli

Ezel ikrar verdi, n'oldu sözüne
Kul olayım, şifa bele nazına
Uyku arasında dokun yüzüne
Mübarek hatırın sor, seher yeli

Bakmaz mısın şu feleğin işine
Yaktı ciğerimi aşk ateşine
Pervaneler gibi dolan başına
Mübarek cemalin gör, seher yeli

Girmedim odaya baktı Seyrânî
Mevla'ya emanet verdi yârini
Benim sevdiğimin zülüflerini
Gerdânına dolayver, seher yeli

Ozanlar şehirlerin yüce dağı... Onlar vefat ettiklerinde bile Hikmet Dağı'ndan söylemeye devam ederler.

Erdemli'ye varmadan hemen sola dönüyoruz. Kurt Dağı'na neden bu ismin verildiğini bakan göz, gören kalp hemen anlıyor. Sanki başını gökyüzüne kaldırmış uluyan bir kurdu andırıyor Kurt Dağı. Adlandırmak, isim vermek sıradan

bir iş değil. Anlamanın en mücessem hâle geldiği yanlarımızdır isimlerimiz ve isimlendirmelerimiz. Hiçbir isim tesadüfen konmaz. Bu anlamda isimler mekânın da insanın da hafızasıdır. Diğer taraftan insan adlandırırken, isim verirken kendini varlığa, varlığı kendine katar. Yaradan'ın isim vermesinden mülhem insan da onun adına etrafındaki varlığa isim verirken

▲ Zengibar

▲ Yeşilhisar'dan Zengibar

onu kendileştirir. Çünkü insan isim vermeden irtibat kuramaz varlıkla.

Mezarlığın kenarından geçerken Fatihâ'mızı okuyoruz. Onlarla konuşur gibi... Bizim ölümlerimizin bile diri ve yalnız olmadığını düşünüyorum. Köyün yamacındaki mezarlık sanki ayrı bir köy gibi. Eski Erdemli yeni Erdemli dedim içimden. Bu anlamda mezarlarımızı

şehirlere benzeten ve ayrı bir şehir olarak gören muhayyile ne kadar önemli.

Yol boyu gözlerimiz çoban arıyor... Çobanlarımız bizim hafızamız. Özellikle mekân isimlerini, efsaneleri, menkıbeleri, türküleri en iyi onlar bilir, onlar söyler. Yağmur suları ile derinleşmiş yol bizi zorlasa da yavaş yavaş çıkmaya devam ediyoruz. Çıkışta sol tarafta bir çeşmede

▲ Kurt Dağı'nın Etekleri

elimizi yüzümüzü yıkıyor, kana kana suyumuzu içiyor ve ferahlıyoruz.

Kurt Dağı'na yaklaştıkça bir yandan gözlerimiz Kurt da arıyor. Sadece kurt ulumasına benzer duruşundan dolayı değil, belki de bölgede yoğun kurt var olduğu için vermişlerdir bu ismi diyoruz. Dağın zirvesine yaklaştıkça, Kayseri'de gördüğüm en büyük tümülüslerden biri karşılıyor bizi. Hem dirisini hem ölüsünü dağlara koyan muhayyileye hayranım. Belki sonsuzluk veya ölüm-süzlük düşüncesi veya çabası denilecek, belki dünyayı bırakmama çabası ya da kalıcı olma çabası denilecek; ama aynı zamanda öteye geçişin de sembolü olamaz mı? Nitekim dağlar bu anlamda yücelik bağlamında öteye bir yol değil mi?

Tümülüs'ün her tarafı delik deşik edilmiş. İçinde yaşadığı dünyanın en büyük nimet ve hazine olduğunu bilmeyenler taş içinde taş ararlar. Dağların zenginliğini bilen bir insanın kentlerin zenginliğine heves etme ihtimali neredeyse yok. Şehirlerin kalıcılık çabasını dağların geçiciliğinde daha iyi anlıyor insan. Şehirlerle mekâna tutunan insan dağlarla mekândan soyutlanıyor sanki. Bu anlamda dağlar geçiciliği, sonsuzluğu, misafirliği en iyi anladığımız yerler. Sadece malın veya mülkün değil varlığın geçiciliğini en iyi buralarda anlıyor insan. Dağlar bireysel anlamda var olma çabasının bir külli hedefi olmadığı sürece nafiye olduğunu en iyi anladığımız mekânlar ve makamlar...

Tümülüsün biraz ilerisi Kurt Dağı'nın zirvesi... 1650-1700 arası bir yükseklik. Ancak yüksekliğin itibarı olduğunu daha iyi anlıyorum. Dağın öyle güzel bir konumu var ki anlatmak zor gerçekten. Burada görmenin devreye girmesi gerekiyor. Erciyes'in bütün haşmeti ile en iyi görüldüğü yer diyebilirim. Karşıda Toroslar, sağ tarafta Zengibar Kalesi ve Demirkazık size dağların ortasında hissini yaşıyor. Dağı dağda seyretmek, dağı dağda dağlamak belki de yaptığımız.

Nenem aşk atasına, hasret atasına,

ayrılık atasına “dağı” derdi. Gönül yangını... Gönül yangınını ancak dağ dağlar derdi. Dağı dağda dağlamak o zamandan beri hep dilimde... Nitekim bizim bozlaklarımız, türkülerimiz bu dağların tecelli ve tezahürü değil mi? Ataştan bir dağ bizim gönlümüz aynı zamanda. Gönül dağımız sadece yağmur ve boranla değil ataşla da dağ...

Zengibar Kalesi’ne geçeceğiz buradan... Ne gizemli bir yer Zengibar Kalesi... Hele buradan görünüşü daha da masalsı. Bir efsaneden, bir masaldan çıkmış gibi duruyor. Yine Seyrânî’nin dediği gibi:

*Ne hikmettir, şu dünyaya
Gelen ağlar giden ağlar
Soralım yoksula, baya
Aslı nedir neden ağlar*

*Ömrümün defterin dürdüm
Hâkipâyeye yüzüm sürdüm
Bir acayip kale gördüm
Burç ve baru, beden ağlar*

Dağların ağlayışlarına o kadar çok şahit oldum ki... Ömrüm çimenler üstünde gözyaşlarını silmekle geçti. Sadece insan değil aslî vatan özlemi ile ağlayan ve inleyen. Seher vakti çimenler

ağlar, toprak ağlar, kurtlar, kuşlar, kuzular ağlar. Ama en çok da dağlar ağlar...

İnsana en çok ağlayan da dağlar... Emanetin farkına vararak onu kabul etmediğinde elbette kendisine ne teklif edildiğinin farkındaydı dağlar. İnsan kabul ettiğinde ise dağ hep ağladı. Hem insanın kendinden daha yüce bir dağ olduğuna ağladı hem de onun dağlanmasının çetinliğine...

Zengibar yolundayız... Yeşilhisarlılar Kale Dağı da derler buraya. Dibindeki köyün adı da Kale... Türkiye’de birkaç yerde de kale ve dağ olarak hatırlıyorum Zengibar’ı. Yeşilhisar’a da bir dönem adını vermiş Zengibar... Karahisar anlamına geliyor. Emeviler buraya Derevliye adını vermişler. Eski kayıtlarda Develi

Karahisar da deniyor Yeşilhisar’a, Türkiye’de bulunan diğer Karahisar’lardan ayırt etmek için... Matrakçı Nasuh’un minyatüründe Develi Karahisar olarak geçer. 1945’te Yeşilhisar adını almış.

Zengibar’a giderken henüz eteklerinde afallayıp kalıyoruz. Zengibar’ın etekleri adı sanı belli olmayan mezarlarla dolu. Muhtemelen bir şehitlik. Ne bir kitabe ne bir iz hiçbir şey yok. Bir dağın sinesine yaslanmış, karşısına Erciyes’i almış... Dağı dağda seyreden dağlar gibi...

Mezarların yapısından Müslüman mezarları olduğunu anlıyoruz. Kale köyü, Kayseri’nin fethi sırasında şehit olanların burada yattığına inanıyorlar. Aklıma Kayseri’nin fethi ve Battal Gazi geliyor. Onun askerleri mi diyorum içimden...

Erciyes’in etrafı şehit mezarları ile dolu. Zengibar’ın Orta Çağ döneminden kalma bir kale olduğuna inanılıyor. Bir gözcü kulesi gibi Zengibar. Nitekim tarihçiler buranın gerek Selçuklu ve gerekse Osmanlı döneminde bu amaçla kullanıldığını belirtiyorlar. Bilhassa İç Anadolu ile Akdeniz bölgesinin bağlantı noktası olması itibarı ile bu amaca uygun olarak kullanılmış olabilir.

Zengibar’ın eteğindeki Kale köyü tamamen boşaltılmış ve başka bir yere nakledilmiş. Köyde hayvancılıkla uğraşan birkaç aileye rastladık. Onlar da belli ve uygun zamanlarda geliyorlarmış buraya.

Zengibar’dan Erciyes Dağı’nın, Demir-kazık’ı ve Hasan Dağı’nı aynı anda seyre ediyoruz. Seyr bu olsa gerek. Ya şiir söyler insan dağda ya türkü söyler. Fotoğraf çekerken söylediğim şiirler ve türküler fotoğrafta tezahür etsin temennisiyle yavaş yavaş dönüşe geçiyoruz.

Sanki Erciyes’in etrafındaki bütün dağlar Erciyes’i daha iyi görmek, daha iyi anlamak için yaratılmış. Her bir dağ ayrı bir makam gibi. Biri dua, diğeri şiir, diğeri ağıt, öbürü bozlak makamı gibi. Her dağ kendi meşrebince Erciyes’e katılıyor. Hangi dağa gidersem gideyim hepsinde

de aynı şeyi hissedirim... Dağlarla insan arasındaki o varoluşsal bağ... İster yâr ekseninde isterse kendi ekseninde olsun fark etmez insan kendini de insanı da dağda görüyor hakkıyla. Elbette öncelikle kendini görüyor öz yanılla. Sonra annesini, babasını, dedesini, yârini görüyor. Belki de insan içindeki dağları görmek, anlamak ve bilmek için geliyor dağlara.

*Dinleyin ağalar, size söyleyim;
Arş u Kürsü gider yolun var dağlar.
Kar-ardıçlı, kamalaklı yüceler.
Selvili, söğütlü yerin var, dağlar.*

*Ahır Dağı’ndan gör Maraş bağını,
Engirek’te derler ilin çoğunu.
Bayra’dan. Bertiz’den Konur Dağı’nı;
Göksun güzel derler, ilin var, dağlar.*

*Gün doğanda Gündüzlü’nün başına.
Ak Dağ derler duman çöker başına,
Göğdeli’de sümbüllünün peşine
Kabak tepe derler, şarın var dağlar.*

*Karacaoğlan der de: Bitirdim çağı,
O yüce Bin Boğa, Bolkar’ın dengi.
Soğanlı yücesi koca Bey Dağı
Erciyes ulumuz, pirin var dağlar. ■*

15., 16., 17. ve 20. Yüzyıllarda Talas'ın Müslüman ve Hristiyan Ahalisi

Mehmet Çayırdağ

Talas, bilindiği üzere Kayseri merkezine 8 kilometre mesafede şirin bir yerleşim alanıdır. Güneyindeki Ali Dağı tabii bir heykel gibi onu tamamlayıcı güzelliğidir. Kayseri Ovası'nın doğuya doğru devamı olan, Ali Dağı'nın eteklerinden itibaren birden yükselerek yamaçlarda ve tepe platoda yukarı mahallesinin olduğu, tarih boyunca sıkışık olarak yerleşilmiş, tercih edilmiş, seçilmiş önemli bir yayladır. Kayseri'ye doğru aşağıdaki düzlükler, akıllı olarak tarıma tahsis edilmiş, iskân hem manzaralı hem havadar ve hem de tarım yapılmaya uygun olmayan yamaçlarda ve platoda isabetli bir şekilde tatbik edilmiştir. Bilhassa son asırlarda müsait konumu sebebiyle aldığı göçlerle nüfusu artan bu yerde iskân sıkıntısı ortaya çıkmış, bunun için tarım alanına taşınarak çok küçük arsalar üzerinde iki, üç katlı dar binalar yapılmak zorunda kalınmıştır. Bugün, tabii nüfusun da artması ile bütün bu ekinlik ve düzlük alan her yerde olduğu gibi binalarla doldurulmuştur.

Talas; 20. yüzyılda, Cumhuriyet’in başına kadar köy (karye) olarak gelmiş, Cumhuriyet ile birlikte nahiye merkezi, seksenli yıllardan itibaren de ilçe merkezi (merkez ilçe) olmuştur.

Talas’ta 1071 Malazgirt Savaşı’ndan önce, yani Müslüman Türklerin Anadolu’yu fethinden önce yerli ahali olarak “Rum” denilen insanlar yaşıyordu. Rum ismi Anadolu’ya Müslüman Araplar tarafından Roma (Bizans) ülkesi olması sebebiyle yer ismi olarak verilmiştir. Burada yaşayan halka da bu sebeple Rum denilmiştir. Talas’taki ve bütün Orta Anadolu’daki eski nüfus üzerinde yapılan araştırmadan anlaşılıyor ki Bizans döneminde buraya doğudan gelen ve eski dinlerinde olan Türkler yerleştirilmiştir. Bizans’ın devlet uygulaması olarak her zaman yaptığı gibi bu gelen topluluklara kısa sürede Hristiyanlık kabul ettirilmiş ve bunları muhakkak ki Anadolu’yu tehdit eden Müslüman Araplara karşı kullanmak istemişlerdir. Tabii muhakkak ki Balkanlarda kendilerine problem olan Peçenekler gibi Türk boyları da Anadolu’ya nakledilmişlerdir. İşte bu şekilde bu topraklarda Hristiyan olan Türkler kendi kültürlerini, dillerini unutmamışlar, İncil’i Türkçeye çevirmişler, Bizans alfabesi ile Türkçe yazmışlardır. Aşağıda üzerinde duracağımız üzere 11. yüzyıl başlarında yine Bizans tarafından, doğudan Orta Anadolu’ya, Kayseri ve çevresine, bu arada tabii ki Talas’a nakledilen Ermeniler arasında da çok miktarda Hristiyanlaşmış Türk bulunuyordu. Onlar da Türkçe konuşup Ermeni harfleri ile Türkçe yazıyorlar ve kiliselerinde Türkçe ibadet ediyorlardı.

Bizans bunların dillerine ve kültürlerine müdahale etmemiştir veya daha doğrusu edememiştir.

İşte Malazgirt’ten önce doğudan gelen bu Türkler geldikleri yerdeki vatanlarının isimlerini Anadolu’ya, bu arada Kayseri ve çevresine taşımışlardır. Buradaki Türkçe yer isimlerini bunlar koymuşlardır. Talas ismi Kırgızistan’daki Talas şehrinde taşınmıştır. Büyük Türk tarihçisi Barthold’un 19. yüzyılda “Sibirya’dan” isimli eserinde verdiği bilgilere göre o tarihte bu eski Talas, Uluğ (büyük) ve Kiçi (küçük) Talas olmak üzere iki bölümden oluşuyordu. Hemen çevresinde Ala Dağlar yer alıyordu. Yakınında Akçi Köy isminde bir köy de vardı. İşte açıkça görülüyor ki Bizans döneminde buradan gelen Türkler Talas’a bu ismi verdikleri gibi orada olduğu gibi bir bölümüne de Kiçi ismini vermişlerdir. Burası bugün Kiçiköy Mahallesi adını almıştır. Güneydeki dağ, Ala Dağ ise bilahare Müslümanlar tarafından Ali Dağ ismine çevrilmiştir. Yakınındaki

Akçı Köy de Akçakaya olmuştur. Bu sebeple bu açık duruma rağmen Talas’ın ismini başka dillerde aramak beyhude ve yanlıştır. Ayrıca bu isim sadece Talas’a değil Darsiyak (Kayabağ) köyü yakınında bulunan ve şimdi ortadan kalkmış olan Talasıra köyüne de verilmiştir. Yine eski tahrirlerde ise Kayseri çevresinde Tölös isimli, şimdi yok olmuş bir köy daha kayıtlı idi.

Bu çevreye gelen Türkler, Türkçe isimleri sadece Talas’a taşımamışlardır. Mesela Talas’ın hemen yanında bulunan, bugün Tavlusun ismine dönen köyün ismi eski kayıtlarda “Tavansun” olarak geçmektedir. Öz Türkçe olan bu isim Tav=Dağ ve Sun=Yerleşim yeri, yani tepedeki köy anlamına gelmektedir. Bugün de biz evlerimizin üst kısmına “tavan” demekteyiz. Yine çevredeki Cırlavuk, Cırkalan, Germir, Zincidere (Karadere) Türkçe isimlerdir. “Sun” ile biten Mancusun, Muncusun, Dadasun, Sosun, Süksün gibi isimlerin de eski Türkçeden geldiğini büyük âlim Zeki

Velidi Togan “Umumi Türk Tarihine Giriş” isimli eserinde belirtmiştir. Ancak ne yazık ki bu eski Türkçe isimler başka bir dilden oldukları zannedilerek sonradan değiştirilmiştir. Türkler küçük yerlere yeni isimler vermişler, ancak Kayseri gibi büyük yerlerin isimlerini değiştirmemişlerdir.

Talas’a ve tabii Kayseri’ye 1071’den sonra gelen Müslüman Türkler burada iki halk ile karşılaşmışlardır. Bunlar Hristiyanlığın Ortodoks mezhebindeki (Bizans’ın mezhebi) Rumlar ile kendi millî mezhepleri olan Gregoryan mezhebindeki Ermeniler idi. Yukarıda belirtildiği gibi bunlar Türkçe konuşuyor ve Türkçe ibadet ediyorlardı. Bu sebeple yeni gelen Müslüman ırkdaşları ile problemsiz kaynaşmışlardı. Belki buraların Bizans’tan fethinde yardımcı olmuşlardır. Nitekim Malazgirt savaşında Bizans’ın batıdan getirdiği Hristiyan ya da eski dinlerindeki Türkler karşılarında Türkçe konuşan ırktaşlarını görünce hemen saf değiştirip karşı tarafa, Alparslan’ın

yanına geçmişlerdir.

Kayseri’de tabii ki Rumlar eski halk olarak şehir (surlar, İçeri Şar) içinde bulunuyorlardı. Ermeniler ise sonradan geldikleri için şehir çevresinde yerleşmişlerdir. Bilindiği üzere Ermenilerin eski yurtları, eski Türk bölgeleri olan Doğu Anadolu idi. Burada ayrı ayrı birçok devletçiklerle varlıklarını sürdürüyorlardı. Bunların ayrı mezhepten olması, ayrı din-denmiş gibi Bizans’ı çok rahatsız ediyor, onları kendi mezheplerine döndürmek ve aynı zamanda doğu sınırlarını da bu şekilde sağlama almak istiyorlardı. Ermeniler ise azınlık olmalarına rağmen bu baskılara şiddet ile karşı koyuyorlardı. Hatta daha ileri giderek, doğuda ortaya çıkmış ve batıya doğru harekete geçmiş olan, dinî konularda hoşgörülü olduklarını gördükleri Türklerle (Selçuklular) karşı temayül gösteriyorlardı. İşte bu sebeple Bizans, Türk tehlikesine karşı bunları buradan kaldırıp Anadolu’nun ortasına iskân etmeyi planlamıştı. Bunu büyük ölçüde gerçekleştiren, 11. yüzyıl başında uzun süre Bizans İmparatoru olan II. Basileos olmuştur. İmparator doğudaki Ermeni devletçiklerini tehditle veya ikna ile ortadan kaldırarak başındakileri ve halkını Orta Anadolu’ya, Sivas ve bilhassa Kayseri dolaylarına iskân etmiştir.¹ Buradan anlaşılıyor ki Ermenilerin asıl ve ilk sürgünü bu tarihte olmuştur. Ermenilerin bir kısmı buradan Çukurova’ya geçerek daha sonra başlayan Haçlı Seferleri’nden de istifa ederek burada Sis (Kozan) merkezli yeni ve uzun ömürlü bir devlet kurmaya muvaffak olmuşlardır.

Kayseri’ye gelen Ermeniler surlar dışında şehrin güney tarafına, Kiçikapı’dan Battal Camii yakınına kadar olan mahallelere yerleşmişlerdir. Daha sonra,

bilhassa Osmanlı döneminde Anadolu’nun birçok bölgesinden göç alarak burada Şarkıyan (doğudan gelenler) ve Sisliyan (Adana’dan gelenler) ismi ile yeni mahalleler oluşturmuşlardır. Çünkü Kayseri ve çevresi bunlara göre daha emin bir yer ve aynı zamanda ticaret hayatı her dönemde canlı ve elverişli bir merkez idi.

Kayseri’ye gelen Ermeniler, tabii ki şehrin çok yakınında bulunan Talas’a da yerleşmişlerdir. Talas daha sonra da Kayseri gibi çok miktarda göç almıştır. Tabii ki Talas’a gelen bu Ermeniler, burada mevcut bulunan Rumlarla karşılaşmışlardır. İki tarafın da Türkçe konuşuyor olması aralarında çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlığı da önlemiştir. Talas’ta o zaman kaç mahalle vardı bilemiyoruz, bir kere Kiçiköy muhakkak mevcuttu. Doğuda, onun karşısındaki şimdiki Harman, Han ve Tablakaya mahalleleri yerinde bir Uluğ Talas var mı idi, muhtemeldir. Tablakaya, Han Mahallesi’nin bir bölümü olarak sonradan bu isimle ortaya çıkmıştır. Tabii ki 19. yüzyılda Talas’ta yapılmış bulunan tahrirde görüldüğü üzere daha sonra ortaya çıkan mahalleler bulunmuyordu. 19. yüzyılda yapılan tahrirde küçük küçük bölgelere hasredilmiş 35 mahalle ortaya çıkmıştı.

Son dönemde de gördüğümüz gibi Yukarı Mahalle tamamen Ermeniler ile meskûndü. Amerikalıların bu mahalleye kolej, hastane ve müstemilatını yapmaları da bu sebeptendi. Çünkü onların hedef kitlesi Ermenilerdi ve Ermenileri mezheplerinden çıkarıp kendileri gibi Protestan yapmak istiyorlardı. Misyonerlerin eliyle yaptıkları bu çalışmalarda oldukça muvaffak olmuşlardı. Yani bir bakıma Bizans’ın yapamadığını yapmışlardı. Aşağıda bulunan Talas’ın üç mahallesinde (Harman, Han, Kiçiköy) Rumlar, Ermeniler ve Türkler karışık yaşıyorlardı. Burada Hristiyan mabetleri olan kiliseler ve şapeller ile mescitler bir arada idiler. Bunlardan Rumlar, sonradan isim alan Tablakaya Mahallesi’nde kesafet kazanmışlardı. Hele onların varlıklı ileri

1 Yrd. Doç. Dr. Mehmet Tezcan, 11. Yüzyılın İlk Yarısında Ermenilerin Doğu Roma İmparatorluğu Tarafından Orta Anadolu Bölgesine Göçürülmeleri, Omeljan Pritsak Armağanı, Sakarya 2007, Sakarya Üniversitesi Yayınları, s. 419-450.

gelenleri bu mahallenin kuzeyinde, hâlen mevcut bulunan konaklarında yaşıyorlardı. Tablakaya’dan Han Mahallesi’nin sonuna kadar ulaşan meşhur çarşı (Sultan Çarşısı) ve bu çarşının başında onların en sanatlı kiliseleri (bugün de cami olarak faaliyette) bulunuyordu.

Talas’a yerleşen Ermeni ve Rumlar ticaretle uğraşıyorlardı ve bilhassa son yüzyıllarda Avrupa sermayesinin desteği ile ticari bakımdan zenginleşiyorlar, buna mukabil yine son yüzyıllarda harplerden gözünü açamayan Müslüman Türkler fakirleşip bunlara muhtaç hâle geliyordu. Bilindiği gibi gayrimüslimlerde askerlik yapmak yoktu. Bu sebeple zor durumda kalan Türkler aşağıdaki bu mahallelerde küçük sokaklara sıkışıp kalmışlar, bilhassa Ermeni göçü olan Talas’ın her yanı gayrimüslimlerin ev ve konakları ile dolmuştu. Öyle ki 20. yüzyılda Ermeni tehciri ve Rum mübadelesinden önce 25 bine çıkan Talas nüfusunun yaklaşık 10 binini Rum, 10 binini Ermeni ve ancak 5 binini Müslüman Türkler oluşturuyordu. Bu kesafet ne Kayseri merkezinde ve ne de diğer kazalarda vardı. Ancak bazı köyler yeknesak Ermeni ve Rum köyleri idi.

Talas’ın tarih içindeki nüfus hareketlerini ancak, Kayseri ve çevresinin 1464 yılında Karamanoğulları’ndan Osmanlılara geçmesi üzerine yapılan, devletin alacağı vergi için yaptırdığı emlak (tapu) tahrirlerinden (yazım) öğrenebiliyoruz. Osmanlı Devleti, Fatih Sultan Mehmet döneminden başlayarak Karaman (Konya) eyaletine bağlı Kayseri sancağında sık sık emlak ve vakıf tahrirleri yaptırmıştır. Şehir Osmanlılara geçince ilk tahriri 1476 yılında Fatih döneminde yapılmıştır. Ancak maalesef bu defter kaybolmuş, bundan sonra yapılan tahrirlerde bu deftere “Defter-i Köhne” (eski defter) diye atıflar yapılmıştır. 15., 16. ve 17. yüzyıllarda yapılan bu tahrirlerin orijinalleri İstanbul Osmanlı Arşivleri Genel Müdürlüğünde ve Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde muhafaza edilmektedir. Bu defterleri Kayseri Büyük-

şehir Belediyesi Başkanlığında, Başkan Danışmanı olarak görev yaptığım dönemde, bu konuda çalışan uzman hocalara yeni harflere çevirterek ve orijinallerini de ekleyerek yayımlatmıştık. Tabii ki bu programımızda en büyük destek Başkan Mehmet Özhasseki’den gelmiştir.

TALAS’IN 1484 TARİHLİ TAHRİRİ

Bu defterlerin en eskisi 1484 tarihli tapu tahrir defteridir. Profesör Dr. Mehmet İnbaşı tarafından yayımlanan² bu defterde

vergiye tabi sadece 3 Müslüman ile 133 gayrimüslim (gebran) kaydedilmiştir. Toplam 136 vergi nüfusu olan bu rakamı üçle çarparak Talas’ın o dönemdeki nüfusunu yaklaşık 400 olarak tahmin edebiliriz. Çünkü birçok ailenin çocukları bennak (evli), mücerret (bekar) olarak vergi nüfusuna kaydedilmiştir. Ahmet oğlu İsa, küçük Mehmet oğlu Mahmut ve Serkeş oğlu Ahmet olarak kayıtlı Müslümanların yanında; gebran (Hristiyan) olarak kaydedilen Hristiyanların da şu isimleri bulunmaktadır: Melik oğlu Âsar, Melik oğlu Karagöz, Melik oğlu Dede, Emir oğlu Kilyaki, Emir oğlu Firuz, Beylü

Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Yayın No: 61, Kayseri 2009, s. 41-43.

verilen bir sıfat olarak düşünülmüşse de bunun Hristiyanlar için kullanıldığı kabul edilmiştir. Daha sonra bu ifadenin yerini “zımmi” ismi alacaktır. Hristiyanlar, Ermeni ve Rum olarak ayırt edilmemiştir. Ancak bazı isimlerden bunları ayırt etmek mümkündür.

Tahririn başında Talas’ın, Kayseri İç Kalesi’nin muhafızları olan Yusuf, Kabil, Piri, Kara Cafer, Hızır ve diğer Hızır, Ali ve diğer Ali, Ömer Topçu, Saruca ve Emir isimli 11 şahsa timar olarak tahsisli olduğu kayıtlıdır. Tahririn sonunda ise köyün ahalisi, herhâlde Erciyes’ten gelen suyla bağlarını ve bostanlarını sulamak için sipahiye (yine kale muhafızlarına) ayrıca yılda üç yüzer akçe verecekleri, ancak sipahilerin su için ahaliye müdahale edemeyeceği kaydedilmiştir.

Talas’tan bu tarihte ahaliden arazi vergisi (resm-i çift), evli oğulların arazi vergisi (resm-i bennak), ticaret vergisi (resm-i caba), buğday ve mercimek öşrü (ondabır), arpa, çavdar ve burçak öşrü, nohut öşrü, bağların (üzüm) öşrü, meyve öşrü, bostan öşrü, koyun vergisi (resm-i ganem), kovan (bal) öşrü, su idaresi vergisi (resm-i mirâbî), değirmen (asiyab) vergisi, genel ihtiyaçlar vergisi (bâd-ı heva) alınıyordu. Bunlardan alınan toplam yıllık vergi 13.583 akçe idi. Hristiyanlar ayrıca cizye vergisine tabi idi. Talas’ın gelirlerinin bir bölümü Selçuklu döneminde yapılan Kayseri’deki Şifahıye ve Gıyasiye (Gevher Nesibe) medreselerine vakfedilmiştir.

TALAS’IN 1500 TARİHLİ TAHRİRİ

Kayseri’de ikinci tahrir, daha mufassal olarak 1500 (Hicri 906) yılında yapılmıştır. Bu tahriri de belediyemizce Profesör Dr. Mehmet İnbaşı’ya yayımlatmıştık.³ Burada

Talas yine köy olarak 1484 tarihinde olduğu gibi Tımar-ı Merdan-ı Kale-i Kayseriye⁴ başlığı altında, Hacı Yusuf, Tarıncı Ömer, İskender, Mahmud, Emirze, Dem Yusuf, Kethuda Memi, Mustafa, Arnavud Mahmud ve Ali’nin tımarları olarak kaydedilmiş bulunmaktadır. Merdan-ı Kale (kale yığıtleri) ifadesinden bu şahısların Kayseri Kalesi’nin muhafızları oldukları anlaşılmaktadır.

Bu tahrirde de “Müselmenan (Müslümanlar)” başlığı altında 4 şahsın vergiye tabi olduğu görülmektedir. Bunlar Mahmud oğlu Emir, Bağcı oğlu Yakub, Abdullah oğlu Ahmed, Abdullah oğlu Ömer’dir. Yine burada 143 kişinin de gebran olarak vergiye tabi Hristiyanlar olduğu kaydedilmiştir. Bunlar içerisinde de Kayser oğlu Kumru, Emir oğlu Yorgi, Emir oğlu Hüdaverdi, Horsin oğlu Açıkbey, Siron oğlu Sultanşah, Çaput oğlu Bülbül, Derdar oğlu Hızırşah, Masim oğlu Emir, Serkis oğlu Emir Beğ, Gökçe oğlu Vasil, Eren oğlu Emir, Endi oğlu Hüdaverdi, Senid oğlu Özlü, Bahadır oğlu Harsili, Sıtkı oğlu Yeni Beğ, Hoşbeğ oğlu Mirkoç, Yenibeğ oğlu Humi, Hoşbeğ oğlu Paçal, Hoşbeğ oğlu Saru, Ağca oğlu Tanrıvermiş, Tanrıvermiş oğlu Yusuf, Tanrıvermiş oğlu Poteniç, Oran oğlu Tuti, Oran oğlu Bahadır, Perdegül oğlu Ayvat, Kostantin oğlu İlbeği, Konstantin oğlu Abıkbeğ, Agasos oğlu Bahşı, Serkis oğlu Yeni Beğ, Milke oğlu Emir, Milke oğlu Karagöz, Sultanşah oğlu Kozmi, Kadık oğlu Fertek, Gürcü oğlu Sultanşah, Kityan oğlu Bahtiyar, Vasil oğlu Çalapverdi, Yağdigar oğlu Güce, Yağdigar oğlu Dövençi, Asfadur oğlu Emir Beğ, Kara oğlu Panos, Keşiş oğlu Yağmur, Gomesti oğlu Bahadır, Gomesti oğlu Emir, Bahadır oğlu Anastas, Nedimşen oğlu Peleng, Keşiş oğlu Şaban, Keşiş oğlu Köstek, Divane oğlu Peleng, Divane oğlu Çakır, Divane oğlu Gökçe, Obrini

3 İnbaşı, 1500 (Hicri 906) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Yayın No:

59, Kayseri 2009, s. 51-53; İnbaşı, XVI. Yy. Başlarında Kayseri, Kayseri İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Kayseri 1992, s. 94.

4 Bu ibare yayında gösterilmemiştir.

oğlu Bahar, Bahadır oğlu Kosta, Yayıkçı oğlu Basan, Yayıkçı oğlu Kaplan, Balıkçı oğlu Bardan, Kara Çadur oğlu Keston, Mamyon oğlu Rum Beği, Paşabeğ oğlu Mamyon, Paşabeğ oğlu Hızır, Paşabeğ oğlu Melikşah, Kayser oğlu Gorya, Todori oğlu Dede, Basil oğlu Timur, Basil oğlu Tuti, Kaya oğlu Şahab, Biricik oğlu Kaya Bezreş, Kaya oğlu Aslan, Aslan oğlu Yağmur, Emirşah oğlu Mıgırdıç, Avistip oğlu Erdoğdu, Çadır oğlu Avnik, Çadır oğlu Sultanşah, Sudiye oğlu Konnenos, Konnenos oğlu Karagöz, Yapıcı oğlu Kaya,

Mersah oğlu Hamza gibi çok miktarda Türkçe isimleri görmekteyiz. Yine kaydın devamında Beğli oğlu Çiftliği'nin Bogos oğlu Gökçe tasarrufunda olduğu kayıtlıdır. Sonunda 147 vergiye tabi insanın 48 hanede oturduğu belirtilmiştir. Buna göre de nüfusun 1500 yılında yine 400-450 civarında olduğu anlaşılmaktadır.

Talas'tan yine tahıl, çift, çiftçilikle uğraşan evli ve bekâr çocuklardan alınan vergi, bağ öşrü, meyve öşrü, bostan öşrü, kovan öşrü, ceviz öşrü, kiralık devlet arazisi gelirlerinden toplam yıllık 15.330

akçe alınacağı kaydedilmiştir. Bu vergi isimlerinden Talas'ın o tarihlerde yetiştirmiş olduğu mahsulat ile hayvanlarını da görmemiz mümkün olmaktadır.

TALAS'IN 1570 TARİHLİ TAHRİRİ

1500 tarihli tahrirden sonra 1530'larda Kayseri'de toplam (icmal) tahrirler yapılmıştır. Daha sonraki tapu tahrirleri 1570 ve 1584 tarihinde yapılmış olup her ikisini de belediyemiz tarafından yayımlatmış bulunuyoruz. Bunlardan 1570 (Hicri 976) tarihli tahriri yine Mehmet İnbaşı yayına hazırlamıştır.⁵ Nüfusu biraz daha artmış olan Talas'ta bu tahrirde 14 Müslüman yanında 276 Hristiyan vergiye tâbi olarak kaydedilmiştir.

Bu tarihteki kaydın başında Talas'ın malikâne (emlak) gelirlerinin Gıyasiye ve Darüşşifa (şifaiye) Medresesi'ne vakıf, divani ve örfi gelirlerinin timar (kale muhafızlarına) olduğu kayıtlıdır. Vergiye tabi 14 Müslüman şunlardır: Abdullah oğlu Ramazan, Şaban oğlu Ramazan, Şaban oğlu Yakup, Şaban oğlu Budak, Şeyh Hacı Veled, Süleyman oğlu Mahmud, Süleyman oğlu Şaban, Süleyman oğlu Kurdbali, Hacı oğlu Mehmed, Abdullah oğlu Mustafa, Seyithan oğlu Mahmud, Anar oğlu Hamza, Anar oğlu Hızır, Anar oğlu Mahmud.

Hristiyanlara gelince, yine gebran olarak kayıtlı olan Talaslılar da şunlardır: Senid oğlu Emir, İvani oğlu Bahşayış, Keşiş oğlu Umur, Sabaverdi oğlu Bağvan, Yadigar oğlu Bahadır, Mavrid oğlu Dursun, Marvid oğlu Uğurlu, Marvid oğlu Döveni, Derzi oğlu Hüdaverdi, kardeşi Durmuş, diğer kardeşi Hızır, Hüsrev oğlu Hasilik, kardeşi Yusuf, diğer kardeşi Şahbali, Nazir oğlu Yahya, Taşçı oğlu Misas, İskender

⁵ İnbaşı, 1570 (Hicri 976) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Yayın No: 60, Kayseri 2009, s. 66-70.

oğlu Abraham. Balaban oğlu Mirace, Yusuf oğlu Tağniki, kardeşi Uğurlu, Sultan oğlu Âdilşe, Tanık oğlu Bâli, Adilbey oğlu Kutlu, kardeşi Karaman, Karaca oğlu Tanas, Pulat oğlu Sabacı, Hızır oğlu Budak, kardeşi Umur, Şatır oğlu Nikola, Bahadır oğlu Sultanşah, Ağca oğlu Tuti, kardeşi Hızır, Halluna oğlu Pulat, kardeşi Şadi, Mirace oğlu Aslan, kardeşi Yusuf, diğer kardeşi Dede, Tuti oğlu Aslan, kardeşi Kumru, Mihasan oğlu Murad, Temür (Demir) oğlu Uluhan, kardeşi Harmançı, Behlü (Beylü) oğlu Koca, Nikinik oğlu Şeyh, Ayvad oğlu Kôri, Mirad oğlu Ayvad, kardeşi Yusuf, Handika oğlu Ağca, Pulad oğlu Memiş, Ağca oğlu Burhan, Ağca oğlu Tanrıverdi, Budak oğlu Milki, Milki oğlu Hasilik, Gürcü oğlu Ahir, Gürcü oğlu Kutlubey, Kirkos oğlu Hüdaverdi, Hüdaverdi oğlu Kayacı, kardeşi Resim, kardeşi Döveni, kardeşi Kayser, Tatar oğlu Budak, kardeşi Pulad, diğer kardeşi Emir, Kisyar oğlu Sultan, Kumru oğlu Tardem, kardeşi Karaşan, Firüz oğlu Çalapverdi, kardeşi Döveni, diğer kardeşi Hızır, Nikola oğlu Kutlu, Dağad oğlu Sinan, kardeşi Murad, Aslan oğlu Nikola, kardeşi Karanik, diğer kardeşi Yahya, Sarıcak oğlu Hızır, kardeşi Nikibeğ, Kara oğlu Vartan, kardeşi Kutlubeg, Merdinik oğlu Karakoç, kardeşi Sefer, diğer kardeşi Umur, Yanos oğlu Yılgar, kardeşi Gülabi, Vasil oğlu Emir, kardeşi Dayinik, diğer kardeşi Eğcinik, Karyağdı oğlu Pulad, kardeşi Yılgar, Çalapverdi oğlu Manol, Atatnisas oğlu Aydoğdu, kardeşi Ursa, Pulat oğlu Döveni, Balaban oğlu Küçük, Emirşah oğlu Kavalad, kardeşi Şadi, Hasıl oğlu Hızır, kardeşi Alişan, diğer kardeşi Divan, Kesir oğlu Ahi, kardeşi Bali, Dadır oğlu Karaman, Bulu oğlu Nirek, Ağca oğlu Kutluşah, kardeşi Budak, kardeşi Yusuf, kardeşi Kumru, Urum Hoca oğlu İvad, kardeşi Koçu, kardeşi Orşa, kardeşi Kurni, Ovanis oğlu Ağrar, Hazarşa oğlu Hızır, Neved oğlu Pulat, Kesun oğlu Akça, kardeşi Şahbali, kardeşi Yarderviş, İsan oğlu Bali, kardeşi Karanik, diğer kardeşi Timur, Harde oğlu Paşanik, kardeşi Şadi,

Sarı oğlu Köse, kardeşi Delal, Köstendil oğlu Alagöz, Sergis oğlu Aslan, Bahadır oğlu İskender, Şatır oğlu Kusne, Buda oğlu Narsi, Kardeşi Kubar, Pulat oğlu Dursun, Pulat oğlu Döveni, Todo oğlu Yahya, kardeşi Sefer, diğer kardeşi Emir, Besan oğlu Timur, Çolan oğlu Döveni,

Şadi, Emirşah oğlu Sevek, kardeşi Yusuf, Sabis oğlu Alagöz, kardeşi Hızır, diğer kardeşi Kurne, Aslan oğlu Yunus, Harka oğlu Hüdaverdi, Kesun oğlu Şadi, Hızır oğlu Mihaşan, Behli oğlu Raşan, Vasil oğlu Yadigar, Adil oğlu Ağca, kardeşi Arak, Emir oğlu Tanrıverdi, Sergis oğlu

Balici oğlu Yahya, kardeşi Sinan, diğer kardeşi İsa, Kirkor oğlu Budak, Hazarşah oğlu Mihaşan, Sevek oğlu Karaman, kardeşi Oğlanbeğ, Kevir oğlu Budak, Serkis oğlu Hızır, Evren oğlu Koca, kardeşi Sinan, diğer kardeşi Hızır, Evren oğlu Burkan, kardeşi Dursun, diğer kardeşi Cafer, Evernik oğlu Budak, Mirad oğlu Şatır, kardeşi Bahadır, Tuti oğlu Karaman, Melki oğlu Yahya, kardeşi Timur, Melki oğlu Kutlubeg, kardeşi Mirad, Dede oğlu Tata, kardeşi Dedem, kardeşi Bali, kardeşi Kurme, Kurne oğlu Kutluşah, kardeşi Ağca, Kutluşa oğlu Hızır, kardeşi Kurne, Saladon oğlu Nisar, kardeşi Aslan, diğer kardeşi Güvendik, Melikşah oğlu Balican, Kovanaldin oğlu Bahşayış, Mihad oğlu Şahbeğ, kardeşi Sabacı, Timur oğlu Yasef, kardeşi Döveni, Karagöz oğlu Kaymas, kardeşi Emirbali, Karagöz oğlu

Kutlu, Orunu oğlu Bahadır, Halaç oğlu Karlu, Merdinik oğlu Karakoç, Baladin oğlu İsar, Hısrşah oğlu Keşiş, Taran oğlu Emin, kardeşi Hızır, Elbeğ oğlu Hızırşah, Eynebeğ oğlu Aydın, Bahadır oğlu Musad, kardeşi Karasan, Kalur oğlu Bulad, Derzi oğlu Hüdaverdi, Hatun oğlu Balaban, Gürci oğlu Piri, Kutlu Beğ, Bedres oğlu Hızır, Basil oğlu Gökçe, Yalman oğlu Avanos.

Görülüyor ki Rum ve Ermeni Hristiyan halkın hemen tamamının ismi Türkçe, hem de Müslümanların pek az kullandığı eski Türkçe isimlerdir. Müslüman Türklerin isimleri ise çoğunlukla İslamidir. Yine bu dönemde kadı (hâkim) sicillerine (kayıtlarına) intikal eden çok az da olsa din değiştirmelerde bu durumla karşılaşmaktayız. Meselâ Bünyan'da (o zamanki adı Sarımsaklı) ihtida eden Hristiyanların (zımmi) Sarıca, Kaya ve

Timur gibi isimlerini bırakarak Ahmed, Mehmed ve Hasan gibi isimler aldıkları kayıtlıdır.

Bu tarihteki tahrirde yine tahıllardan, çiftlik arazilerinden, hayvanlardan (koyun), bağlardan, kayısı, elma, armut, kiraz ve ceviz gibi meyvelerden, bostanlardan, arı kovanlarından, su yolu hizmeti için tapu, değirmen (üç adet olup üçünün de atıl olduğu belirtilmiştir) ve ihtiyaç için alınacak vergilerin toplam 14.645 akçe olduğu kaydedilmiştir.

TALAS'IN 1584 TARİHLİ TAHRİRİ

1570 tarihli tahrirden 14 sene sonra 1584'de Kayseri'nin en muffassal tahriri yapılmıştır. Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde bulunan bu defter de belediyemizce Prof. Dr. Refet Yinanç ve Prof. Dr. Mesut Elibüyük'e yayımlattırılmıştır.⁶ Nüfusu ve mahalleleri bir hayli artmış olan Talas'ın bu tahririnde başta yine malikâne vergilerinin Kayseri'deki Gıyasiye ve Darüşşifa medreselerine (Gevher Nesibe Hastane ve Medresesi) vakıf olduğu, divani vergisinin de tımar olduğu kaydedilmiştir. Tahrire yine mahalleler belirtilmeden vergiye tabi Müslümanlardan başlanmış, isimleri ve sahip olduğu arazi miktarı da ilave edilerek 30 kişi olduğu kaydedilmiştir.

Hristiyanlar gelince; gebran genel ismi ile kaydedilen Hristiyanlar 6 mahallede gösterilmiştir. Yani bu tarihte Talas'ın 6 mahallesi bulunmaktadır. Bunlar, Han Mahallesi (123 vergiye tabi nüfus vardır), Yiğitbaşı Mahallesi (76 vergiye tabi nüfus vardır), Topçu Mahallesi (71 vergiye tabi nüfus vardır), Kemal Mahallesi (40 vergiye tabi nüfus vardır), Oğlan-

beği Mahallesi (76 vergiye tabi nüfus vardır), Kışıköy Mahallesi (78 vergiye tabi nüfus vardır) olarak kaydedilmiştir. Bu 6 mahallede toplam 464 gayrimüslim ve 30 Müslüman olmak üzere 494 vergi nüfusu bulunmaktadır. Bunu en az 3 ile çarptığımızda (vergi kaydında kardeşler ayrı ayrı yazılmıştır) Talas'ın bu tarihteki nüfusunun 1500 civarında olduğu ortaya çıkmaktadır. 1570 tahririne göre 14 senede nüfusun bu kadar artmış olması dikkate değerdir. Ya esaslı bir göç almıştır veya vergi veren nüfus artmıştır. Her ikisinin de söz konusu olduğu düşünülebilir.

Tahririn sonuna uzun bir liste olarak zemin (kiralık resmî arazi) sahibi olanlar kaydedilmiştir. Bunlar da 130 kişi olup tamamı gayrimüslimlerdir. Bu zemin sahiplerinin isimlerine bakıldığında birçoğunun yukarıdaki vergi kaydında geçen isimler olduğu görülmektedir.

Talas'taki bu tarihte Hristiyanların isimlerine gelindiğinde 1570'deki tahrirde olduğu gibi tamamına yakını Türkçedir. Bunlar arasında şu isimler bulunmaktadır: Emirbali, Aslan, Seltan (Sultan), Beğler, Hıdır, Yusuf, Dede, Güldede, Karaman, Tekür, Murad, Cihanşah, Uğurlu, Dursun,

Hatir, Menci, İmir, Gülabi, Aslanbeğ, Karaca, Turan, Hüdalı, Ayvad, Urum Hoca, Hasbeğ, Saçı, İlemin, Gökçe, Tuti, Firaz, Kutlu, Dağlar, Eşe, Seyban, Bünyad, Sefer, Hüsrev, Kara, Durmuş, Hüdaverdi, Sada, Hocabali, Kürüm, Kayabali, Urukbeğ, Orabeğ, Turabil, Bayram, Bahadır, Koca Bayram, Demir, Yenibeğ, Yardım, Kaymaz, Gürcü, Yahya, Beğler, Karagöz, Azıman, Kiregi, Şahbali, Hüdabali, Kutluşah, Garipşeh, Pirli, Şahin, Nurullah, Adilşah, İskender, Minned, Kutlubeğ, Koçu, Bülbül, Devletkar, Sümbül, Sinan, Yadigar, Sayacı, Körpe, Ferman, Emrik,

Şadi, Pulad, Budak, Fahri, Ebuzar, Simaven, Oylum, Esenli, Karlı, Halaç, Devled, Bedir, Mürsel, Sadaga, Ağca, Kızılca, İlyas, Dövinci, Urcu, Erdik, Şah Emir, Müncik, Küpeli, Tatar, Kalemder, İhtiyar, Küçük, Sande, Karabeğ, Çalapverdi, Sencik, Bağdasar, Gülbağlı, Karakoç, Aydoğdu, Ervani, Bulduk, Minned, Allahverdi, Kersun, İncibeğ, Urcu, Ümmed, Emin, Altun, Kumru, Ören, Oğlanbeğ, Haydar, Üzüm, Harmancı, Ulubaba, Burma, Saçı, Hoşbeğ, Firas, Kelik, Meranşah, İpek, Behlü, Dürülü, Celal, Kubad, Garib, Bulgar, Balkar, Nurcihan, Sevik, Mülki, Adilşeh, Düdük, Nakib, Burhan, Öremcik, Kalender, Sarı, Türkmen, Yeşik, Aydın, Sadiver, Eynebeğ, Kademşah, Habil, Göçeri, İlemin, Kulu, Pirseyid, Dağbeği, Sultanşah, Yörgüç, Kızılca, Ordumşah, Köselü, Kuru, Sinci, Settari, Delübeğ, Seyfe, Karyağdı, Beyrek, İncebeğ, Dolu, Urumkoca, Balıkçı, Kaplan, Gedik, Evren, Özbek, Tamaç, Bâladin, Hisar, Talad, Şükrü, Eymirşah, Semaven, Harik, Nevruz, Arık, Hatırşah, Harun, Dabeği, Encik.

Görüldüğü üzere Hristiyanların hemen tamamına yakınının ismi Türkçe olup bir kısmı da eski Türk boy isimleridir. Bu isimler tekrar tekrar kullanılmıştır. Bunlar muhakkak ki onların atalarından gelen isimlerdir. Diğer bir dikkat çekici husus Müslümanların da kullandığı Sinan, Kurtbâli, Kuban, Hıdır, Ayaz, Murad, Karagöz, Budak, Temür, Hakverdi, Haydar, Güldede, Tûti (Dudu) gibi isimlerin her iki toplum arasında müşterek kullanılmasıdır.

Talas'ın bu tahririnin sonunda yukarıda geçen tahrirdeki maddeler üzerinden alınacak vergiler ile bu vergilerin madde madde tutarları kaydedilmiştir. Bütün bu vergilerin toplamının da 10.070 akçe olduğu belirtilmiştir.

TALAS'IN 1642 TARİHLİ TAHRİRİ

Ele alacağımız son tahrir 1642 tarihli

avarız vergi defteridir. Bu defteri 1622 ve 1648 tarihli cizye defterleri ile müştereken Prof. Dr. Mehmet İnbaşı yayımlamıştır.⁷

Avarız vergisi, vatandaştan sefer anında ev başına alınan vergi iken daha sonra devletin savaşlarla sürekli uğraşması sebebiyle sürekli hâlde gelmiştir. 1584 tarihli tapu tahririnden 64 sene sonra yapılan bu tahrirde Talas'ta yine vergiye tabi Müslümanlar ve Hristiyanlar (zimmiler) ayrı ayrı kaydedilmişlerdir. Daha önce Cebel-i Ali nahiyesine tabi iken herhâlde bu nahiyenin ortadan kaldırılması üzerine bu defa Sahra nahiyesine tabi köy olarak vergi kaydı yapılmış olan Talas'ın Müslüman vergi nüfusu şunlardır: Çeri oğlu Hüseyin, kardeşi İsmail, diğer kardeşi Semren, Sinan, Piri oğlu Yakup, Mustafa, Abdullah oğlu Ali, kardeşi Mehmed, Abdullah oğlu Osman, kardeşi Mehmed, Kulaman oğlu Sefer, Dövinci oğlu Yakup, kardeşi Abbas, Hasan oğlu Ömer, Mehmed oğlu Hamza, kardeşi Habib, Abdullah oğlu İbrahim, Abdullah oğlu Yusuf, Yusuf oğlu Ömer, Ahmed oğlu İbrahim, Çeri oğlu Veli, kardeşi Kubat, diğer kardeşi Süleyman, Piri oğlu İsa, kardeşi Karaali, Derviş, Hamdi, oğlu Ali, Hasan, Musa oğlu Yakup, kardeşi Ömer, oğlu Ömer, oğlu Mehmed, Bektaş oğlu Sefer, İmam Hüsam Efendi, oğlu İbrahim, Veli oğlu Mustafa, kardeşi Yakup, Ahmet oğlu Halil, Abdullah oğlu Yusuf, kardeşi İbrahim, Ahmed oğlu Habib, kardeşi Sinan, Abdullah oğlu Yakup, Abdullah oğlu Ahmed, Osman oğlu Ali.

Hristiyanlar (zimmian): Beğli oğlu Aslan, Abraham, Nihase oğlu Yıvan, Küçük oğlu Erin, oğlu Müzahir, Bağcı oğlu Kara, Abraham oğlu Karaman, Hacı oğlu Nikol, Piri oğlu Beğli, oğlu Kâni, Yasen oğlu Menkuş, oğlu Sefer, Tağın oğlu Yasen, oğlu Eğnebeğ, kardeşi İyan, Mihayil, oğlu

⁷ İnbaşı, 17. Yüzyıl Kayseri Avarız ve Cizye Defterleri, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Yayın No: 80, Kayseri 2011, s. 75-77, 194, 195, 281, 282.

Eynebeğ, Gülbende oğlu Oseb, Mihayil oğlu Sefer, Anastas, Hazarşah oğlu Eğne, oğlu Sefer, kardeşi Yasen, Pirli oğlu Devlet, oğlu Oruç, kardeşi Pirli, Coşar oğlu Hacir, oğlu İvanis, kardeşi Sefer, Coşar oğlu Abraham, Pirkar oğlu Meysel, Monis oğlu Yasan, Sinan oğlu Meyser, kardeşi Kayser, oğlu Sefer, Piri oğlu Selman, kardeşi Bağdeser, Erhaman oğlu Güzel, Gülebende oğlu Bayram, Kayavel oğlu Simon, Kabarlı oğlu Sinan, oğlu Sefer, Tolcu oğlu Sefer, oğlu Gülbeg, Asarenik, kardeşi Eyne, Simon oğlu Sava, Agob oğlu Sefer, Hacı Seherbeğ oğlu Agob, oğlu Sinan, Aydoğdu oğlu Mirad, Abraham oğlu Sefer, oğlu Şah, oğlu Manaser, Hacadır oğlu Timur, Ohan oğlu Berasin, Piri oğlu Etme, Bused oğlu Hanik, Bağdeser oğlu Eyne, Bused oğlu Nihik, Beylü oğlu Nikol, Serir oğlu Arzıman, Eresin oğlu Hacıbeğli, oğlu Kirkor, Sahre oğlu Bağdanid, Yasen oğlu Sefer, oğlu Menail, Küçük, Beğler oğlu Bağdesel, oğlu Beğler, Sadi oğlu Derviş, Sahi oğlu Yasen, oğlu Sinan, kardeşi Şahin, Nerraş, Oseb oğlu Hazarşah, oğlu Yasen, Kalender oğlu Sertan, Bekir oğlu Hacı, kardeşi Aror, oğlu Uğur, Uğurlu, kardeşi Budak, Gülbeg oğlu Karaman, oğlu Sefer, Hacin oğlu İman, oğlu Ruşen, Andon oğlu Koçi, Arar oğlu Devled, Keşiş oğlu Abraham, Sefer oğlu Meyser, oğlu Yivan, Keşiş oğlu Gezer, oğlu Agob, Piri oğlu Hacin, oğlu Serki, Uğurlu oğlu Agob, Uğurlu oğlu Devled, İyan, Bayram oğlu Uğurlu, Pirşah, oğlu Katlovik, kardeşi Şahuğur, kardeşi İse, Kirakos oğlu Hüseyin, oğlu Budak, kardeşi Yasen, Sefer oğlu Anastas, Yivan oğlu Sinan, Yivan oğlu Bağdasar, oğlu Simon, Yivan oğlu Yasuk, oğlu Yivan, Sinan oğlu Kalender, Sader oğlu Devled, Piri, Hernaki oğlu Yivan, oğlu Selban, Merdan oğlu Bayram, Sefer oğlu Karaman, Piri oğlu Dimitri, oğlu Yasen, Selman oğlu Sefer, Yasen oğlu İskender, Saltane, Oruç oğlu Safer, Hüdaverdi oğlu Ahi, Piri, Karaoğlu Musli, oğlu Uğurlu, oğlu Pirli, Dilli oğlu Allahvirdi, İse oğlu Arab, Sefer oğlu Serkis, oğlu

Kirkor, Kuçeri oğlu Vasil, Yivan, Pirkar oğlu Yivan, Piri oğlu Uğurlu, biraderi Kotlovik, Evace oğlu Mirad, Kamir oğlu Sinan, oğlu Piri, Veli oğlu Bahadır, oğlu Piri, Bende oğlu İse, Uğurlu oğlu Katlı, Nikol oğlu Anastas, Piri oğlu Simon, Kutlu oğlu Devlet, Yivan oğlu Mosin, Kara oğlu Kani, Sefer oğlu Yasen, Devlet oğlu Kutlu, Pusat oğlu Asel, Karmir oğlu Gürcü, oğlu Andon, Orton oğlu Uğur, oğlu Serban, kardeşi Uğurlu, Andon oğlu Sefer, oğlu Bende, Mosas oğlu Sakal, Has oğlu Sefer, Yakup oğlu Hacı, Kösne oğlu Mihayil, Piri oğlu Dede, Bağdeser oğlu Nikol, Firuz oğlu Sefer, oğlu Derviş, biraderi Firuz, Akkoca oğlu Behlül, oğlu Kamazen, Sefer oğlu Hüdavirdi, kardeşi Bektaş, Uğurlu oğlu Karaman, Vasil oğlu Uğurlu, Mihayil oğlu Sinan, Güldede oğlu Yasen, Yivan oğlu Yadigar, Yivan, Anastas oğlu Kalender, Sinan oğlu Sefer, Basanik oğlu Toros, oğlu Siret, Kayser oğlu Aslan, oğlu Nurlu, kardeşi Uğurlu, Bağdanid, Mihayil oğlu Maksor, Tomosen oğlu Bedros, Maton oğlu Anastas, Yasen oğlu Eğnebeğ, Karakoç oğlu Sinan, Devled oğlu Uğurlu, Agop oğlu Sinan, oğlu Kumanlı, kardeşi Mürdüm, Mihayil oğlu Sefer, Nurlu, Mirad oğlu Yivan, oğlu Maksos, Hacir oğlu Kerki, Dilmid oğlu Mikayil, oğlu Uğurlu, Sefer oğlu Hacırkoç, kardeşi Sinan, Kalmenik oğlu Karaman, Esherne oğlu Yasen, Budak oğlu Ferras, oğlu Budak, kardeşi Anastas, Güldede oğlu Aslan, kardeşi Beylü, Hedayil oğlu Devled, Barki, Vasil oğlu Sefer, Dede oğlu Piri, Sefer oğlu Simon, Garib oğlu Sefer, Andon oğlu Uğurlu, Kurne oğlu Yasen, Haçik oğlu Uğurlu, Yivan oğlu Nikol, Dursun oğlu Dirmid, Keşiş oğlu Sinan, Tanil oğlu Mirad, Bulad oğlu Mihayil, Haçin, Selvan oğlu Bağdasar, Sayacı oğlu Yivan, Karaca oğlu Eynebeğ, oğlu Hacin Pir, Erhaman, Arzıman oğlu Beylü, Lunelü oğlu Sefer, Pirli, oğlu Hacin, Budak oğlu Anastas, Pirli oğlu Devled, Piri, Uğurlu oğlu Agob, Eyne oğlu Katlovik, Piri oğlu Selvan, Kutluşah oğlu Kayser, Bağcı oğlu Yagob, Bağden oğlu Eğne, Keşiş, Komes

oğlu Anastas, Hasan oğlu Çalapvirdi, oğlu Uğurlu, Kirkor oğlu Agob, İcinik oğlu Barli, oğlu Uğurlu, Bedros oğlu Begos, Yagob oğlu Şahşir, Erdem oğlu Yivan, oğlu Aziz, Oset oğlu Piri, oğlu Oset, Karenik oğlu Beğpirli, İncek oğlu Halipşe, Korkmaz, kardeşi Serkis, oğlu İyade, Yasen oğlu Yivan, Hazarşah.

Görüldüğü gibi 1642 yılında da Talas'ta yaşayan Hristiyanlar, yani Rum ve Ermenilerin tamamına yakını Türkçe isim ve Türk boy isimlerini almışlardır. Yine Talas'ta Hristiyanlardan alınacak cizye vergisi için 1622 ve 1648 yılında yapılan tahrirlerde de durum aynıdır.⁸ Bu yapı sadece Talas'ta değil, Kayseri başta olmak üzere bütün Orta Anadolu'nun Hristiyanları için söz konusu olup onlara Karamanlı Hristiyan Türkler ismi verilmiştir.

20. YÜZYILIN BAŞINDA TALAS

Talas'ın nüfusu bu şekilde hızla artarak 20. yüzyıl başında 20-25 bine ulaşmıştır. Tabii mahalleler artmış, sosyal durum çok gelişmiş, bilhassa Avrupa sermayesinin Hristiyan halka verdiği destekle onlar zengin olmuşlar, abide evler ve büyük bağlar, bahçeler yaptırmışlardır. Ermeniler arasından Gülbenkyan (Yukarı Mahalle'de) Rumlar arasından da Onasisler (Talas'ın Onası Mahallesi'nden) dünya çapında zengin iş adamları çıkmıştır.

Talas'ta bu tarihte büyüklü küçüklü 35 mahalle, 12 kilise ve 33 fırının bulunduğu belirtilmektedir.⁹ Rumların ve

- 8 Hüseyin Cömert, 19. Yüzyılda Talas, Kayseri 2010.
- 9 1048 Tarihli Cizye defterinde Talas, Palas olarak okunmuştur. Bu hata, Talas'ın önceki tahrirlerde eski harfler ile “tı” harfi ile yazıldığı hâlde, bu tahrirde “te” ile yazılmasından doğmuştur. Sahra nahiyesine tabi olduğu belirtilen Talas'ın, o çevrelerin yazılmadığı uzaktaki Palas köyü olması mümkün değildir.

Ermenilerin erkek ve kız çocukları için çok erken öğrenime başlamış okullar bulunmakta idi. Üstüne üstlük Amerikan misyonerleri bunları (bilhassa Ermenileri) desteklemek için Talas'ın hâkim noktasına, 19. yüzyıl sonlarına doğru Amerikan Koleji ve Hastanesini yaptırmışlardır. Savaşlardan gözünü açamayan Türkler ise bunlara muhtaç hâle gelmişlerdir. Yukarıda belirtildiği gibi Talas'ta bu dönemde, şimdiki Tablakaya Mahallesi'ndeki kilise önünden başlayıp Han Camisi'ne kadar uzanan büyük bir çarşı (Sultan Çarşısı) meydana gelmiş, bu çarşı vilayetin ana ticaret merkezlerinden biri olmuştur. Her meslekten dükkânların olduğu çarşıda tabii ki esnafın çoğunluğu gayrimüslimlendendi. Bunlar Avrupa'dan getirdikleri kumaşlar, halı iplikleri (Manchester) ve dikiş makineleri (Singer) gibi emtiayı pazarlıyorlardı. Tanzimat ve Islahat Fermanları ile haklar kazanan Hristiyanlar artık vilayetlerde, kazalarda idareye karışıyorlar, memur oluyorlar, serbestçe yeni kilise ve okullarını yapıp açabiliyorlardı. Talas'ta Müslümanların (Türklerin) tek ortaokulu (rüştiye) ancak Sultan Abdülaziz zamanında yapılabilmıştır. Büyük devlet adamı ve vali Muammer Bey de 1909 yılında Talas Merkez İlkokulunu yaptırmıştır. Osmanlı Devleti'nin sonuna doğru ortaokul kapanmış, Muammer Bey'in yaptırdığı ilkokul 60'lı yıllara kadar tek başına hizmet vermiştir. Tabii Amerikan Koleji de Cumhuriyet'in kontrolü altında özel ortaokul olarak faaliyetini sürdürmüştür. Talas'a yeniden ortaokul ancak 1960 yılında yaptırılabilmiştir.

Bu şekilde yine de uyumlu olarak yaşayan bu üç cemaatin (Türkler, Rumlar, Ermeniler) huzuru I. Dünya Savaşı ile bozulmuştur. Osmanlı Devleti'nin mecburen girmiş olduğu savaşta onu zor durumda bırakmak için, karşısında olan İngiliz, Fransız ve Ruslar, Ermenileri kıskırtmaya ve organize etmeye başlamışlardır. Avrupa'da kurdurdıkları Ermeni Hınçak ve Taşnak terör örgütleri

ile imparatorluğun birçok bölgesinde isyanlar ve terör faaliyetlerine girişmişlerdir. Yüzlerce yıldır aynı mahalle ve sokaklarda, aynı çarşılarda dost olarak yaşayan ve aynı dili konuşan bu iki topluluk her yerde olmasa bile bazı bölgelerde ve bilhassa Doğu Anadolu'da Rusların desteği ve silahlandırması ile büyük bir isyana girişmişler, militanları Müslüman komşularına feci şekilde toplu katliamlarda bulunmuşlardır. Batıda ise başta başşehir İstanbul'da Padişah'a bile suikastlar tertip etmişler, Maraş'ta, Kayseri'de, Develi'de hazırlıklar yapıp terör faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Ancak Talas'ta da kilise ve papazlar gizlice teşkilatlanmışlarsa da halkta herhangi bir taşkınlık görülmemiştir. Büyüklerimiz son ana kadar onlardan bir sıkıntı görmemişler, ayrılırken de dostça ayrılmışlardır. Ancak diğer bölgelerdeki bu isyan ve terör hareketleri üzerine, yedi düvelle cephelerde çarpışan, savaş hastalık ve açlık sebebiyle bir buçuk milyon Anadolu çocuğunu şehit veren devlet, bazı istisnalar dışında iç cepheyi sağlama almak için bunları Anadolu dışına, yine kendi toprağı olan Suriye'ye sürgün, tehcir etmek zorunda kalmıştır. Bu karar üzerine Talas ve çevresindeki Ermeniler de tehcire tabi tutulmuşlardır. Rumlar ise bu tarihte Türklerin yanında yer almışlar, mesela Adana ve Develi gibi bölgelerdeki Ermeni katliamlarına karşı Türkleri destekleyip İstanbul'a, İtilaf Devletlerine gönderdikleri mektuplarla Ermenileri şikâyet etmişlerdir. Ermenilerin Lübnan'a, Avrupa'ya ve Amerika'ya yerleşmiş büyükleri ile insaflı Ermenistan idarecilerinin bazıları dahi bu olaylarda kabahatin kendilerinde olduğunu ve her zaman olduğu gibi kandırdıklarını itiraf etmişlerdir.

Büyüklerimiz Talas'tan 88 kişinin devletin seferberlik ilanı ile I. Dünya Savaşı'na çağrıldığını, 4 yıl sonra bunlardan ancak 8 gazinin, birçoğunun da sakat olarak geri döndüğünü anlatırlardı. Bunlar içerisinde bizim mahal-

lede (Tablakaya) hatırladıklarım Sağır Mustafa Çavuş, Abidin'in Yusuf Ağa, Mustafa Akkan, Kolsuz Ali Ağa, Cemal Ağa (kafatasının üst kısmına protez takılmış), Hacı Yahya Ağa, Ömer Efendi gibi, ömürleri cephelerde geçmiş kimseler vardı. Onların hatıralarını dinlemeyi çok severdim, ancak maalesef hiçbir öğretmenimiz ne bunların hatıralarını tespite çalışmış ne de bize bu hususta bir ödev vermişlerdir. Hatıraları onlarla birlikte yok olup gitmiştir.

Bunlardan birinin, ancak benim görmediğim bir gâzinin, büyüklerimden dinlediğim enteresan hikâyesini hatırladığım kadarıyla anlatacağım: Talaslı bir genç I. Dünya Savaşı'na katılmış, devlet onu Erzurum-Sarikamış Cephesi'nde görevlendirmiş. Uzun savaş ve felaketten sonra Ruslara esir düşmüş. Ruslar onunla birlikte diğer Türk esirlerini Azerbaycan'da bir kampta toplamışlar. Tel örgülerle çevrili bu kampta günde birkaç sefer Rus askerler geliyor, bir kısım esirleri götürüyor, gidenler bir daha geri dönmüyorlarmış. Birkaç gün sonra bir Rus çavuşu bizim Talaslının yanına gelip, “Sen gerilerde dur, götürülenlerin arasına karışmamaya çalış.” demiş. Bir müddet sonra da elinde bir paketle gelip ona “Bu pakette Rus asker kıyafeti var, gizlice giyin ve beni bekle.” demiş. Bizim asker şaşkınlıkla arkadaşlarının arasında bu kıyafeti giyip bir Rus askeri gibi olmuş. Az sonra, çavuş yine gelmiş “Şimdi benim arkama düş, hiçbir yere bakmadan peşimden gel.” demiş. Asker de dediğini yapmış, beraberce kamptan çıkmışlar ve yakındaki bir tepenin üzerine varmışlar. Aşağıda kamp gözüküyormuş. Çavuş bizim askere “otur” demiş, beraberce oturmuşlar. Çavuş, “Beni tanıdın mı?” diye sormuş. Asker de “Yok ben seni nereden tanıyayım?” demiş. O zaman çavuş “Sen Talas'ta filan mahallede, filan ağanın oğlu değil misin?” diye sormuş. Bizimki de “Evet, ama sen bunu nereden biliyorsun?” demiş. Çavuş da “Ben de Talaslıyım, evinizin yanındaki Ermeni

filanın oğluyum, sen beni tanıyamıyor-sun ama ben seni tanıdım. Biz senin babanın çok iyiliğini gördük. Kıtık bir günde bize bir çuval zahire göndermişti de kışı biz onunla çıkarmıştık. Şimdi bu kampta neler oluyor biliyor musun? Bu aranızdan alınıp götürülenleriniz var ya, onlar yakındaki bir derin derenin

silahlar teslim olmuş, sürgüne gönderilen Ermenilerden isteyenlerin geri dönmesi sağlanmıştı. İtilaf Devletleri (İngiliz, Fransız ve İtalyanlar) bununla iktifa etmeyerek Yunanlıları İzmir’e çıkarmışlar, memlekette Ermeni tehci-rinde görev alan idarecileri, teslim rıza göstermekten başka çaresi kalmamış

kenarında kurşuna diziliyorlar. Kurşunla ölmezlerse, dereye düşüp parçalanıyorlar. Böylece kamp tamamen bitirilecek. Seni oradan kurtarıp buraya getirdim. Şimdi şu parayı al, şu yöne doğru git. Gündüz-leri saklan, geceleri yürü. Buradan doğru İran’a geçersin, oradan da Türkiye’ye. Şansın varsa kurtulursun.” demiş. Asker onun dediğini yapmış ve Türkiye’ye gelip memleketine, Talas’a ulaşmış.

Müttefiklerinin de (Almanya) ihanet-leri ile karşılaşarak 4 yıl cephelerde son gücüne kadar mücadele eden Osmanlı Devleti nihayet büyük bir mağlubiyete uğrayarak 1918 yılı 30 Kasım’da Mond-ros Ateşkes Antlaşması’nı imzalamak zorunda kalmıştır. Anadolu’dan başka bütün toprakları elden çıkmış, başşehir İstanbul dahi işgal edilmiş, ordular ve

zavallı Osmanlı Hükümeti’nin de onayı ile tutuklanmışlar, İstanbul’da kurdurdukları sözde mahkemede mahkûm etmişlerdir. Bunlardan Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey ve diğer bazı idareciler, Padişah’ın da tasdiki ile idam edilmişlerdir. Kalan milletvekili ve valiler de yine İngilizler tarafından Malta Adası’na sürgün edilmişlerdir. Daha sonra Türkleri tamamen mahvetme antlaşması olan Sevr’i hazır-layıp Osmanlı Devleti’ne kabul ettiren müstevliler, Anadolu’nun birçok yerine asker çıkarak Türkleri son sığınağında da yok etmeye çalışmışlardır.

İşte bu ahval ve şerait içinde Millî Mücadele’nin kahramanları olan Mustafa Kemal ve arkadaşları ve Türk halkı, hiçbir başarı imkânı gözükmediği hâlde yeniden mücadeleye atılmışlar ve dünyanın en

büyük işgalcilerine karşı İstiklal Savaşı’nı, Osmanlı Hükümeti’nin muhalefetine rağmen kazanmışlardır.

Kayseri ve Talas’ta bu dönemde çok önemli bir millî faaliyet ortaya konmuş-tur. Yozgat-Akdağmadenli Papa Eftim, Kayseri’ye gelerek Ortodoks Rumlarının merkezi olan Talas-Zincidere köyünde Antalya’dan, Trabzon’dan, Konya’dan ve Anadolu’nun diğer şehirlerinden Ortodoksların temsilcisi papazları davet ederek buradaki kiliselerinde Türk asıllı Ortodoksların kongresini gerçekleştirmiş-tir. O ve arkadaşları Anadolu Rumlarının Türk asıllı olduklarını ilan ediyorlar ve Yunan yanlısı İstanbul Patrikhanesi ile bir alakalarının bulunmadığını belirtiyorlardı. Millî Mücadele’yi başlatmış Mustafa Kemal Paşa ile koordineli olarak Kayseri’de, İstanbul’a karşılık Türk Patrikhanesi’ni kuran Papa Eftim burada seçimle ilk Türk Patriği olmuştur. 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışına da katılan Papa Eftim; açılışta Atatürk’ün isteği ile bir de konuşma yapmış, Müslüman ırktaşları ile istilacılara karşı koyacaklarını ifade etmiştir. Daha sonra merkezlerini Kayseri’deki, şimdi Durmaz İşhanı yerinde olan St. Nichola Kilisesi’ne nakleden Papa Eftim’e¹⁰ zamanın valisi, vatansever Ahmet Muammer Bey (Mezarı Seyyid Burhaneddin Türbesi avlusundadır.) tarafından büyük destek verilmiş, top-lantılarına Muammer Bey protokoldeki idarecileri ile birlikte katılmışlardır. Türklük fikirlerini dünyaya ilan ettikleri “Anadolu’da Ortodoksluk Sadası” isimli gazetelerini Vali özel idare matbaasında bastırmıştır.¹¹ Atatürk, Papa Eftim’in bu hareketi için “Onun yaptığı bir ordu yap-

mazdı.” demiştir. Nitekim bu söz onun İstanbul’daki mezar taşına yazılmıştır.

Zafer kazanılıp Türkiye’nin bağımsızlık tapusu olan Lozan Antlaşması’nın da sonuna gelindiği bir sırada Avrupalı bazı diplomatları araya koyan Yunanlılar (Venizelos) Türklere, Türkiye’deki Rum-larla Yunanistan’daki Müslümanların değiştirilme antlaşması olan mübadele antlaşmasını kabul ettirmişlerdir. Türkler bunu Türkiye’nin yeknesak olarak Müslüman Türklere oluşmasını düşünerek kabul etmişlerdir. Böylece Türkiye’deki kalan 300-400 bin Rum Türküne karşılık, Yunanistan’daki bir buçuk milyona yakın Müslüman karşılıklı olarak değiştirilmiştir. Bu durum, Kayseri’de patrikhanelerini kuran Hristiyan Türkler için büyük bir felaket olmuştur. Hiçbir şekilde vatanlarını terk etmek istemeyen bu insanlar, Yunanlıların planladıkları oyuna gelmişlerdir. İşin en kötü yönü bu antlaşma ile Yunanistan’ın, Türkler ve Müslümanlar tarafından boşaltılması olmuştur. Eğer bu tuzağa düşülmemiş olsaydı bugün Yunanistan’ın en az yarısı Türk ve Müslüman olacaktı. Atatürk daha sonra Celal Bayar’a bunun yanlış yapıldığını ifade etmiştir.

1924 de Talas’tan gözyaşları içinde yola çıkarılan Rumlar, buradan Mersin’e arabalarla nakledilmişler, oradan da gemilerle, sıkışık vaziyette Yunanistan’a gönderilip orada Türklerin boşalttıkları yerlere iskân edilmişlerdir. Yunanlılar da bunları kabul etmemiş, Türk Tohumu diye aşağılamışlardır. Kayseri’deki Papa Eftim ve arkadaşlarını Yunanlılar, özellikle istiyorlardı. Ancak onların başına gelebilecek tehlikeyi gören Cumhurbaşkanı Atatürk ve hükümet, özel olarak Papa Eftim ve ailesi için bir kanun çıkararak onu İstanbul’a yerleştirmiş, Karaköy’deki bir kiliseyi de bunlara tahsis etmiştir. Antlaşmada İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri mübadeleden muaf tutulmuştu. Papa Eftim de bundan istifade ettirilmiştir. Yunanlılar, buna itiraz ettilerse de bir netice alamamışlardır.

Talas’ta yola çıkarılmak üzere evlerin-den, bu arada Tablakaya Mahallesi’ndeki şimdi Akif Ağa’nın evi olarak bilinen muhteşem taş yapılı konaklarından zorla çıkarılan Rum ev sahipleri, evin hemen önündeki küçük meydana eşyaları ile toplanmışlardır. Bunları yolcu etmek üzere gelen Müslüman komşular arasında bulunan rahmetli babaannem Hatice Çayırdağ, daha önce komşuluk yaptığı Akif Ağa’nın evinin sahibi kadıncağzın yanına oturup onu teselli etmeye çalışmıştır. “Gidiyorsunuz ama yakında döneceksiniz inşallah” diyen babaanneme ağıtlar içinde kadıncağz “Yok Hatıca, bizi nerede bir daha gönderecekler” deyip hâline ağıt yakarak şunları söylüyormuş:

*Merdimanım kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Vatan senin aşkına
Ne diyek de ağlayak*

Kadın o sırada babaannemin kucağında bulunan 3-4 yaşlarındaki babama bakarak hemen bohçasından bir divit ve hokka çıkarıp babaanneme vermiş, ona “Hatıca bu oğlan büyüyünce bana bu hokka ve divitle Talas’tan haberler yazdır, her şeyi anlat.” demiştir. Bunun üzerine babaannem hastalıklı ve cılız bir çocuk olan babam için “Bu mu büyüyecek de mektup yazacak, görmüyor musun hastalıktan ölüyor.” demiştir. O da “Yok kız, bak gözleri nasıl ışıldıyor, bu oğlan büyüyecek, sen dediğimi yap.” demiştir. Babam hakikaten 95 yaşına kadar yaşadı. Ancak I. Dünya Harbi ve II. Dünya Harbi kıtlıklarını çocukları ile tek başına geçiren (Çünkü Dedem Hacı Mehmet, Kayseri Lisesi’nin öğrencileri gibi Sakarya Savaşı’nda şehit düşmüştür.) babaannem, ne onlarla bir temasa geçebilmiş ne de bir mektup yazdırabilmiş, tabii hokka ve divit de kaybolup gitmiş.

Rumların büyük bir kısmı Yunanistan’da Türklüklerini unutmamışlar, çocuklarına ve torunlarına da Türkçeyi öğretip evlerinde Türkçe konuşmuş-

lardır. Bunlardan Talaslı bir hanımın Yunanistan’da doğmuş doktor oğlu Talas’ı ziyarete geldiğinde burada bizim birader ile karşılaşmış. Bu genç doktor; “Biz aynı milletiz; anam Yunanistan’a gittikten sonra da başımı açmadı, domuz eti yemedik, bize Türkçeyi öğretti.” deyip kartını vererek “Siz de Yunanistan’a gelin, misafirimiz olun.” demiştir.

Talaslıların çoğu Yunanistan’da Selanik’e yerleştirilmiş, orada bir de dernek kurmuşlardır. Onlardan bir kısım insanlar ölmeden Talas’ı ziyarete gelmişler ve ben küçükken bizde misafir olmuşlardır. Babaannem onlardan eski komşuları hanımları sorardı. Onlar da bizi hep Yunanistan’a davet ederler, ancak imkânsızlıklar sebebiyle gitmemiz mümkün olmazdı.

Ermeni ve Rumların gitmesinden sonra Talas’a gelen muhacir Türkler buradaki muhteşem evlere oturtulmuşlar, ancak ziraatçı olan bu insanlar burasının uzun ve sert kışlarına alışamadıklarından hemen hepsi yakınlarının yerleşmiş olduğu, iklimi müsait, arazisi verimli olan Manisa ve İzmir havalisine göç etmişlerdir. Onların gitmesinden sonra kalan evler buradaki yerleşik fakir Müslüman ahaliye uzun süreli borçlanma ile verileceği hâlde, çok yanlış bir karar verilmiş, çoğu millî emlak tarafından taşları ve enkazı için yıkımcılara satılmış, onlar da Talas’ı baştan başa yıkarak harabe hâline getirmişlerdir.

Talas’ın uzakça bir mahallesi durumda olan ve derin bir kanyona yerleşmiş bulunan Derevenk köyü de tahrirlere göre bir Ermeni köyü idi. Arasında sadece 2-3 hane Müslüman bulunuyordu. Osmanlı Devleti’nin son zamanlarındaki meşhur Balyan mimar ailesi bu köyden çıkmışlardır. Aslında Derevenk (Derekilise) 16. yüzyıl tahriirlerine göre kanyonun doğu sırtlarında Kisesun (Kiliseköy) ismi ile yer alıyordu. Sonradan şimdiki dere içine inip Derevenk ismini almıştır. Bugün her ikisi de yıkıntılar hâlinde olup terk edilmiş durumdadırlar. ■

¹⁰ Teoman Ergene, İstiklal Harbinde Türk Ortodoksları, İstanbul 1951.
¹¹ Salih Özkan, Kayseri’de Türk Ortodoks Kilise Kongresinin Toplanması ve Anadolu’da Ortodoksluk Sadası Gazetesi, Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi (KAYTAM), Yayın No: 5, Kayseri 2003.

Dinsel Bir İmge Olarak Erciyes ve Betimlemeleri

Fehmi Gündüz

▲ Erciyes

GİRİŞ

Erciyes Dağı, Türkiye ölçeğinde Anadolu'nun, şehir ölçeğinde Kayseri'nin merkezinde yer alan bir konuma sahip sönmüş bir yanardağdır. Anadolu'nun en yüksek dağlarından biridir. Yakınında kendisi gibi heybetli bir dağın olmaması ve yalnızlığı kendisini öne çıkarır. İnsanlık tarihinde ise dağlar bütün inanma biçimlerinde gücü, kuvveti, iktidarı, isyanı, yüceliği, kutsal ifade eder. Erciyes de insanlık tarihinde bu özellikleri ile tarihin her döneminde var olmuştur. Erciyes'in Tekir yolunda bulunmuş ve Hititler döneminden kalma bir kitabe "Anadolu'nun en yüksek dağı Harharas" olarak adlandırılması onun yüceliğini ifade eder.

Özellikle 1. yüzyılda Strabon'un Argaios hakkında uzunca bir malumat verdiğini bilmekle birlikte insanların inanç sistemleri ile alakalı Argaios'un etkisine değinmediğini görmekteyiz.

Genel itibarı ile Argaios ile alakalı bilgiler Asurlu ticaret kolonileri zamanında MÖ 2. binin başından, geç antik çağın başı MS 3. yüzyılın sonuna kadar olan kısmı ele alınmıştır.

Kappadokia Bölgesi, jeomorfolojik açıdan İç Anadolu güneybatı ve kuzeydoğu

doğrultusunda, genç tersier-kuvarterner yaşlı volkanik faaliyet ürünlerinin oluşturduğu bir kuşak üzerinde yer alır.¹ Bölgenin oluşmasına neden olan volkanlar Hasan Dağı, Melendiz Dağı, Erciyes Dağı (Argaios Dağı) ve Nevşehir'in güneybatısında yer alan volkanlar topluluğudur.

Bu dağ silsilesi içinde 3917 metrelik zirvesiyle antik Kapadokya'daki volkanik dağ silsilesinin en yükseği olan Erciyes (Argaios), antik çağ ikonografisi ve betimlemeleri içerisinde en çok tasvir edilmiş dağ ve dağ tanrılarından birisidir. Yerli kültürün başlıca örneği Argaios kültüdür. Argaios Dağı'nın toplumun inançlarındaki yerini Maximus Tyrius'un bu dağı "hem tanrı hem yemin tanrısı hem de kült heykeli" olarak tanımlaması açıkça ortaya koyar.²

Erciyes Dağı söz konusu coğrafyada dikkat çeken bir konumdadır. Tarih öncesi dönemlerden bu yana Kapadokya bölgesinde Neolitik kültürün geliştiği ve hemen sonrasında Proto-Hatti'lerin

¹ Atalay-Mortan, 1997, 352.

² BAYDUR, N., 1970, Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, no:1519, İSTANBUL, syf: 123.

▲ (Resim 1) (Şimşekkaya Kaya Kabartması Çizimi-Ayça GÜLER)
Kayseri Antik Çağ İkonografisinde Erciyes 1995, Sayfa: 51

Anadolu’da Mithra tapınım görürken; Pers Kybelesi Anahita Zile’de (Tokat) ve ateş kültü de Erciyes’te tapınım görmekte ve taraftar bulmakta idi. Nitekim Kayseri Bünyan’da (Harita 3) bulunan sunak bu bölgede ateş kültünün var olduğunu doğrulamaktadır.⁷ Kalker taşından yapılmış bu sunak Erciyes “Argaios” Dağı’nın ateş kültü inancında önemli bir yeri olduğuna ve dağ civarında ateşgedeler veya ateşgâhlar bulunduğu işaret etmektedir. Ayrıca Akhamenid (Pers) ordularının askerlerinin inançlarını kuvvetlendirmek amacıyla sefere çıkmadan önce olduğu gibi gidilen yerlerde de geçici ateşgâhlar kurdukları ve buralarda ayinler yaptıkları bilinmektedir. Bu sunak belki de böyle bir ayinden sonra bırakılmış olabilir.⁸ Herodot’un (I, 131) Persler hakkında “İranlıların adetleri en yüksek dağların tepelerine çıkarak orada Jüpiter’e kurban

adamaktır, Jüpiter onların bütün gök kubbesine verdikleri isimdir”⁹ demektedir. Argaios’un her ne kadar sönmüş olsa bile tarih öncesi çağlardan bu yana tanrının kendisi veya tanrının merkezi olarak addedilmesi Perslerin burayı seçmesine sebep olmuştu. Buna ek olarak onların yayılma politikalarına da uygundu.

Anadolu Pers etkisi akabinde Büyük İskender’in doğu seferi sonrasında Hellenistik dönem etkileri görülmeye başlandı. Kappadokia egemenliği Ariaramnes (MÖ 280-230) zamanında başlamış ve Hellenizm kültürü benimsenmiştir. Bu kültür Grek merkezliydi. Grek alfabesinin kabul edilmesi bunun göstergesidir. Bu kültür III. Ariarathes zamanında gelişti ve V. Ariarathes (MÖ 163-130) zamanında kurumlaştırıldı.

Kappadokia Bölgesi’nin Hellenistik krallıklar döneminde Argaios kültürünün durumu hakkında elimizde belge bulun-

mamaktadır. Kappadokia hükümdarlık sikkeleri üzerinde Argaios tasvirleri ilk olarak MÖ 1. yüzyılda ortaya çıkmaya başlamıştır.¹⁰ Bu zamandan itibaren benzer tasvirler sistematik bir ikonografik anlayış içerisinde sikke ve gemmalar üzerinde yer almaktadır (Resim 13). Sikkeler üzerinde Argaios’un betimlenmesine yönelik ilk örneklerden biri, son Kappadokia kralı Arkhelaos dönemine aittir (MÖ 36-MS 17). Bu sikkenin ön yüzünde Gorgo başı, arka yüzünde kalkanla kaplanmış Argaios bulunmaktadır

Argaios ile Grek mitolojisindeki Typhoes adlı ejder arasında; Mythos’a göre tabiat olaylarının yaratıcısı olan bu dev, yüz başlı olarak gösterilir. Bu başlar büyük volkanlardaki krater ağızlarına işaret etmektedir. Büyük bir volkanın püskürtmesi mythosta bu dev ile Zeus’un mücadelesi şeklinde yorumlanır. J. Partsch, vatani Kilikia olarak gösterilen bu devin -Argaios yöresine Roma çağında dahi Kilikia adının verildiğine dayanarak- Argaios ile ilişkisine inanmaktadır.¹¹

Tykhe, Kapadokya’da Kayseri ve Tyana’nın simgesi olmuştur. Tykhe Kapadokya’da İsis ile bir tutulmuş sikke ve gammalar üzerinde ona benzetilerek tanımlanmıştır. Erciyes’in onun başının üzerinde Taç gibi tanımlanması İsis’li sikkelerle benzerlik gösterir. Tykhe Roma devrinde Erciyes’in yanında görülür. Erciyes’in yanı başında yer alan Kayseri’nin ve onun tanrısı Erciyes’in koruyucu tanrıçası olarak tanımlanır. Nitekim Erciyes Dağı’nın zirvesinde yer alan tünelin Tykhe kültü ile ilgili olduğu düşünülür.¹²

¹⁰ Herrli 1985. Bu kaynaktaki (Resim 4) sikke IX. Ariarathes zamanına tarihlendirilmektedir. Üzerinde Argaios’un bulunduğu ilk sikkenin IX. Ariarathes’e ait olduğu kabul edilir.

¹¹ BAYDUR, N., 1970, Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, no:1519, İSTANBUL, Syf: 124.

¹² Güler, O. 1995, Antik Çağ İkonografisinde Erciyes, Arkeoloji ve Sanat Yayınları,

Argaios (Erciyes Dağı) için kullanıldığı bilinen en eski ve önemli kaynaklardan biri antik dönemde kaleme alınan, Amasyalı tarihçi, coğrafyacı ve filozof olan Strabon’un 17 ciltlik Geographica “Coğrafya” adlı eseridir. O, bu eserde Argaios “Erciyes” hakkında;

“Zirvesinden kar eksik olmayan ve tepesine tırmananların (ki sayıları son derece azdır) açık havada hem Pontos (Karadeniz) hem de Issos (Akdeniz) denizlerinin görülebildiğini söyledikleri, bütün dağların en yücesi olan Argaios’un eteklerinde konumlandığı için ‘Argaios yamacındaki’ ek adlandırmasını taşımakla birlikte bu kent de Eusebeia adını almıştır. Aslında konumu kent kurmaya pek elverişli değildir. Zira su kaynakları yoktur ve doğal bir savunmaya sahip olmadığı gibi yöneticilerin ihmali nedeniyle tahkim de edilmemiştir. Belki de, sarp ve taarruz edilmesi mümkün olmayan tepelere sahip bir ovada oturdukları için korunaklı kalelerine güvenip hemen çapulculuğa başlamalarından korkulduğu için bu, kasıtlı olarak böyledir. Dahası, düz olmasına rağmen bütün arazi, kıraç ve tarım için elverişsiz olmakla birlikte kumluk ve toprak altı da kayalıktır. Biraz daha ilerleyince ateş çukurlarıyla dolu öyle volkanik bir arazi gelir ki günlük ihtiyaçlar çok uzaktan getirilmek zorundadır. Bunun dışında bir avantaj gibi gözüken şey tehlike de arz eder. Zira Kappadokia’nın neredeyse tamamı ağaçsız olmasına karşın Argaios çepeçevre ormanlıktır ve bu nedenle yanı başında kerestecilik yapılır. Ama ormanlık alanın hemen aşağısındaki arazinin birçok yerinde de ateş çukurları ve aynı zamanda da yeraltı soğuk su kaynakları vardır. Yine de ne ateş ne de su toprağı yararak gün yüzüne çıkmaz ve bu nedenle bölgenin büyük kısmı gümrü çayırılar yeşertir. Ayrıca bazı yerlerde zemin bataklıktır ve geceleyin buralardan alevler yükselir. Bu nedenle kerestecilik yapabilirken bölge birçokları için, özellikle de fark edilmeyen ateş çukurlarına

düşebilecek sığırlar için, oldukça tehlikelidir.”¹³ ifadelerine yer vermiştir.

Argaios tasvirli bilinen ilk sikke IX. Ariarathes zamanına tarihlendirilmektedir (Resim 3). Bu sikke, üzerinde Argaios’un bulunduğu ilk sikke olarak kabul edilir. Yine en eski Argaios sikkelerinden biri I. Ariobarzanes MÖ 95-63 zamanına kadar gider (Resim 4).

▲ (Resim 2) Charles Texier - AsieMineure, “Yazilikaya Texier.jpg” 1 OCAK 1862 - <https://tr.wikipedia.org/wiki/Yaz%20kaya#/media/Dosya:YazilikayaTexier.jpg>

W. Wroth, Caesarea sikkelerinde ayakta durur vaziyette gösterilen erkek tanrıyı, tanrısallaştırılmış imparator olarak değerlendirme eğilimindedir. (Wroth 1911: xxxix). Cook ise, kentin Hellenistik dönem sikkelerinden itibaren görülen kartal figüründen dolayı tanrının Hellenistik dönem Zeus betimlerine uygun olduğunu düşünmektedir. Bazı sikkelerde zirvede gösterilen üç tanrı figürü Zeus ve Dioskurlar olarak yorumlanmıştır. (Cook 1925: 980). Sydenham, zirvedeki tanrıyı Helios olarak değerlendirmenin yetersiz bir görüş olduğunu ve bunun Argaios’un geniusu olduğunu düşünmektedir. Aynı zamanda zirvedeki figürün yıldız ve hilal gibi göksel figürlerle birlikteliği nede-

niyle Mithras (Zerdüştlük dininde ahit, yemin, anlaşmadan sorumlu ilahi varlık) ile bağlantısı olabileceğini belirtmiştir (Sydenham 1978: 20). Baydur, bu tanrının dağ-tanrıyı simgelediğini, dağın personifikasyonu olduğunu önermektedir (Baydur 1994:77). Weiß ise zirvedeki üçlü tanrı figürünün Septimius Severus ve oğulları Caracalla ve Geta olduğunu önermekte-

dir, dörtlü tanrı grubu betimlerinde ise dağ tanrısının imparator ve oğullarını selamladığı şeklinde yorumlamıştır.¹⁴

Argaios Dağı, Hellen mitolojisinde “Argaios-Oros” olarak isimlendirilmektedir. Mısırlıların Apollon’u İsis’in oğlu saymaları ve ayrıca Horus’un da İsis’in oğlu olması Argaios-Oros ile Apollon’un ilişkisi olabileceğini akla getirmektedir. Buradan da Argaios’un başlı başına kutsal bir tanrı olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Kappadokia’nın baş tanrısı olarak kabul edilen Argaios-Oros, antikçağ ikonografisinde çok çeşitlilikte yapılarak kült simgesi ve hükümdarlık arması olarak kullanılmıştır. Özellikle

¹⁴ Ayşe Fatma EROL-Begümay AKBAŞ, 2019, Caesarea Kenti Sikkelerinde Argaios Dağı Zirvesinde Gösterilen Tanrı Tasviri Üzerine Bir Değerlendirme. Erciyes (ulusal hakemli dergi), sayfa: 1, KAYSERİ.

▲ (Resim 3) Ariarathes IX solda, sağda; Athena - https://www.vcoins.com/en/stores/alibaba_coins/244/product/cappadocian_kingdom_ariarathes_ix_10085_bc_ar_drachm_40_gr_17_mm/994529/Default.aspx

▲ (Resim 4) Ariobarzanes I, MÖ 95-63. 6.45 g. Sağda miğferli Athena başı sağda ise Argaeus - https://www.wildwinds.com/coins/greece/cappadocia/caesarea/Hunter_1.jpg

▲ (Resim 5) Solda Tiberius (14-37), Sağda Argaios Dağı'nın üzerinde, küre ve solda uzun asa tutan bir Helios heykeli bulunur. - http://www.coinproject.com/coin_detail.php?coin=286130

sikkeler üzerindeki betimlemelerde, Argaios Dağı'nın tasvirleri içerisinde, çelenk sembolüne sıkça rastlanılmaktadır. Ana dorukta veya burada duran kartalın ağzında ve sunak içerisinde tek veya iki sıra çelengin gösterilmesi dağın hem dinî hem de yöresel olduğunu göstermektedir (Resim 11-12). Çelenk, bilindiği gibi onur işaretidir. Ayrıca ölüye saygının da işaretidir. Dinî törenlerde, savaş dönüşünde başarı ve şükran sembolü olarak verilmesi tarih boyunca sürdürülen geleneğin bir parçasıdır. Çelenk, törenlerde baş veya boyna takılır.

Argaios'un zirvesinde bulunan tanrı; Zeus, Helios, Mithras, dağın geniusu ve tanrısallaştırılmış imparator olarak düşünülmüştür. İkonografik açıdan tanrının bir güneş tanrısı olduğu açıktır ve Helios betimlerine uymaktadır. Argaios'un ilk başta Zeus ile bağlantılı olduğu Kappadokia Krallığı sikkelerinde (Resim 3-4), agalma (Resim 14) ve gemma (Resim 13) betimlerinde açıktır. Ancak Roma döneminde zirvede Zeus'un betimlenmesi yerine, bir güneş tanrısı tercih edilmiştir. Bölgede Apollon kültürünün de oldukça eski olduğu bilinmektedir. Sikke betimlerinden Helios ve Apollon'un özdeşleşmiş bir yapı sergilemesinden, Helios'un (Resim 5) kökenlerinin Apollon'a dayanması olasıdır.

Argaios Dağı, bazı betimlemelerde palmye dallarıyla da betimlenmiştir. Palmye dalları, dağın etrafında yapılmıştır (Resim 11). Argaios Dağı'nın palmye dallarıyla gösterilmesi, tıpkı çelenklerde olduğu gibi, onur, saygı, vb. anlamlar içerir. Palmye dallarının, barış ve mutluluk işareti olmasının yanında, ödül tacı olarak da verildiği ve aynı zamanda "neokoros" unvanı simgesi olduğu anlaşılmaktadır.

Kappadokia Krallığı döneminde zirvede gösterilen kartal, zirvedeki tanrı betiminin Zeus'la ilişkili olduğu fikrini akla getirmektedir. Ancak Roma dönemi sikkelerinde betimlenen tanrı figürü, ikonografik açıdan Helios ile oldukça

▲ (Resim 6) İmparator Claudius (MS 47-48) Dönemine Tarihlenen Kaisareia Sikkesi (Sydenham 1933, no. 60)

▲ (Resim 7) İmparatoriçe Tranquillina (III. Gordianus'un Karısı) Dönemine (MS 243) Tarihlenen Kaisareia Sikkesi - <https://www.colleconline.com/en/items/40231/munzen-antike-romische-provinzial-tranquillina-ae-27>

▲ (Resim 7) Solda Lucius Verus 162, sağda piramit şeklindeki cisimle örtülmüş Argaios Dağı - https://www.wildwinds.com/coins/ric/lucius_verus/Syd_359a.jpg

uyuşmaktadır. Bölgede bulunan epigrafik veriler, Mithras kültürünün bölgedeki varlığını kanıtlar niteliktedir. Veriler harmanlandığında, zirvedeki tanrının Helios-Mithrasileşen kretik bir yapı içinde betimlendiğini göstermektedir.¹⁵

Deniz seviyesinden 3917 metre yüksekliğe sahip Argaios'un zirvesinin birkaç metre aşağısında 15 metre derinlikte insan eliyle yapılmış olan tünelin Roma İmparatorluğu'nun 2. imparatoru olan Tiberius (14-37) adına bastırılan sikkede (Resim 5) tasvir edilmiş olması bu tarihten önce bu tünelin yapıldığını göstermektedir. K. Bittel'e göre bu kadar yüksek bir yerdeki bu mağaranın günlük ihtiyaç için yapılmış olması düşünülemeyeceğine göre, olsa olsa dağ tanrısının kültü ile ilgili olmalıdır. Tiberius dönemine ait (MS 14-37) yine aynı sikke üzerinde ön yüzde İmparator Tiberius portresi, arka yüzde Argaios Dağı'nın üstünde Helios sağ elinde *globus*, sol elinde asa tutar şekilde betimlenmiştir. Başka bir örnek yine Kaisareia'da basılan imparator Claudius (MS 47-48) dönemine ait bir sikkedir. Bu sikkenin ön yüzünde imparator Claudius portresi, arka yüzde defne yapraklarıyla süslenmiş Argaios Dağı betimlemesi bulunmaktadır (Resim 6).

Diğer benzer örnekleri kronolojik olarak sırasıyla sayarsak: Roma İmparatorları Vespasianus, Titus, Traianus, Hadrianus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Lucius Verus (Resim 7), Commodus, Septimius Severus, Caracalla, Diadumenianus, Elagabalus, Severus Alexander, III. Gordianus dönemlerine ait sikkelerde de benzer Argaios betimlemeleri bulunmaktadır. Bu sikkelere en son örnek imparator III. Gordianus'un karısı Sabinia Tranquillina'ya ait (MS 243) bir Kaisareia sikkesidir. Bu sikkenin ön yüzünde İmparatoriçe Tranquillina'nın

15 Ayşe Fatma EROL- Begümay AKBAŞ, 2019, Caesarea Kenti Sikkelerinde Argaios Dağı Zirvesinde Gösterilen Tanrı Tasviri Üzerine Bir Değerlendirme. Erciyes (ulusal hakemli dergi), sayfa: 1, KAYSERİ.

▲ (Resim 10) Traianus Dönemine (MS 98-117) Ait Üçgen Tasvirli Kaisarea Sikkeleri KARA M.U., Kappadokia Stelleri Üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi, syf: 310

▲ (Resim 13) Yüzük Taşları (Gemmalar), Erciyes figürü çelenk ve yıldızlar betimlenmiş. KARA M.U., Kappadokia Stelleri Üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi, syf: 309

▲ (Resim 11) İmparator Vespasianus (MS 77-78) Dönemine Tarihlenen Kaisareia Sikkesi KARA M.U., Kappadokia Stelleri Üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi, syf: 311

▲ (Resim 12) İmparator Titus (MS 80-81) Dönemine Ait Kaisareia Sikkesi KARA M.U., Kappadokia Stelleri Üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi, syf: 311

portresi, arka yüzde bir altar üzerinde Argaios Dağı betimlenmiştir¹⁶ (Resim 7).

Kappadokia bölgesindeki mezar stelleri üçgen betimlemelerinin en önemli dağ olan Argaios'u sembolize ettiğini düşünmekteyiz. Bu örneklerde Argaios Dağı'nın topoğrafik detayları işlenmişse de temel olarak dağın üçgen formunu göstermektedir. Örnek sikkelerden biri üzerinde piramit şeklinde basit üçgen tasviri bulunmaktadır (Resim 10). Nitekim koni biçimli tepe tasvirlerinin, dinsel büyüklüğün anlatımı olduğu kabul edilmektedir.

Kappadokia bölgesindeki kimi mezar stellerinde birden çok alınlığın var olması bu açıdan önemlidir (Resim 8). Argaios, Roma İmparatorluk döneminde, Zeus, Helios, Serapis, Mithras ve Men gibi tanrılarla özdeşleşmiştir. Bu bağlamda stellerde yapılmış olan her bir üçgenin (Resim 9) farklı bir dağa değil, aynı dağın bünyesinde birleştirilmiş farklı tanrıları işaret ettiği düşünülebilir. Bu düşüncede, her bir üçgen bir tanrıyı, bu tanrılar da Argaios Dağı'nı ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle tanrılar Argaios'ta vücut bulmuşlar (*incarnation*) ve bu dağda yaşadıklarına inanılmışlardır.¹⁷

SONUÇ

Erciyes; Eski Çağ'da ve Antik Çağ ikonografisinde kült simgesi ve hâkimiyet arması olarak yukarıda bahsettiğimiz üzere; kaya kabartmaları, sikkeler, gemmalar, agalmalar ve mezar stelleri gibi birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Onun tarih boyunca onlarca uygarlığa şahit olduğunu düşünürsek dönemleri içerisinde bu uygarlıklarda yaşayan insanlara coğrafi, sosyal ve dinî alanlar başta olmak üzere birçok konuda etki

16 KARA M. U., Kappadokia Stelleri Üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi, syf: 306.

17 KARA M. U., Kappadokia Stelleri Üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi, syf: 309.

▲ (Resim 8) Çift Alınlıklı Stel (Niğde Müzesi)

▲ (Resim 9) Alınlıklı Stel (Niğde Müzesi)

ettiğini söylemek doğru olacaktır.

Erciyes'i gören neredeyse tüm bölgede onun etkisini de görmek mümkündür. Hatta bu etki onun görünmediği yakın çevrede de ortaya çıkmaktadır. Bu kimi zaman ticarete bir sikke üzerinde, kimi zaman süs eşyası üzerinde bir gemmada, kimi zaman insanın ikinci hayatına girişi

▲ (Resim 14) Argaios Dağı'nı Tasvir Eden Agalmalar (Erciyes dorukta kartal) BAYDUR, N., 1970, Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, no:1519, İSTANBUL.lev.XVI

yaptığı bir mezar steli üzerinde görülmektedir. Binlerce yıldır birçok medeniyette izlerine rastlanan Argaios, insanların hayal dünyasında var olmuştur. İnsanlar yaşadıkları dönemin kültürel sosyal ve dinî açıdan getirmiş olduğu birikimle Argaios etkisini hayatlarının birçok alanına da yansıtmışlardır. Günümüzde de Argaios (Erciyes) insanların başta hayal dünyasında olmak üzere yine pek çok alanda etkisini göstermektedir ve dünya durdukça da bu etkiyi her açıdan göstermeye devam edecektir. ■

KAYNAKÇA

- ▶ ATALAY İ., MORTAN K., *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul 1997.
- ▶ (= Strabon, *Geographika*)
- ▶ Kullanılan Metin ve Çeviriler: *The Geography of Strabo*. Trans. H. L. Jones, vols. I-VIII. London - New York 1917-1932 (The Loeb Classical Library). Strabon. *Coğrafya*. Çev. A. Pekman. İstanbul 2000.
- ▶ Ayşe Fatma EROL-Begümay AKBAŞ, 2019, Caesarea Kenti Sikkelerinde Argaios Dağı Zirvesinde Gösterilen Tanrı Tasviri

Üzerine Bir Değerlendirme. Erciyes (ulusal hakemli dergi) sayfa: 1, KAYSERİ.

- ▶ BAYDUR N., *Anadolu'daki Kutsal Dağlar, Dağ-Tanrılar*. İstanbul 1994.
- ▶ BAYDUR, N., 1970, Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, no:1519, İSTANBUL.
- ▶ BİTTEL K. Kappadokia'da Bulunan Bir Ateş Sunağı", T. Arkeoloji Dergisi, s.VI-2, ANKARA.
- ▶ DÖNMEZ Ş., 2004, Kapadokya Ateş Kültü, Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi Bildirileri, ANKARA.
- ▶ GÜLER, O. 1995, Antik Çağ İkonografisinde Erciyes, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- ▶ GURNEY, Oliver Robert (1977). *Some Aspects of Hittite Religion*. Oxford: Oxford University Press.
- ▶ KAY. Kohlmeyer, Felsbilder der Hethitischen Grossreichzeit. İmamkulu.
- ▶ KARA M.U., Kappadokia Stelleri üzerindeki Argaios (Erciyes Dağı) Betimlemesi.
- ▶ ŞAROĞLU G., 2010, Kappadokia, Pontos, Paphlagonia ve Kilikia Bölgelerinin Dağları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Çivicizâde GÂLİB BEY

1876-1906

Atabey Kılıç

Şair. Kıranardı köyünde uzun yıllar ikâmet edip sonra Kayseri merkeze taşınan ailesinin lakabı önceleri “Kıranatlıoğlu” iken daha sonra “Çivicizâde” olarak yayılmıştır. Babası, bu aileden Kayseri Tapu Başkâtibi Seyyid Efendi’dir.

Gâlib Bey, Ahmet Paşa İlkokulunu bitirip Karakimselizâde Hoca Mehmed Efendi’nin dersine devam ederek icazet almıştır. Tahsilini güçlendirmek için kardeşi Hâlis Zeki Bey’le birlikte Kayseri mutasarrıfının aracılığıyla gittiği İstanbul’da Farsça ve Fransızca’yı okuyup yazacak kadar öğrenmiştir. Sâmih Fethi Bey’in İbnülemin Mahmud Kemâl’e verdiği bilgiye göre şair İstanbul’da kaldığı süre içinde “bir güzelin füsunkâr gözlerine kaptırdığı aklını istirdâd (akıl sağlığını geri almak) için iki sene kadar bîmârhânedede (akıl hastanesi) kaldıktan” sonra, kaynakların bir kısmına göre ise II. Abdülhamit muhalifleri arasında yerinin sarsılması neticesinde Kayseri’ye dönmüştür.

Kayseri valisi Safvet Paşa’nın takdirini kazanıp mutasarrıflık yazı işleri müdürlüğünde bir kâtipliğe tayin olunan Gâlib Efendi, yine Sâmih Fethi Bey’in bildirdiğine göre yapısı itibarıyla, şair ve âşıktır. Devrinin önemli hiciv yazarlarından Çubukçu Rûzî’nin de tesiriyle yazdığı hiciv içeren şiirlerle çevresindekilere hücum etmesi Gâlib Bey’in bir bakıma dışlanması ve yalnız kalmasının da önemli âmillерinden olmuştur. Kendini caydırmak isteyen ailesi başarılı olamayınca ailesi ile de arası açılmıştır. Gâlib Bey, şair, mutasarrıf Nâzım Paşa zamanında önce “Terakkî Mekteb-i İbtidâî”si muallimliğine ve 1901’de de Kayseri “Mekteb-i İdâdî-yi Mülkî”si “Sunûf-ı Rüşdî”sine Türkçe muallimi olarak atanmıştır. 1904-1905 yıllarında Sivas’ta vali bulunan Reşid Âkif Paşa’ya vezaret rütbesi verilmesi üzerine yazdığı kaside Paşa’yı memnun

etmiştir. Paşanın bunu bir telgrafla Gâlib Bey’e bildirmesi üzerine Gâlib Bey’in yazdığı ikinci kaside artık onun Sivas’a davetini gerektirmiştir ve Reşid Paşa

*Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz
Ey bâğ-ı necâbet gülü baş üzre yerin var*

beytiyle kendisini Sivas’a davet etmiştir. Reşid Paşa’nın yardımıyla Sivas idâdîsi müdür yardımcılığına, ayrıca Türkçe, edebiyat, tarih öğretmenliğine atanmıştır. Bu görevinde iken bir öğrencisi ile yaşadığı münakaşadan duyduğu üzüntü neticesinde 24 Nisan 1906 tarihinde intihar ederek hayatına son vermiştir.

Reşid Âkif Paşa, şairin bu beklenmedik ölümüne çok üzülmüş ve Gâlib Bey’e yaraşır bir cenaze merasimi düzenlemiş, Hacı İzzet Paşa Camiindeki Keçecizâde İzzet Molla’nın yanına defnetmiştir.

Gâlib’in ölümü üzerine Ahmed Remzî Dede’nin yazdığı tarih manzumesi:

*‘Ahd-i dilberde vefâ var ise de yok gibidir
Haste-yi hicre şifâ var ise de yok gibidir*

*Bir işâret gözedir cânı fedâyâ ‘âşık
Tiğ-ı ebrûda cefâ var ise de yok gibidir*

*Sihhat ü servete vâbeste cihânın zevki
Dehre gelmekde safâ var ise de yok gibidir*

*Zâhirinden olamaz bâtnı zâtın ma'lûm
Öyle bir fenn-i hafâ var ise de yok gibidir*

*Gitdi Gâlib dahı peyrev mi ararsın Remzî
Kayseri'de 'urefâ var ise de yok gibidir*

H. 1324 / M. 1906

Sâmiî Fethî Bey ise şu tarih beytini düşmüştür:

*Bir gelir böyle güher sahne-i târîhe dirîğ
Söndi Gâlib gibi bir nûr-ı nezîh-i 'îrfan*

H. 1324 / M. 1906

İbnülemin Mahmud Kemâl İnal'ın Ahmed Remzî Efendi'den naklen verdiği bilgilere göre eserlerinde “İbni Seyyid Gâlib” mahlasını kullanan Gâlib'in hiçbirî yayınlanmamış olan eserleri şunlardır:

1. **Mürettep divan**
2. **Mesnevî tercümesi:** Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin bir kısmını manzum olarak tercüme etmiştir.
3. **Ahsenü'l-kasas:** Birkaç yüz beyitlik bir Yûsuf ve Zelîhâ kıssası.
4. **Fezâ'il-i Eyyâm ve Leyâlî-i Mübâreke:** Tamamlanmamış bir eserdir.
5. **Terceme-i Bânet Suad**
6. **Şerh-i Nazmü'l-Ferîd:** Ahmed Remzî Efendi'nin Farsça kaidelerinden bahseden 120 beyitlik manzum eserinin şerhi.

Reşid Akif Paşa'yı öven

*Sepîde-dem ki olup dâver-i erîke-i nûr
'Uluvv-i şân ile maşrıkda şûle-pâş-ı zuhûr*

beytiyle başlayan 99 beyitlik kasidesi oldukça beğenilmiştir. Şiirlerine örnek olmak üzere bir müstezatını aşağıya alıyoruz:

MÜSTEZÂD

Âh görmez olaydım seni ey gözleri fettân
Kıldın beni sûzân
Yok haşre kadar belki de ta'mîrine imkân
Gönlüm evi vîrân
Ben sâbitim ey mâh-ı melâhat bu makarda
Sen hâl-i seferde

Bir kaç gece oldun ufuk-ı aşkda tâbân
Sonra yine pinhân
Hâtırda durur nâz ile tevcîh-i hitâbın
Nûş-ı mey-i nâbın
Hâtırda durur senle geçen bezm-i fîrûzân
Sermest-i gazel-hân
Sen rûh-ı mücerred gibi karşımda hüveydâ
Ben 'âşık-ı şeydâ
Sen nûr-ı mücessem gibi nâzân u hırâmân
Ben vâlih ü hayrân

'Atf-ı nazar itdikçe bana mültefitâne
Pür-nûr idi hâne
Germiyyeti kalbe dokunan var ise bir ân
Zülfün di perîşân
Bir vech ile kanmazdı lehim bûselerinden
Ey âfet-i pür-fen
Bâlini melâhatde idüp rûyına im'ân
İtdim Hakk'a îmân
Âh görmez olaydım gideceksin fakat ey rûh
Ben meyyit-i bî-rûh

Ben nâr-ı firâkın ile şimden geri sûzân
'Aşkın ile nâlân
Al bâri bu şi'r-i teri ey nahl-i semenber
Hıfz eyle berâber
An Gâlib-i şûrideni rahmet ana her ân
Nu'mân da gazel-hân ■

Kaynakça:

- A.E.Güven, Mecmualar, s. 112; A. Satoğlu, Kayserili Şairler, s. 103-107; F. Köksal, Kayserili Divan Şairleri, s. 230-240.

Emel Demirezen

ile Kayseri, Kültür ve Kitap Üzerine

Mustafa İbakorkmaz

■ Öyle sanıyorum ki, Emel Demirezen, Kayseri dışında şehrimizde olduğundan daha fazla tanınıyor, Şehir dergisi okurları için önce biraz kendinizi tanıtır mısınız?

● 1982 yılında Kayseri'de doğdum. Çocukluğumdan başlayarak bütün hayatım Talas'ta geçti diyebilirim. Biz genelde yanı başımızdakileri pek görmeyiz. Ne ararsak uzaklarda ararız. Bir de tanınıp tanınmamak işinizi doğru olarak yapmakla orantılı sanırım. Buradan bakınca Kayseri'de de yaptığım işlerle yeterince tanındığımı düşünüyorum. Ama şehir dışında daha çok tanınıyor olmam da yine yaptığım işlerle ilgili. Kastettiğiniz manadaki tanınırlık sanırım şehirde kültür sanat ortamı dışında kalan insanlar. Onları düşününce, şöyle söyleyebilirim. Her sanatçı, yazar ya da şair içinde bir nebze tanınma isteği taşır elbette. Ama kimileri bu isteği bir adım öteye taşır, tanınmak için özel gayret gösterir, çalışmalar yapar, ürettiği eserden çok ismini ön plana taşımak için uğraşır. Böyle bir uğraşı başaranlar var elbette aramızda. Herhangi bir gayrete gerek duymadan tanınan bilinen şairlerimiz, yazarlarımız olduğu gibi. Ama kimilerimiz de yaptığımız işlerle, ortaya

koyduğumuz eserlerle kendimize bir yer bulmaya çalışırız. Ben daha çok böyle düşünen biriyim. Eğer ürettiğim eserler, yaptığım işler kültür sanat camiasının dışına taşıp insanların beni tanımasına yol açacaksa buna itirazım olmaz. Ama beni tanısinlar bilsinler diye özel bir çabam olmadı. Hatta şunu söyleyeyim, son yıllarda kendi adımdan çok, başka yazar ve şairlerin ismini ön plana çıkarmak için epey uğraştım. Belki son yıllarda bu yönümle Türkiye'nin kültür sanat çevrelerinde tanınan bir isim hâline geldim diyebilirim.

■ Edebiyata, şiir yazarak başladınız, şiir kitaplarınız var. Ama epeydir şiir yayımlamıyorsunuz. Yazmayı mı bıraktınız, yoksa diğer çalışmalardan mı şiire sıra gelmiyor?

● Evet yayımlanmış dört tane şiir kitabım var... İlk göz ağrımın adı "Aşkım Toprakta", 2002 yılında yayımlanmıştı. İkinci kitabın adı "Aşk Başlamadan Güzeldir". Bu kitabın yayın tarihiyse 2005 yılıydı. Üçüncüsü "Ben Bu Aşka Bir Nokta Koymadım", yanlış hatırlamıyorsam 2007 yılıydı. Sonuncusu ise "Aşkın Çarmıhında Can" adındaydı. Son kitabımı 2009 yılında yayımlamıştım. Şimdi siz

sorunca şöyle bir dönüp bakıyorum, 12 yıldır şiir kitabı yayımlamamışım.

Şiir gönlün ürünüdür. Diğer işler ise aklın ürünü. Gönlünüze yolunuz düşmüyorsa şiir de yazamıyorsunuz. Ben bu uzun yıllar boyunca daha çok akıl işleriyle uğraştım. Adeta satranç oynar gibi, zekâ isteyen, emek ve güç isteyen işlere zaman ayırdım hep.

Herhâlde bu zaman zarfında gönlüme yolum düşmedi. Kim bilir, belki ilerleyen zamanda bir kenara not ettiğim, defterlerin arasında kalmış şiirlerimi yeniden bir kitap hâline getiririm. Bunun için sizin dediğiniz gibi sırasının gelmesi gerekiyor. Yoksa şiirden tamamen el etek çekmiş değilim.

■ **Diğer çalışmalar deyince, çok yönlü çalışmalarınız var. Önce sanatsal organizasyonlar düzenliyorsunuz. Bu yöndeki çalışmalarınızı öğrenebilir miyiz? Neler yapıyorsunuz, ne tür etkinlikler düzenliyorsunuz?**

● Benim en kıymet verdiğim etkinlik okur-yazar buluşmalarıdır. Kitapların günler öncesinden okuyucuyla buluşması, ardından yazarının davet edilmesindeki heyecanı diğer etkinliklerde o kadar taşımıyorum. Belki böyle söyleyince diğer etkinliklere üvey evlat muamelesi mi etmiş olurum acaba diye düşündüm. Ama gerçekten organizasyon işleri yaparken, yazarlarla okurları buluşturma etkinlikleri yaparken büyük bir heye-

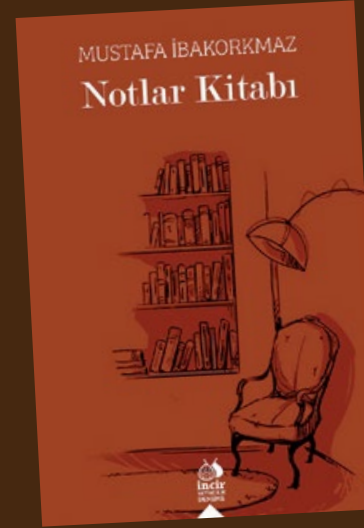
can yaşıyorum.

Özellikle gençleri hedefleyen konferanslar düzenliyorum. Ülkemizde tanınan isimleri gençlerle buluşturuyorum. Gençlerimize hayatlarının geri kalanında işlerine yarayacak güzel sohbetler yapan isimlerin yer aldığı etkinlikler bunlar. Sonra şiir dinletileri var bir de. Türkiye'nin değişik yerlerinde şiir etkinlikleri düzenliyorum. Tanınan, bilinen, sevilen şairlerin yer aldığı dinletiler bunlar. Bu etkinliklerin iki yönünü önemsiyorum. Birincisi, bu dinletiler aracılığıyla, birbirlerini tanıyan ve görüşme imkânı bulamayan şairler buluşuyor. Sonra birbirlerini ismen tanıyan, ama hiç tanışmayan şairler de bu vesileyle tanışıyorlar. Yani bir nevi şairler

buluşması oluyor. Onları, aralarındaki dostlukla, tatlı rekabetleriyle ya da kaprisleriyle tanıma imkânı buluyorum. Esas önemli olansa, şiir dinletilerine katılan izleyicilerin sevinci, coşkusu ve mutluluğu. Bunu görmek gerçekten güzel. Çünkü biliyorsunuz şiir günümüzde hayatımızdan giderek uzaklaşıyor. Ama bir şiir dinletisinde, dolu bir salonda heyecanlı bir toplulukla şiir paylaşmak tarifi zor bir duygu. Bunlardan başka bir de tabii ki ruhun gıdası olan konserler. Müzik de canlı olarak, müziği seven bir toplulukla paylaşıldığında güzel duygular uyandırıyor.

■ **Bildiğimiz kadarıyla gençlere yönelik etkinliklere bilhassa önem veriyorsunuz. Bunun özel bir sebebi var mı? Etkinliklerinize katılan gençlerden herhangi bir geri dönüşüm alıyor musunuz?**

● Gençler bizim geleceğimizdir, yarınımızdır. Teknoloji çağındayız. Tablet, telefon, bilgisayar gibi insanı insandan uzaklaştıran bir teknoloji. Bu aletler insanı kendine bile yabancılaştırıyor. Gençleri kara mı kara bu kutulardan uzak tutup kendilerine yakınlaştırmak; bizim olanı, bize ait olanı onlara daha iyi anlatmak istediğimdendir belki de... Gençlere derdimizi iyi anlatabildiğimiz zaman onlar da iyi bir dinleyici olmaya hazırlar. Kendi hayallerini, projelerini gerçekleştirme gayretine düşüyorlar ve bu konuda doğru bir pusulayı buldukları zaman çok güzel şeyler üretiyorlar. Onun için gençlere ulaşmak gerektiğini düşünüyorum. Eğer doğru iletişim kurarsak çok olumlu geri dönüşler yapıyorlar. Onların ürettik-

lerini, düşüncelerini değerlendirdiğimiz zaman kendi değerlerinin farkına varıyorlar. Üstelik biz gençlerimize sahip çıkmazsak nereye gidecekleri belli değil. Kendileri de bilmiyor, biz de bilmiyoruz onların ne tarafa yelken açacaklarını. Ama bağlarımızı canlı tutarsak bizimle birlikte kalırlar, yaptıklarıyla bize katılırlar. Onları teknolojik aletlerin sürüklediği meçhule kendi ellerimizle itmemiş oluruz.

Biz, özellikle yazar buluşmalarında gençlerin gözündeki ışıltıyı görebiliyoruz. Can kulağıyla dinliyorlar. Özellikle tarihimize çok ilgililer. Kültürümüz ve değerlerimizle ilgili konular onları heyecanlandırıyor. Elbette yaşları gereği programımızın ardından ilgisi sönüp gidenler var. Ama genel manada olumlu görüşler ve geri dönüşler ulaşıyor bize. Geriye bu tür etkinliklerle uyanan ilgi ve heyecanın desteklenmesi ve sürdürülmesi kalıyor.

■ **Etkinlik yaptığınız diğer şehirlerle Kayseri'yi kıyaslamanızı istesek neler söylersiniz. Eksiklerimiz, fazlalıklarımız, olması gerekenler nedir mesela?**

● Ajans etkinliklerimiz dolayısıyla Türkiye'nin birçok şehrine yolumuz düşüyor. Bu şehirlerde yerel yöneticilerle ve kamu yöneticileriyle tanışıyor, görüş alışverişlerinde bulunuyoruz. Programlarımıza katılan vatandaşlarla sohbet ediyor, bu şehirlerde edebiyatın ve sanatın nabzını ölçüyoruz. Bu şehirlerde yaşayan yazar ve şairlerle de elbette yolumuz kesişiyor. Onlarla

da hem kültür sanat ortamının problemlerini, şehirlerdeki güzellikleri ve eksiklikleri konuşuyor, bazen tartışıyoruz. Bu tip görüş alışverişleri, şehirler arasında gezip dolaşmalarımız tek tek şehirler hakkında fikir sahibi olmamızı sağlıyor. Ayrıca ülke genelinde de ortak problemleri, benzer kaygıları, beklentileri öğrenmiş oluyoruz. Böyle bir birikimle Kayseri'ye dönüp baktığımızda şehrimizi daha objektif değerlendirme imkânımız doğuyor. Şehrimizde kimileri bu konuda çok karamsardır. Çok yetersiz, eksik ve geri bulurlar Kayseri'yi. Bu tip bakışa sahip olanlar genelde karamsar bir yapıdadır. Kendi adına büyük beklentileri vardır belki. Umduklarını bulamadıkları için suçu şehre

yüklüyor da olabilirler. Kimilerimiz de diğer şehirlerden habersiz olduğu için Kayseri'yi edebiyatın cenneti zannedebilirler. Ama işin doğrusu böyle değil. Her iki bakış da kendi içinde sorunlu. Objektif değiller. Kendi sorunlarımızı objektif olarak değerlendiremezsek elbette çözüm üretmemiz mümkün olmaz. Hem ajans hem dernek hem de yayınevi olarak hem ülkemizi hem şehrimizi farklı bakış açılarıyla tanıma imkânı buluyoruz. Başka şehirlerdeki şikâyetler, yakınmalar, beklentilerle Kayseri arasında bir kıyas yapmak için objektif kriterlere sahip oluyoruz doğrusunu söylemek gerekirse. İddialı olmayı doğru bulmuyorum. Ama Kayseri'nin gerçek sorunlarını, güzel yanlarını, ileri gittiği, geri kaldığı yönleri gayet sağlıklı şekilde değerlendirdiğimi düşünüyorum. Onun için, şunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bizim gerçekten kayda değer bir birikimimiz var. Şehrimizde ülke edebiyatına mal olmuş isimler var. Ortam ve etkinlik açısından elbette birçok olumsuzluk yaşıyoruz. Ama egolarımızı, şahsi hırslarımızı, kendi edebî anlayışımız dışında kalanları yok sayma huyumuzu bir kenara bırakırsak bir cevher, bir maden gibi olduğumuzu da söylemek gerek.

Eksikliklerimiz fazlalıklarımız doğal olarak bulunacak. Önemli olan bunları tespit edip, neler yapmak gerektiği konusuna eğilmek. Ben rekabeti iki tür görüyorum. Biri daha ileri gitmek için yarışmak, diğeri de beni geçmesinler diye birilerinin ayağına köstek olmak şeklinde. Şehrimizde daha ileri gitmek için yarışma konusunda bir

isteksizlik var. Daha çok birbirimize köstek olma yönünde gayret ediyoruz sanki. Oysa bu enerjiyi daha iyiye ulaştırmak şeklinde bir mücadeleye harcasak, hem problemlerimizi aşarız. Hem de bulunduğumuz yerden çok daha ileriye gideriz.

■ **Kayseri Büyükşehir Belediyesinin düzenlediği hikâye ve şiir yarışmaları hakkında neler söylersiniz?**

- Eskiden, edebiyat ve sanat, sanatçıları himaye eden, onlara maddi ve manevi destek veren insanlarla birlikte var olurmuş. Bu yaklaşım hem bizim medeniyetimiz hem de diğer medeniyetler için geçerli. Normalde bir şair, bir sanatçı evini geçindirmek zorunda kalmakla eser üretmek arasında kalacaktır. İşte böyle bir seçim nedeniyle sanat doğal olarak ikinci plana düşer. Biraz önce kendi şiir macerama böyle bir nedenle ara verdiğimi söylemiştim. Bu her sanatçının karşılaştığı bir durum. Ama sanat olmazsa toplum gelişemez. Bir medeniyet kurulamaz, ilerleyemez. Mesela bizim Mimar Sinan'ımız var. Onun varlığı, ondan sanatını icra etmesini isteyenlere doğrudan bağlı. Yoksa namaz kılmak için dört duvar örnek, üstünü örtmek bir mescit için yeterli. Ama insanlar değişik gerekçelerle güzelliğe, ihtişama, kalıcılığa ihtiyaç duyar. O yüzden, birilerinin ömrünü adadığı güzelliğin ortaya çıkması için, başka birilerinin de o insanların geçim derdini sırtından alması gerekiyor. Bunu tüm ileri medeniyetler bilir. O yüzden günümüzde de sanatı ve edebiyatı

koruyup kollama işini üstlenenler varlığını devam ettiriyor. Onlara sponsor diyoruz.

Şehrimizde çağdaş anlamda özel sektörün sponsorluğu sanatın her alanında ciddi şekilde hissediliyor. Özel sektör, belki zevk olarak, bilinç olarak böyle bir seviyeye gelmemiş olabilir. Bunu da anlayışla karşılamak gerek. Çünkü Kayseri geçmişten beri ticaretle birlikte anılan bir şehir. Ticaretten güzelliğe daha sıra gelmemesi anlaşılabilir. Ama şehrimizde bu görevi, taşrada birçok yerde olduğu gibi belediyelerimiz üstleniyor.

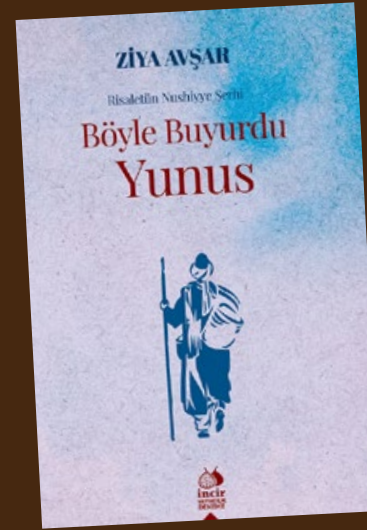
Başta Kayseri Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, diğer belediyelerimiz de kendi anlayışları ve imkânları doğrultusunda sanatın ve edebiyatın yanında oluyorlar.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, son yıllarda bu konulara gerçekten büyük önem veriyor. Mesela artık geleneksel olduğunu kabul edebileceğimiz öykü ve şiir yarışmaları var. Bu yarışmalar tüm Türkiye'de ses getiriyor. Eli kalem tutan herkesin katıldığı bu yarışmalar kısa zamanda itibar sahibi yarışmalara dönüştü. Türkiye'nin birçok ünlü öykücüsü, birçok önemli şairi bu yarışmalara heyecanla katılıyor. Heyecanla sonuçlarını bekliyor. Çünkü Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği yarışmalar gerçekten çok adil. Bugüne kadar en küçük bir şaibe bile söz konusu olmadı. Biz de başta bu yarışmalar olmak üzere gerek çıkan dergiler olsun gerek yapılan diğer etkinlikler olsun destekliyor ve takdir ediyoruz. Kendi çevremizde bu beğenilerimizi paylaşıyoruz. Bu elbette şehre önemli bir katkı.

■ **Bir de Kayseri Şair ve Yazarlar Derneği var. Bu dernek ne zaman kuruldu? Böyle bir derneği kurmayı gerektiren ihtiyaçlar nelerdi acaba?**

- 2012 yılında şair ve yazar arkadaşlardan oluşan bir ekiple Kayseri'de edebî hayatının düzenlenmesine ve sanat adamları arasında dayanışmanın güçlenmesine katkıda bulunma amacıyla kurduk. Derneğimizin bir okul görevi üstlenmesini arzuladık. Ayrıca, şehrimizde büyük organizasyonlar yapabilecek çok yönlü bir derneğin olmayışı sebebiyle de bu boşluğu doldurmayı istedik.

Derneğin kuruluşundan önce tespit ettiğim

özel ve genel olmak üzere iki temel ihtiyaç noktası vardı.

Özel olarak; şair olduğum için zaten edebiyat dünyasının içindeydim. Yazılarımla ve faaliyetlerimle kendi açımdan bulunduğum ortama kültürel bir boyut katma heyecanı taşıyordum. Beklentilerim ile bulduklarımı karşılaştırdım. Arada uçurum vardı. Neler yapılması gerektiğini bilmeme rağmen onu gerçekleştirecek adımı atmak zaman aldı.

Genel sebep de bir şeye asıl değerini vermek gerektiğine inancımdı. Tüm değerlerin birbirine karıştığı günümüzde neredeyse bir anda her şeyin sonu getiriliyor. Gündelik hayata hükmedecek gücü elinde bulunduranlar, çıkarın katma değerini de gözeterek kapitalist bir dünya pazarı oluşturdu. İnsanı içine çeken çalkantılı yaşamın önüne bir set çekmek gerektiğini düşündüm. Sanat adamları olarak kendimizi ifade etmenin bir dernek çatısı altında edebî güçle gerçekleştireceğine karar verdim.

Şimdi, soyguna uğramış bir hayattan artakalanlarına sarılmak yerine düşlediğim bir dünya düzeninin kuruluşuna küçük bir köprü olabileceğimi sanıyorum. En azından elimden geleni yaparak, eksiklere yanmak yerine, dilediğim adımı atabiliyorum.

Ana çerçevesini böyle çizebileceğim ihtiyacın aslında yeryüzündeki insan sayısı kadar çeşitli olduğuna da inanıyorum.

Bu amaca hizmet etmek için bugüne kadar ne tür faaliyetleriniz oldu? Derneği kurarken belirlediğiniz amaçlara ulaşabildiniz mi?

- Zamanın nabzını tutmak ve donanımlı bir toplum olmak için kültürel faaliyetlerin büyük önemi var. Dernek olarak kurulur kurulmaz; her biri bireyin ve toplumun hayatında en iyisinin ne olduğuna karar verme aşamasında belirleyici olacak faaliyetleri gerçekleştirmeye başladık. Zaten Kayseri'de devam edecek bir edebiyat ortamı hazırlayarak edebî programları hayata geçirmek, sanat adamlarının duygu ve düşüncelerine tercüman olmak derneğin ana hedefleri arasında. Dernek adına, bu ana hedefler doğrultusunda geniş bir alanda ülkemizin seçkin şair ve yazarlarının katılımıyla imza günleri, şiir geceleri, söyleşi programları düzenledik. Kitap fuarlarına katıldık. Her yıl tüm şair ve yazarlarımıza iftar yemeği verdik. Sanatçılarımızı kahvaltı sohbetlerinde buluşturduk.

2012'de Abdullah Satoğlu, 2013'te Prof. Dr. Nurullah Genç, 2014'te Hilmi Yavuz, 2015'te Recep Garip adına vefa geceleri düzenledik. Ayrıca her birisi için vefa armağanı kitaplar yayımladık.

Kayseri'de yaptıklarımız, yapacaklarımıza bir basamak oldu. Faaliyet alanımızı genişlettik. Ülkemizin edebiyat ve sanat ortamını canlandıracak ve yeni yeteneklere kapı aralayacak şiir ve hikâye yarışmaları düzenledik. Yarışmalarımız gelenekselleşti.

Dernek olarak, ana hedeflerimiz doğrultusunda geniş bir alanda faaliyet göstermek için çabamızı sürdürüyoruz.

■ **Taşrada edebiyatı problem edinen bir dernek hangi sorunlarla karşılaşmanıza yol açtı. Bu zorlukları aşabildiniz mi?**

- Kültür-sanat-edebiyat alanında hizmetin farklı bir yolu var. İnsanın yüreğini ve zihnini ilgilendiren bir iş yapıyoruz. Sermaye biriktirmek yerine değer biriktiriyoruz. Bu birikimi de toplumun her kesimine ulaştırmaya çalışıyoruz. Ürettiğin, sunduğun toplumun ihtiyaç listesinde yer almıyor. Zorluğun başlangıcı bu, ancak zorlukları aşmak sürekli bir çaba ister. Her an çalışmak, arayarak

yenilemek şart. Bazen sıfırdan başlamak gerekir.

Biz de pasif bir bekleyişin egemenliğine boyun eğmeden ısrarlı çabamızı sürdürdük. Dernek olarak şehrimizin ve ülkemizin şartlarına, ihtiyaçlarına göre projeler ürettik. Bakanlıklardan, belediyelerden, kurum ve kuruluşlardan destek aldık. Projelerimizi ülkemizin pek çok yerinde

uygulama imkânı bulduk. Yaptıklarımız referans oluyor. Yapacaklarımıza da yol açıyor.

Karşılaştığımız zorlukları aşmada Kayseri Büyükşehir Belediyesine bir parantez açmalıyım. Projelerimizi hayata geçirmede maddi ve manevi yardımlarını hiç esirgemediler. Böyle bir belediyeçilik anlayışına sahip olmamız Kayseri kültürü için de büyük şans, bizim için de. Belediyemizin katkılarıyla pek çok projeyi kolayca gerçekleştirebildik.

Kalbe düşen bir çiğ tanesi, zihinleri aydınlatan bir ışık huzmesi olmada aracılık yapmak için projelerimiz aralıksız sürüyor. Hem de tüm dünyayı saran salgına rağmen.

■ **Bir de yayıncılık yapıyorsunuz. İncir Yayıncılık adında bir yayınevinin sahibisiniz. İncir Yayıncılığı bize tanıtır mısınız? Ne zaman kuruldu. Bugüne kadar kaç kitap yayımladınız?**

● **Düzenlediğimiz okur yazar buluşmalarında davet ettiğimiz yazar ve şairlerin kitaplarını satın alı-**

yorduk. Elbette kendime göre bir okuma alışkanlığım var. Ama kitabın ticari bir nesne olduğunu bu vesileyle anladım. Bu durum bende bir ışık yaktı. Neden olmasın ki dedi içimdeki bir ses. Hem ajans hem yayınevi müthiş bir ikili olurlardı diye düşündüm ve oldular...

2015 yılında Bismillah diyerek kolları sıvadık. Yayınevi maceramız içinden türküler mırıldanarak sessiz bir yürüyüşün örneği olarak bugünlere geldi... Yol uzun ve yapacak çok iş var. Bugüne kadar 46 eser yayımladık, önümüzdeki günlerde ise 6 eser daha yayın listemize girmiş olacak.

İncir Yayıncılık olarak, ülkemizde edebiyat çevrelerinde belli ölçüde isim sahibi yazarların kitaplarını yayımlıyoruz. Ağırlıklı olarak roman, hikâye ve deneme türlerinde kitaplarımız var. Yazarlarımızdan bazılarını söylemem gerekirse, Sadık Yalsızuçanlar, Recep Garip, Ziya Avşar, Murathan Çarboğa, Nuray Alper ve daha başka isimler var. İsmi zikretmediklerim umarım kusuruma bakmazlar. Şehrimizde yaşayan birkaç yazar da İncir Yayıncılık ile iletişim hâlinde. Nurkal Kumsuz ve Hüdaverdi Aydoğdu da bu isimlerden.

■ **İncir Yayıncılık okur nezdinde bir karşılık buluyor mu sizce?**

● Güzel bir soru... Taşrada her şeyin zor olduğu gibi takdir edersiniz ki yayıncılık genel anlamda zaten zor. Fakat bugüne kadar yayımlanan kitaplarımızdan her biri en az iki en fazla şu ana kadar beş baskı yaptı... Bu da sanırım doğru bir ekip ruhuyla gerçekleşti.

İncir Yayıncılık için yola çıktığımızda bu kadar büyük sorunlarla karşılaşacağımızı hiç ummuyorduk. Çünkü yayıncılık bir sektör ve bu sektörün merkezi de İstanbul. İlk kitaplarımızda dosya talep ettiğimiz yazarlar bile bize şüpheyle yaklaşıyor, Kayseri'de bir yayınevinde kitap çıkarmanın çıkarlarına uymadığını ya nazıkçe ya da alenen söylüyordu. Bu durumla karşılaştığımızda giriştiğimiz işin zorluğunu anlamış olduk. Fakat kalemleriyle bizi destekleyen dostlarımız oldu. Teknik bilgileriyle, tecrübeleriyle yanımızda yer alan ve yardım edenler oldu. Bunların içerisinde Mahmut Fidanil'i mutlaka belirtmem lazım. Mahmut Fidanil; matbaa, dizgi ve mizanpaj işle-

rinde sadece Kayseri'de değil, bu işlerin merkezi İstanbul'da da duayen biriydi. Kitaplarımızın kimliğini titiz bir şekilde belirledi. Hangi ebatta çıkacağız, hangi yazı karakterini kullanacağız, satır araları ne kadar olacak. Bu konuları gerçekten çok profesyonel ve çok hassas şekilde hazırladı. Mesela şehrimizin duayen grafikerlerinden Tevfik Eraslan bir dönem kapaklarımızı hazırladı. Baskı ve cilt işlerimizde de çalıştığımız matbaalar beklentilerimizi karşılamak için özel çaba sarf ettiler. Çünkü biz İstanbul'da bulunmamanın eksikliğini bir şekilde gidermek zorunda olduğumuzu kısa zamanda öğrenmiştik. İlk kitaplarımız çıkmaya başladığında, başlangıçta taşrada bu işlerin olmayacağı konusunda ısrarcı öğütler veren dostlarımız şaşkırdılar. Bizim başarısızlığımızı bekleyenler umduklarından tamamen farklı kitaplarla karşılaştılar. İçerik olarak yazarlarımıza güveniyorduk. Ama biçim olarak da kitabın ne olduğunu bilenler arasında başarılarımızı takdir edenler bize duygularını ve düşüncelerini belirttiler. Bu motivasyonumuzu çok olumlu etkiledi. Kısa sürede peş peşe kitaplar yayımlamaya başladık. Çıkan her kitabımız Kayseri'de yayıncılık yapılabileceğini ispatladı. İlk zamanlarda bize dosya vermek istemeyen yazarlar biz istemeden dosyalarını göndermeye başladılar. Yazar kadromuzda başlangıçta belki sadece bizi desteklemek için yer alan dostlarımız gönül rahatlığıyla İncir Yayıncılıkta olmayı sürdürdüler.

Artık, edebiyat dünyasında az çok varlığını kabul ettiren bir yayınevi olmayı başardık diyebilirim. Elbette daha katetmemiz gereken uzun yollar var. Daha iyiyi yapmak için kendimizle yarışmaya devam ediyoruz. Yazarlarımız arasına yeni isimler katılmasını istiyoruz. Bu konuda artık seçici olan biz olduk. Bu ayrıca bir başarı göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Keşke, Kayseri'de daha fazla yayınevi olsa diye düşündüğümüz oluyor. Mevcut yayınevlerini daha etkin biçimde kitap ve okur dünyasında görmek bizi mutlu eder. Kayseri'de yüzlerce mobilya firması var. Bu fazlalık hiçbirine zarar vermiyor. Tam tersine Kayseri'yi mobilya konusunda ülkemizde, hatta dünyada adı anılır bir şehir hâline getiriyor. Kitap yayıncılığı da neden böyle olmasın. Âlimlerin merkezi olarak anılan bir şehir için bu uçuk bir hayal olmaz. Üste-

lik şehrimizde dört tane üniversite olduğunu düşününce, belki böyle bir ihtiyaç olduğu bile söylenebilir.

■ **Yaptığınız işlerin şehre bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?**

● Elbette. Bizim etkinliklerimiz ulusal bir ses getiren etkinlikler olmuştur. Çok iddialı olabilir belki ama bir dönem sanatın kalbi Kayseri'de atıyordu. Bu benim iddiam değil. Kayseri dışında yaşayan yazar ve şairler bize böyle bakıyordu.

Pandemi öncesinde Kayseri'de yapılan kültür ve sanat etkinlikleri düşünülürse bunun öylesine söylenmiş bir palavra olmadığı rahatça görülür. Kitap fuarları çok ses getirmişti mesela. Fuar için şehrimize gelen ünlü yazar ve şairler karşılaştıkları ilgiyle şaşkına dönmüşler, organizasyonundan, şehir halkının ilgisine kadar beklemedikleri bir şeyle karşılaştıklarını söylemişlerdi. Şehrimizde yayımlanan dergiler, oyun sahnelemek için gelen tiyatrocular, konser için gelen müzisyenler... Hepsi de Kayseri'ye gelmeden önce zihinlerinde hayal ettikleri Kayseri'yi bir kenara bırakarak ayrıldılar bu şehirden.

Hem ajans olarak Türkiye'nin birçok şehrinde yaptığımız etkinliklerle hem derneğimizin faaliyetleriyle hem de yayınevimizden çıkan kitaplarla Kayseri'nin şehir dışındaki imajı konusunda olumlu katkılarımız olduğunu düşünüyorum. Çünkü Kayseri'nin olumsuz imajı şehir dışına çıkınca bizim de karşılaştığımız ilk şey. Bu konuda en çok haksızlığa uğrayan şehirlerden biri Kayseri. Onun için, biz hiç olmazsa kendi imajımızdan bağımsız görmüyoruz şehrimizin imajını. Kendimiz için attığımız her adım da bir yanıyla şehre katkısı olan adımlar oluyor. Böyle olmasına özel gayret gösteriyoruz. Büyük ve iddialı bir katkımız olduğunu söylemek şımarıklık olur, doğru da olmaz. Ama kendi alanımızda, kendi çapımızda bu şehir için bir şeyler yapmayı görev sayıyoruz.

■ **Söyleşimizde bizimle birlikte olduğunuz için teşekkür ediyoruz.**

● Ben teşekkür ederim... Şehir Kültür Sanat dergisi okurlarıyla sohbet etmek ve dertleşmek iyi geldi... ■

Sakarya Savaşı ve Ankara'dan Kayseri'ye Göç 1921

Büyük Millet Meclisi'nin Kayseri'ye yerleşmesi için Kayseri Lisesi binası seçildi ve meclis kürsüsü bile hazırlandı.

Halit Erkiletlioğlu

Mücadele yıllarında Kayseri'nin yaşadığı önemli olaylardan birisi de Yunan ordusunun Haymana'ya kadar ilerlemesi üzerine pek çok resmî idarenin Kayseri'ye taşınmasıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nce alınan bu karar sonucunda başta Maarif Vekâleti olmak üzere birçok vekâlet Kayseri'ye taşınmış ve bulunabilen binalara yerleştirilmişti. Hükümet yalnız resmî dairelerin değil bütün Ankara halkının Kayseri'ye göçmesini kararlaştırdığı için kısa bir zaman içinde halk Kırşehir üzerinden Kayseri'ye uzanan yola koyuldu.

Ancak Büyük Millet Meclisi çalışmalarına yine Ankara'da devam ediyordu. Sonunda 24 Temmuz 1921 günü Müdafaa Vekili Fevzi (Çakmak) Paşa gizli oturum talep ederek kürsüye çıktı. Rengi uçmuş, tıraş olmamış, kim bilir kaç gündür uykusuzluktan gözlerinin etrafı halka halka, elbisesi toz toprak içinde ve perişan vaziyette sözlerine şöyle başladı: “Arkadaşlar! Tarihi günler yaşıyoruz. Yunanlıların çok üstün kuvvetle yaptıkları taarruza karşı asker ve subaylarımız insaniüstü bir gayretle kahramanca çarpıştılar. Harp çok kanlı oldu, ağır zayıyata uğradık. Hükümetimiz namına Ankara'yı bir hafta zarfında tahliye etmeye, hükümet merkezini Kayseri'ye nakletmeye karar verdik. Şimdiden hazırlığa başlamanızı rica ederim.” diyerek yerine oturdu. Hükümet namına İcra Vekilleri Heyeti Reisi'nin

bu açıklaması Meclis'te top gibi patladı. Sinirler had safhada gergindi. Arka arkaya birçok celseler devam etti. Kürsüye çıkan mebusların her biri aynı cesaret ve fedakârlık havası içinde fikirlerini ortaya döktüler. Son konuşmayı yine Fevzi Paşa aldı. “Memleket müdafaaasında tamamen sizinle aynı fikirdeyim. Stratejik kumanda hatasına gelince; Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi olarak bizzat ben mesulüm. Hiçbir kumandan bundan mesul tutulamaz. Vereceğiniz cezaı şahsen şimdiden kabul ettiğimi arz ederim.” diyerek yaşlı gözlerle kürsüden indi. Yerine otururken kendi kendine; “Ben ölümden korkan bir adam değilim. Milletimin uğrunda seve seve şehit olmasını bilirim” diyordu.¹

Bu konuşma üzerine özellikle Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey, Burdur Mebusu Mehmed Akif Bey, Balıkesir Mebusu Hasan Basri Bey ve Dersim Mebusu Diyaş Ağa'nın birkaç mebusla birlikte Meclis'in Kayseri'ye nakline itiraz etmeleri üzerine bir ara formül bulundu. Buna göre; “1- Ankara'nın askerî açıdan önemli noktalarına şimdiden siperler kazılacak ve Ankara asla savaşmadan teslim edilmeyecekti. 2- Hükümet tedbiri elden bırakmayarak evrak ve ağırlığını Kayseri'ye taşıyacaktı.”

¹ Arıkoğlu Damar, Birinci Büyük Millet Meclisi Adana Milletvekili, Hatıralarım, İstanbul 1961, s. 235-6.

Bakanlar Kurulunun Başkenti Kayseri'ye Taşıma Kararnamesi**Karar Nu: 1066****C. Nu: 3****S. Nu: 201****Karârname**

1. Hükûmetin Ankara'dan Kayseri'ye nakli takarrür etmiştir (kararlaştırılmıştır). Hey'et-i Vekîle ân-ı hareket takarrür edinceye kadar Ankara'da müctemi'an (toplu hâlde) çalışacaktır. Vekiller bu maksadla yanlarında alıkoyacakları me'mûrünün gayrı devâ'ir ve şu'abâtı en seri' bir sûretde Kayseri'de ifâ-yı vazîfeye hazır bulundurabilmek için daha şimdiden me'mûrlarını Kayseri'ye sevk ve tahrike me'zûndur.
2. Bütün vekâletler ve Meclis Dîvân Riyâseti'nden ve Ankara belediye reîsiyle Müdâfa'a-i Hukûku'ndan birer murahasdan mürekkeb bir nakliye komisyonu Müdâfa'a-i Milliye müsteşârı riyâsetinde ictimâ' edecek ve Dâhiliye Vekâleti'nden ta'lîmât alacaktır.
3. Bu komisyon pazartesi gününden i'tibâren nakliyâta başlamak ve Kayseri'de devâ'ir ve mebûsân ve ecnebî mümessiller için lâzım gelen emâkini ihzâr etmek ve yollarda emniyet ve i'âşeyi te'mîn eylemek üzere şimdiden Ankara, Kırşehir, Kayseri ve daha yol üzerindeki kasabaların arabalarına vaz'ı yed edecek ve nakliyâta tahsîsi için tertibât ittihâz eyleyecektir.
4. Bu komisyon devâ'ir-i devletin nakliyâtı ve daha sâire hakkındaki mukârrerâtını en geç yarınki cumartesi günü öğleyin Hey'et-i Vekîle'ye bildirecektir.

Fî 22 Temmuz sene [1]337

İcrâ Vekîlleri Hey'eti Reîsî ve Müdâfa'a-i Milliye Vekîli Fevzi	Şer'îye Vekîli Fehmi	Adliye Vekîli Refik Şevket	Dâhiliye Vekîli Re'fet
Hâriciye Vekîli Yusuf Kemal	Mâlîye Vekîli Hasan Hüsnü	Ma'ârif Vekîli Hamdullah Subhi	Nâfi'a Vekîli Ömer Lütfi
İktisâd Vekîli Mahmud Celal	Sihhiye Vekîli Doktor Refik	Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâleti Vekîli Fevzi	Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsî Mustafa Kemal

İşbu karâr meclisce aynen kabul edilmediğinden yalnız âilelerle eşyâ-yı zâ'ide şimdiden naklolunacaktır. Meclis ve hükûmet yeni karâr ittihâz edilinceye kadar Ankara ifâ-yı vazîfeye devâm edecektir. 22 Temmuz [13]37

Mustafa Kemal²

Ankara'nın savunulması ve Kayseri'ye taşınma hazırlıklarına derhâl başlandı. Son çare olarak Büyük Millet Meclisi'nin de Kayseri'ye yerleşmesi için Kayseri Lisesi binası seçildi ve meclis kürsüsü bile hazırlandı.

2 BCA, 030. 18 3. 30. 17

▲ TBMM'nin taşınmasına karar verilen Kayseri Lisesi Binası. Bu resim 23 Ağustos 1337 (1921)'de çekilmiştir.

KAYSERİ LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SAKARYA SAVAŞINA DESTEK GÖSTERİLERİ

Bu kararla birlikte başta birçok devlet kurumu ve personeli olmak üzere halkın da büyük kısmı başta Kayseri olmak üzere Anadolu'ya doğru göçe başladı. Ankara'da at ve kağınının dışında bir uyuz eşek bile değerli hâle geldi. Yunan Ordusu Polatlı ve Haymana'ya kadar geldiği ve top sesleri Ankara'dan iyice duyulmaya başladığı zaman telâş daha da artmış ve kimseyi dinlemeyen yaya kabileleri de yola koyulmuş bulunuyordu.

1920 Eylül ayından 1927 sonlarına kadar TBMM'de çeşitli görevlerde bulunmuş olan Nihat Dinçmen, Yunan ordusunun Eskişehir ve Kütahya'ya kadar gelmesi ile Ankara ve Anadolu'daki karamsar havayı şu cümlelerle ifade ediyor:

“Düşmanın Sakarya'ya kadar ilerlemesi beni son derece üzmüştü. Bu devrede, ihtiya-ten Meclis'in Kayseri'ye nakli teklifi, Meclis gizli celsesinde müzakere edilmiş ve Meclis'te bulunan mebuslarca kabul olunmamıştı. Müzakere esnasında çok vatan perverâne tezahürat gösterilmiş, ‘Artık geriye değil cephenin arkasına gider orada toplanırız!’ teklifini yapan hatip kürsüden indirilmiş ve merkezî hükûmetin Ankara'da kalma-sına karar verilmişti. Buna rağmen bazı ağırlıkların Kayseri'ye nakline başlanmıştı.

Başkatibim Recep Bey, yanıma matbaa mürettiplerinden birkaç kişi ile bir de polis memuru vererek Meclis'in ve İstiklâl mah-kemelerine ait vesâikin Kayseri'ye nakline

beni memur etmişti. Trenle Yahşihan'a kadar (Kırıkkale) gidecek ve orada menzil kumandanı Ali Rıza Bey'e, Recep Bey'in mektubunu ibraz ederek yaylı arabalarla Kayseri yoluna devam edecektik. Hâlbuki ne Yeşilhan'da ve ne de Kırşehir'de araba temin etmek mümkün olmadı. Ancak bula-bildiğimiz 8 adet kağm arabasıyla, gece gündüz yol kat ederek Kayseri'ye vardık.”³

Milletvekilleri aileleri ve bazı resmi kuruluşlar ise Kayseri'ye gönderilmişti. Kayseri Lisesinde muhtemel bir ricat durumunda vazîfeye devam etmesi gere-ken meclis için kürsü bile hazırlanmıştı. Bu hengâmede Trabzon Milletvekili Ali

Şükrü Bey de o sırada cephede bulunan Mehmet Akif Bey'in ailesi, kendi ailesi ve Sebilürreşad mecmuasının sahibi Eşref Edib Bey'le beraber Kayseri'ye giderek buradan Anadolu halkının maneviyatını düzeltmeye çalışmaktaydı.

Hatıralarında Kütahya ve Eskişehir bozgunu sonrası Kayseri'ye gidişlerini “Ne günler geçirdik, şimdi o zamanları hatırladıkça bir rüya gibi geliyor bana. Vaziyet ciddileşince Kayseri'ye nakiller başladı.” cümlesiyle anlatmaya başlayan Eşref

3 Dinçmen Nihat, Birinci Büyük Millet Mec-lisi Devresindeki Hatıralarım, TBMM 50. Yıldönümü, Hazırlayanlar: Nurettin Can Gülekli-Rıza Onaran, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yay. İst. 1973, s. 215.

Edib, yolda gördüğü acı manzaraları da şöyle tasvir ediyor:

“Kırşehir'e yaklaştığımız zaman geniş bir ovada yüzlerce binlerce arabayı, kağnyı bir arada şarka doğru çekilirken görünce çok müteessir oldum. Bir zamanlar şarktan garbe doğru akın eden Türk aşiretlerini tahayyül ettim. Bu ric'at bana çok ağır geldi. Ya bu ric'at müebbet olursa?.. O zaman artık Türk milleti için yaşama imkânı kalmazdı. Kayseri'ye geldiğimiz zaman oradaki resmi makamları endişeli gördüm. Halkın da kuvve-i maneviyesi sarsılmış; etraftan civar kazalardan iyi haberler gelmiyor. Panikten korkuluyor. Mutasarrıf Kemal

Gedeleş, (bilâhare Riyaseti Cumhur Baş-katibi Kemal Bey) hamiyetli, vatanperver bir zat, dört tarafa koşuyor. Bizi görünce biraz ferahladı.”

Kayseri cephedeki bozgunu en yoğun yaşayan illerin başında geliyordu. Ali Şükrü Bey ve Eşref Edib halkın doğru yaptığı ric'atı durdurmak ve maneviyatını yükseltmek için yoğun bir çalışmaya girdiler.

Eşref Edib; Mutasarrıf Kemal Bey'in “Sebilürreşad namına burada bir beyanname neşretseniz çok iyi olacak. Sebilürreşad'a karşı halkın muhabbet ve itimadı var, burada ve civar kazalarda dağıtırız. Bugün halkı çözülmekten, dağılmaktan koruyacak, ilahî sestten başka bir şey yok.” sözleriyle ifade

ettiği talebini yerine getirdi. Ali Şükrü Bey'in, Milli Mücadele'nin bu en sıkıntılı günlerinde Kayseri'ye gelerek Cami-i Kebir'de yaptığı vaaz, “Sebilü'r Reşâd”ın Kayseri'de basılan 490. sayısında aynen yayımlandı.

Ali Şükrü Bey bu vaazında konuşma-sına şu sözlerle başlamıştı:

“Ey Cemaât-i Müslimin! Hepiniz bilirsiniz ki, şu mübârek mahallin ismi cami-i şeriftir. Camiün manası “cem edici, toplayıcı” demektir. Müslümanlar buraya toplanır, ibadet ve taatte bulunurlar. Millet-i İslâmiye'nin ahvâli hakkında görüşürler. Bilirsiniz ki Müslümanlık bir küll düir. Yalnız namaz ve oruçtan ibaret değildir. Dinimizin emrettiği siyâsî içtimâî, ahlakî birçok vezâif de vardır. Yalnız namaz kılıp, oruç tutulup da bunlar ikmâl edilirse Müslümanlık ikmâl edilmiş olmaz. Yani böyleleri tam Müslüman olmaz. Nefsimizi terbiye ve tehzib için ibadât ve taâtta bulunmak vazîfemiz olduğu gibi Ümmet-i İslâmiye'nin saadet ve teâlisi de içtimai vazîfemizdir. Ve bu vezâifin her ikisiyle de Kur'ân-ı Kerim Müslümanları mükellef tutmaktadır.”

Bir kişinin sadece ibadetlerini yerine getirerek iyi bir Müslüman olamayacağını ifade eden Ali Şükrü Bey'e göre, vatan millet sevgisinin, Müslüman kardeşle-rinin iyilik ve huzuru için çalışmanın da dinimizde önemli bir yeri vardı.

Konuşmanın son cümleleri de şöyle bitmekteydi: “Unutmayınız ve hiçbir dakika hatırmızdan çıkarmayınız ki, maazallah Teâlâ bu kere mağlup olacak olursak ne malınız bir para edecek ne de evlâtlarınıza sahip olabileceksiniz.

Mal ve evlât ne demek? Allah göstermesin dininizi, namusunuzu hüllâsa maddî ve manevî bütün varlığınızı kaybetmiş olacaksınız. Daha açık bir ifadeyle Petro'nun, Hristo'nun kölesi olacaksınız. (Fevkalâde müteessir olan cemaat ağlıyordu) Ey cemaât-i Müslimin! Biliyorum ki tasvir ettiğim hâlden müteessir oldunuz. Fakat müteessir olmak, ağlamak fayda vermez. Haydi cihada!”

Olayı Eşref Edib Bey'in hatıralarından aktaralım:

Meclis; Fethi (Okyar), Celâl (Bayar) ve Recep (Peker) Beyleri Kayseri Lisesi'nin salonunu Meclis toplantı salonu olarak hazırlamak üzere Kayseri'ye göndermişti. Konya milletvekili Akşehirli Bekir Efendi de Meclis'ten birkaç kâtiple Kayseri'ye gelerek milletvekillerine yer sağlamakla görevlendirilmişti.

“Ben hemen gidip her şeyi yazdım. Vilayet matbaasında dizdirdik, el ile çevrilen baskı makinasında o gece sabaha kadar yardımlaşa bastık. Makinayı çevirirken bir taraftan ter döküyor, bir taraftan da hayırlı akıbetler temenni ediyorduk.

Sabaha karşı siivarıler matbaa kapısına

geldiler, basılan beyannameleri alarak civar kazalara köylere götürüp dağıttılar, gün doğdu, matbaa basmakta devam ediyor. Basılan beyannameler halka dağıtılıyordu. Mutasarrıf Kemal Bey'le görüştük. Cuma namazından sonra halkı hükümet meydanında toplayarak bu beyannameyi

orada okumak, zafer için dua etmek münasip olacağını söyledi. Öyle yaptık. Hakikaten de çok iyi oldu. Ankara'dan bazı mebuslar gelmişti. Onlar da müessir birer hitâbede bulundular. Dualar edildi, ortalık biraz ferahladı.”⁴

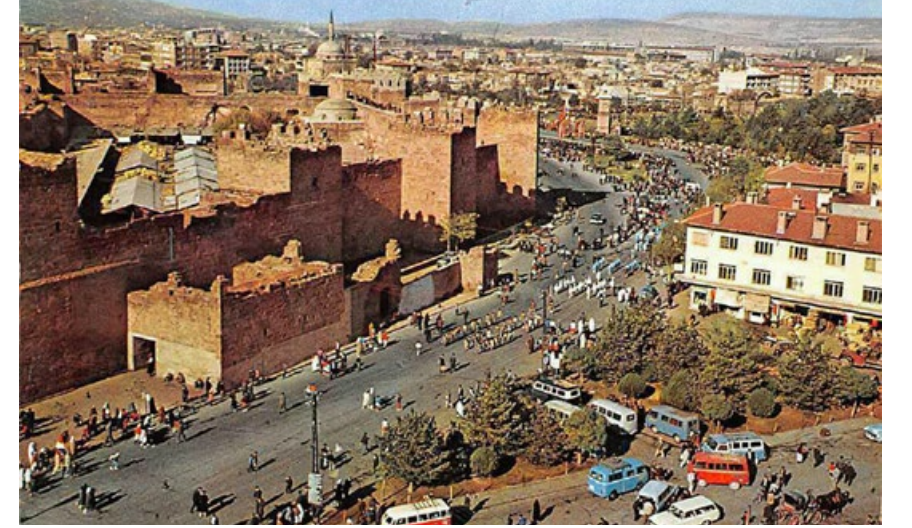
Vekâletler, boş bir oda ortasında birer tahta masa ve birer hasır iskemleden ibaret hâle gelmişti. Daireler, bütün memur kadroları, dosyaları ve eşyaları ile beraber Kayseri'ye nakledilmiş bulunuyordu. Vekilin yanında kala kala bir müsteşar ya da bir özel kalem

⁴ Hacıfettahoğlu İsmail, Ali Şükrü Bey, Atlas Yay. Ankara 2003, s. 129-131.

müdürü ile bir iki hademeden başka kimse kalmamıştı. Vekillerin kendileri de maiyetleri ile her an harekete hazır bekliyorlardı. Zaten çoluk çocukları da Kayseri'ye gelmişti.

Meclis; Fethi (Okyar), Celâl (Bayar) ve Recep (Peker) Beyleri Kayseri Lisesi'nin salonunu Meclis toplantı salonu olarak hazırlamak üzere Kayseri'ye göndermişti. Konya milletvekili Akşehirli Bekir Efendi de Meclis'ten birkaç kâtiple Kayseri'ye gelerek milletvekillerine yer sağlamakla görevlendirilmişti.⁵

⁵ Gençosman Kemal Zeki, İhtilâl Meclisi, Hürriyet Yayınları 241, İstanbul 1980, s.

Sebilürreşad mecmuasının Kayseri'de basılan ve Ali Şükrü Bey'in Cami-i Kebir'deki hitâbesinin tamamının yayımlandığı nüshası, gazetenin “Anadolu'nun Büyük ve Mukaddes Cihadı” başlığı ile çıkan bu sayısı on binlerce basılarak her tarafa dağıtıldı. Kayseri Mutasarrıfı Kemal Gedelec Bey Sebilürreşad'ın bu hizmetinden dolayı sahibi Eşref Edib Bey'e çok takdir ve teşekkürlerini bildirmişti.

Kayseri'de bu ikinci başkent havası bir aydan fazla sürdü. Ama meclis ve çok sayıda resmî daire Ankara'dan ayrılmadı. Bu sırada doğuda 24 Eylül 1920

tarihinde Ermeniler Kötek ve Baradız mevzilerinde saldırıya geçince ordu kumandanı Kazım Karabekir Paşa 28 Eylül günü karşı harekâta geçerek Ermenileri Kars'a kadar işgâl ettikleri bölgelerden attı. Bu harekât Ankara'da büyük sevinç uyandırdı. Millet Meclisi kürsüsünden Kayseri Milletvekili Şeyh Âlim Efendi'nin şükür ve yeni zaferler için yaptığı duaya bütün milletvekilleri gözyaşları içinde âmin dediler.

Nihayet Sakarya zaferi ile başkentin Kayseri'ye taşınması plânından vazgeçilerek bu sefer de yeniden Ankara'ya dönüş başladı. ■

Develi Ovasından Hayvanlarla Olan Hatıralarım

Süleyman Kocabaş

“Hayvanlarla hiç hatıra olur mu?” diyeceksiniz. Olur efendim!.. Hem de eksiklikleri ve fazlalıklarıyla bal gibi olur. Biz insanların akılları ve onların da içgüdüleri varken niye olmasın? Niye anlaşılamayalım? Hem de hayvanlarla olan hatıralar daha renkli, daha katıksız olduğu için çok doğal oluyor. Belki de sizler de ömrünüzde bu tip hatıralar yaşamışsınızdır. Ama, edebiyatımızda yeni bir tarz (üstelik de masalımsı edebiyat sanatları çeşidinden- fabl değil, gerçek yaşanmışlardan olarak) olduğu için merakla sonuna kadar okuyacağınızı ve bunlardan hem de “hayat dersleri” çıkaracağınızı umuyorum. İyi okumalar!..

EV YILANIMIZ İNTİKAM ALMAK İÇİN YOĞURT ÇÖMLEKLERİMİZİ NASIL DEVİRMİŞTİ?

Develi Ovası’ndan, yalnızca şahitlerinden dinlediklerimden anlatacağım iki hatıramdan birincisi, annemin bana anlattığı evimizde yaşanan bir yılan hikâyesi ve hatırası olacaktır.

Köyümüz Sindelhöyük’te köylülerimiz arasında “ev yılanı” denilen bir yılan çeşidinin hikâyeleri ve hatıraları çoktur. “Her evin bir yılanı vardır” derlerdi. Annemin ve köylülerimin bana anlattıklarına göre bu yılanlar genelde tek tip

olup tamamen siyah ve yaklaşık 1 metre boyunda, başparmak kalınlığında, erkek ve dişiden ibaret yılanlar olup, genelde evlerin “samanlık” tabir edilen ahıra bitişik bölmelerinde yaşarlarmış. Bizim de ahırımıza bitişik, 4 metre genişlik ve 10 metre uzunluğunda bir samanlığımız vardı. Artık kullanılamaz hâle geldiği için ve hayvancılığı da bıraktığımızdan ahır sekisi ile birlikte 1995’de yıktık.

“Ev yılanları” genelde “yarı evcil” diyebileceğimiz bir hâlde samanlıklarda yaşarlar, buralara kendileri gibi yuva yapan fareleri yutarak ve belki de saman bile yiyerek beslenirler. Samanlıkların köşelerine yaptıkları yuvalarda yaşarlar veya duvarlarında delikler varsa oralara girerek hayat sürerler.

Halk arasında, “yılanların yüzü soğuk olur” derler. Bu sebepten, bunlar genelde, “beni sokar, zarar verir” gerekçesiyle kendilerini görenler tarafından öldürülürler. Öldürmeyenler de olur. Rahmetliler babam ve annem öldürmeyenler sınıfına girerlerdi. Babam bana hep şunları söylerdi: “Oğlum, Allah’ın yarattığı ne olursa olsun öldürülmez. Allah onlara da yaşama hakkı tanımıştır. Allah’ın verdiği canı gene Allah alır. Yaratılanların fitratında bu vardır. En çok korktuğumuz yılanlar da öldürülmez. Yılana dokunmaz, onu rahatsız eden bir hareket yapmazsan o da sana dokunmaz. Onunla birlikte barış ve huzur içinde yaşar gideriz.”

İşte, bu zihniyetleri ve görüşleri sebebiyle annem ve babam bizim evin samanlığında yaşayan bir çift ev yılanını öldürmeden onları kabullenmişler. Birer metre civarı uzunlukta, siyah iki yılan imiş.

Annemin bana anlattığı yılan hatırası veya hikâyesi şöyle idi: Harmandan kalktıktan sonra eylül ayı bizim köyde buğday kaynatıp “bulgur yapmak” ayıdır. Annem, her yıl bulgur yaptıktan sonra, kullandığı büyük kazanı hep samanlığımızın bir köşesine koyarmış. Bir seferinde bulgur yapmak için kazanı almaya geldiğinde, içinde dört tane yeni doğmuş bir karış boyuna yakın yılan yavruları görür. Onlara

zarar vermemek ve sonra yeniden kazana koymak için bir kavanozun içine alarak duvardaki çiviye asar.

Bir müddet sonra dişi yılan gelip yavrularının bulunduğu kazanı göremeyince, samanlığın açık kapısından hemen ahırın seki kısmına gelir. Burada annemin sabahtan süt kaynatıp içlerine yoğurt çaldığı yan yana üç çömleği gören yılan, yaklaşarak bunlara zehirlerini kusmak suretiyle çeker gider. Bu olup bitenler sırasında annem de orada seki aşağısında olanları izlemektedir.

Yılan gittikten sonra kendisi de hemen dışarı çıkarak kazanı aldığı gibi samanlığa getirir ve yavruları yeniden onun içine koyar. Aradan bir zaman geçtikten sonra kazandaki yavrularını gören yılan, bu sefer de tekrar yoğurt çömleklerinin bulunduğu yere gelerek bunları kuyruğu ile sert sert çarpmak suretiyle devirir. Yoğurtlar yere serildiği için artık yenilmeyecek hâle gelirler. Bu olup bitenleri de izleyen annem, büyük bir hayret ve şaşkınlık yaşayarak kendi kendine “yılanlar böyle akıllı hayvanlar olabiliyorlarmış” diye içinden mırıldanır.

Babam akşama doğru tarladan eve gelince annem bu olup bitenleri

ona anlatır. O da hayretler içinde kalır. Bu olaydan sonra ev yılanlarımızı daha çok sevmeye başlarlar. Bu cümleden olarak yiyeceklerini takviye için samanlığımıza onların yiyebilecekleri cinsten yiyecekleri köşelere bırakırlar. Bu yaşananları komşularımıza da anlatırlar. Bu olayın yaşandığı yıllar, annen ve babamın yeni evlendikleri 1930’lu yılların sonları imiş.

İNTİKAMCI YILAN ZEHİRLEMEK İÇİN TARLADAN EVE NASIL GELMİŞTİ?

Bunu da yaşadığım hatıralarımdan değil, akrabalarımızdan Mehmet Karpuz’un (Bizim haneden onlara yıllar önce bir kız gelin gitmiş. Babası babama dayı derdi.) yaşadıklarını bana anlattıklarından yazacağım.

Bizim Mehmet, öküzleri ile birlikte bir tarlalarını sürmeye gitmiş. Tarlaları evlerine çok yakınmış. Arada birkaç ev, Develi-Sindelhöyük asfalt yolu varmış. Sürerken sürerken karşısına kocaman gri bir yılan çıkmış. Yılan öldürmek geleneğinden değilmiş. Her

nasil olduysa yılanı görünce o an için hem korkmuş hem de sinirlenmiş; yerden bir taşı kaptığı gibi başına vurarak yılanı öldürmüştü. Keşke öldürmeseydi, yazık etmiş. Akşam eve dönmüş. Gece yatmış, sabah kalkmış aynı tarlayı sürmeye gidecekti.

Öküzleri ahırdan çıkarıp çiftte gitmeye hazırlayacağı sırada bakmış ki ahırın tam kapısı önünde dünden öldürdüğü yılanın tıpatıp benzeri bir yılan kıvrılmış uyusuk uyusuk yatıyor. Hemen koşarak babasına haber vermiş ve yılanı orada sıcaklığı görüp ayıkmadan öldürmüşler.

Anlayacağınız, bizim yılan eşini öldüren bizim Mehmet'ten intikam almak için tarladan sürünerek evlerinin önüne kadar gelmiş. Nasıl gelebilmiş diyeceksiniz. "Kokusunu alarak" gelmiş. Hani halk arasında hep derler ya: "İnsanlar konuşa konuşa (Zaten insan tarif edilirken "İnsan, konuşan hayvandır" olarak da tarif edilir. Filozof Dekart ise, "İnsan, düşünen hayvandır" olarak tarif etmiş. Yani anlayacağınız, bir bakıma da hayvan oğlu hayvanız), hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşırlar." Öldürülen yılanın eşi; eşini öldüren adamın, tarlasında yaşadığı tarla

sahibinin de kokusunu bilirmiş. Zaten bildiği için sahibinden eşini öldürmenin intikamını almak için eve kadar gelmiş. Gelmiş ama, zamansız ve mekânsız gelmiş (tarlaya varınca da saldırıp zehirleyebilirdi) ve bunun cezasını o da canıyla ödemiş. Böylece uzaydan bakıldığında yerkürümüzden bir "yılan ailesi" daha eksilmiş, "ocağı sönmüş". Mevta iki yılanımızın da "toprağı derin olsun", Mahşer'de dirilip bizim Mehmet'ten haklarını alsınlar!..

Bana babam da hep anlatır, köylülerimiz de hep derlerdi: "Tarlada iseniz ve eğer iki çift yılan görmüşseniz, öldürmeye niyet etmeniz hâlinde mutlaka ikisini de öldürünüz. Biri kaçır kurtulursa sizden eşinin intikamını bir gün fırsatını bulup alır. Bundan kaçamazsınız." Hatta bu sebepten bir kısım köylülerimizin korkudan bağ-bahçe ve tarlalarına gidemedikleri ve ekim dikim işlerini başkalarına verdiklerinden de bahsedilirdi. Bir diğer bahsedilen husus da şu idi: Mutlaka gitmek isteyen bağ-bahçe ve tarla sahipleri, bir "yılan uzmanı" getirip eşini de öldürtmek suretiyle gidebiliyorlarmış.

Babama sordum: Kırdaki bir yılan bizi kovalamaya başlarsa ne yapmamız

lazımdır? “Güneşten tarafa kaç” dedi. Yılanın gözlerine güneş ışığı gelip gözleri kamaşacağı için yol alamamış.

KENDİLERİYLE BARIŞIK OLDUĞUMUZ “TARLA YILANLARIMIZ”

Şimdiye kadar, benim yaşadığım kendi hatıralarımdan değil de biri annem ve biri de akrabalarımdan birisinden dinlediklerimden yazdım. Bundan böyle artık başa baş yaşadığım canlı hatıralarımdan yazacağım.

“Kocabaşoğlu” ailesi olarak Develi ovasının birçok tarla mıntıkasında birçok tarlamız vardı. Yalnızca bunlardan ikisinde, bizim de birer “tarla yılanımız” mevcuttu. Bunlardan birisi bir buçuk metre boyunda, gri derili bir ylandı. Tarlamızın “keli” denilen iki tarla arasındaki 1 metre ekilmez sınır boşluğunda delikli bir yuvası vardı. Bu tarlamıza ektiğimiz yoncayı ayda bir sularken yanımıza “hoş geldiniz” dercesine 5 metreden yaklaşarak kuyruğu üzerine dikili olarak bizi seyrederek, bir müddet sonra da çeker giderdi. Birbirimize alışmıştık. Biz onu o da bizi

kabullenmişti. İstesek, onu öldürebilirdik. Çünkü babamın elinde yonca biçmek için tırpan, benim elinde ise yonca sulamak için kürek vardı. Kovalar, yakalar, öldürebilirdik. Belki de bize kızdığı için o bizim üzerimize saldırır, atlar, sokarak bizi öldürebilirdi. Tarlalarımızda böyle ölenler vardı. Biz kendi tarla yılanımızla hep barışık yaşadığımız için ne biz ona ne de o bize dokundu. Huzur ve refah içinde birlikte yaşamaya devam ettik.

Bir başka tarlamızda da bir diğer “tarla yılanımız” vardı. Babamla harman mevsimi “sap çekmek” tabir edilen tarlalarımızdaki yığılmış sapları harman yerine taşımak için gece yarısı kalkarak kağıya binmek suretiyle tarlalarımıza gider, sabaha doğru buraya varır, sapları kağıya yüklemeye başlardık. Gittiğimiz tarlaya o yıl nohut ekmiş ve öbek öbek bir araya toplamıştık. Öbeklerden birini yüklerken bir de ne gördük, nohut öbeğinin altında toprağa yapışık koca bir yılan serilmiş yatıyor; sabahın soğğunun etkisiyle uyuşmuş, hareketsiz uyuyor. Yabancı değilmişiz, baktık ki bizim yılan. Babam: “Oğlum bu öbeği şimdilik almayalım, öğle vakti gelince alalım, yılan o zamana çözülür ve gider” dedi. Almadık, öğleyin geldiğimizde yılan yoktu. Sıcaktan çözülmüş ve gitmiş. İstesek, hareketsiz yılanı orada öldürebilirdik. Uyuşuk olduğu için bize saldıramazdı. Acıdık ve ona dokunmadık.

“Tarla yılanları” deyip de geçmeyelim. Tarla sahiplerine çok büyük faydaları vardır. Eğer bir tarlaya fare veya köstebek dadanmış ise, onları yutarak yemek suretiyle tarla sahibinin mahsulünü korurlar. Kendileri zaten bu mahsulü yemezler. Çünkü fare, börtü böcek vb. yiyecek beslenirler. Zaten bu sebepten de “tarla yılanları yok oldu mu bereket kalmaz” da derler ve işte bunun için derler. Leylekler de tarlalarda fareler ve köstebekler yanında bu yılanları yiyecek beslenirler. Allah

onların fitrat ve doğasını böyle tayin etmiş olup her canlı birbirini yiyerek hayat sürer; yenilene kadar sürebildiği kadar bir ömür sürer. Yiyenlerden de mahşer günü hesap sorulmayacaktır. Fıtrattan olduğu için bu böyledir.

2021 yılı itibarıyla ev yılanlarımız yok oldukları gibi, köylümüzün “çağ atlama”sı sebebiyle tarla yılanlarımız da yok olup gittiler. Modernite, yani anlayacağınız modern tarım tekniklerinin 1960’lı yılların ortalarından itibaren yoğun olarak Develi ovasında tarlalarımıza, bağ-bahçelerimize girmeye başlamasıyla birlikte, tarlalarda birçok yabancı otlar “zirai zehirli ilaçlamalar” sonucu öldüğü gibi bunlar yabancı hayvanlar, haşaratları da topyekûn öldürdüler.

BİZE GÖRÜNMEYEN BAHÇEMİZİN BEKÇİSİ “BAHÇE YILANIMIZ”

Şimdi sıra “Bahçemiz Yılanı”na geldi. Bahçemiz bizim evimize 50-60 metre, köyümüzün meydanına 250 metre uzaklıkta (neredeyse köy içi sayılır), köy tarlalarının başladığı sınırdadır.

Biz Kocabaş ailesinin üyeleri olarak hiç kimsemiz, “Bahçe Yılanımız”ı köyümüzde yaşadığımız ve bahçemizde sürekli

bulunduğumuz sürece bir gün olsun gözümüzle görmedik. Hep, bahçemize bizden habersiz ve bizim olmadığımız sırada girip de içinde gezen komşu anne ve babalar ve ekili dikililerden hırsızlık yapmak için giren çocuklar görürlermiş. Çocuklar görünce, hırsızlığı bırakarak hemen kaçarlarmış. Görenler bize de hep anlatırlardı: İki metre uzunluğunda, iri bir pırasa kalınlığında, başı orta bir elma büyüklüğünde, bıyıklı ve gözleri iri nohut büyüklüğünde, sapsarı, kuyruğu “küt” (sivri değil, topaklı) bir yılan imiş. “Küt” oluşundan zehirli bir yılan olduğu anlaşılıyor. Zira bütün zehirli yılanların kuyrukları küt olur.

Bahçemizde sarı yılanımızı görenler hep bize heyecanlı heyecanlı, soluk soluğa anlatırlardı: “Bahçenizde koca sarı bir yılan var, gördük ve ondan kaçtık. Söz hiç görmüyor musunuz?” derlerdi. Biz de aile efradı olarak, “Görmüyoruz, uzun yıllardır bu bahçeyi eker dikeriz bir gün olsun yaz-kış görmedik” derdik.

Bu olup bitenlerden sonra babam ve anneme “sarı uzun yılanımızı göreme-memizin sırrı”nı sordum. Annem anlattı: “Oğlum zırhımızı giydik o yüzden bize görünmez” cevabını verdi. “Üstümüzde giyinilmiş bir şey yok ki, zırhımız demekle neyi kastediyorsun” diye sorduğumda da şu cevabı vermişti: “Oğlum, zırhımız sabah akşam okuduğumuz dua ayetleri ve diğer bir duadır” dedi. İlave etti: “Ben sana daha beşikten kalkıp yürümeye başladığın zaman öğretmedim mi? Bunlar ne söyle bakalım” dedi. Sabah akşam üçer defa okuduğum dört ayeti ve son olarak da yedi defa okuyup sağıma soluma üflediğim, bunları saydım. Annem bunları tekrar okuttu. Okudum.

Annem: “İşte ailecek giydiğimiz zırhlarımız bunlardır. Peygamberimiz, korunmaları için bütün Müminlere bunları içten ve derinlikli olarak okuma-larını öğüt verirdi. Şimdi sarı yılanımızı görememenizin sırrını öğrendin mi” dedi.

“Öğrendim” dedim.

Bu zırhlar bizi, yalnızca bahçemizde değil, her zaman ve her yerde ins, cin, şeytan, yaramaz insanlar ve bütün haşaratın zararları ve şerlerinden korurlarmış. Yılanımızın da “yüzü soğuk” olduğu için, “sahiplerimi ürkütüp bahçemizden kaçırtmayayım” içgüdüsiyle bize bu sebepten hiç görünmezmiş.

Yılanımız, bahçemize hırsızlık niyetiyle girenlere görünürmüş. Onlar da bunu görünce hemen kaçarlarmış. Bu sebepten de annem ve babam, bana ve kız kardeşime hep bu sarı yılan için “Bahçemizin Bekçisi Sarı Yılanımız” derlerdi.

2000’li yılların başları idi. Kepçe getirip babamdan bana miras düşen bahçemin topraktan kerpiç duvarlarını yerle bir ettirip yerlerine beton duvarlar yaptırıldı. Tabii ki, yıkılan toprak duvarların bir deliğinde veya kepçeyle yıkılan bir ağacın kök bölgesi boşluğunda yuvası bulunan sarı yılanımızın bu yuvasında yatarken kepçenin baskısı ile ölmüş olabileceğini düşündük ve tahmin ettik. Bundan böyle artık bu yılanımızı hiç kimse göremez oldu ve bunu da bizi söylediler. Çevrili bahçeyi de zaten, memur ve yazar olarak hiç vaktim olmadığı için ekmeden sürekli boş bıraktım. 2021 yılı itibarıyla da hâlen boş yatıyor. Suyu, her şeyi var, ama, köylülere teklif ediyorum onlardan da ekmeye-dikmeye talip olanlar yok!.. Artık içinde hırsızlık yapılacak bir şey kalmadı. Tabii ki bizim yılan da uçtu

gitti; bekçiliğine lüzum kalmadı. Yazık oldu!.. Eğer deliğinin nerede olduğunu bilebilseydim, kepçeyi oraya sokmaz, yaşamasını temin ederdim. Olmadı!.. “Mevta yılanımızın toprağı derin olsun” duasını yapmaktan başka bir şey kalmadı!.. Herhâlde 1 metre derinliğindeki yuvası ona mezar olmuş orada yatıyordur. Ama, aklıma bir şey daha geldi. Belki de o hiç yuvası olamayan “koruyucu meleğimiz” idi. “Allah iyi kullarını korumak için onların bekçisi olarak çeşitli görünümlere girmiş melekler gönderir” derler. “Sarı Yılanımız” belki de bu cinsten bir varlıktı. Herhâlde, iş bitince göğe çekilip gitti!..

SULTAN SAZLIĞI “SU YILANLARI”NIN OYUNCAKLARIMIZ OLUŞU

Develi Ovası’nın Sultan Sazlığı alanının üçte ikisi bizim köyün sınırları içindedir. Bu sazlık, Erciyes’in güneyinden çıkan ve adlarına “Çardakbaşı” ve “Bügleşen” denilen kaynak sularından beslenir. İkinci olarak da Erciyes’in tam karşısında olan ve Toros Dağları’nın en yüksek kısmı (yaklaşık 2500-3000 metre) “Aladağlar”ın kuzey yamaçlarından çıkan ve isimlerine “Yahyalı” ve “Kovalı” suları denilen (Şimdi bu suların üzerine sulama amaçlı, Yahyalı sularını kesmek

için Ağcaşar, Kovalı sularını kesmek için Kovalı barajları yapılmış; bu yapılanma sonucu, Erciyes suları da zaten yetersiz olduğu için, Sultan Sazlığı tarihinde ilk defa kurumaya başlamıştır) sulardan beslenir.

Sultan Sazlığı’nın akan ve durağan sularında, tabii balık çeşitlerinden olarak sazan ve yılan (Yılana benzer, serçe parmak kalınlığında ve 10-15 cm uzunluğunda, su yılanları gibi siyah bir balık olup karnı yarılp temizlenmeden yağda kızartılarak yenilir. Sazandan daha lezzetlidir.), su yılanı, sülük ve kurbağalar yaşarlar.

Konumuz su yılanları olduğu için

şimdilik bunlar üzerinde duracağız. Su yılanları; serçeparmak, yaşlıları başparmak kalınlığında ve genelde 1 metre uzunluğunda, siyah, kuyruk uçları iğne gibi ince, narin ve uzundur. Kuyruk yapısının böyle olması onların “zehirsiz yılanlar” olduklarının işaretidir. Zehirli yılanların kuyrukları “küt” ve kısa olur. Hatta bazılarında “çingirak” bulunur ve bunlara “çingiraklı yılan” denilir. Zehrinin hemen etkisini göstermesi ve soktuğunu en kısa zamanda öldürmesi sebebiyle bunlara “yılan ırkının en tehlikelileri” denilir. Bu yılanlar arazide gezerlerken, çingiraklarını hep öttürerek gezerler. Çevrelerindekiyle kendilerine saldırıp zararlı olabileceği içgüdüsiyle bunları uyarmak için “bak ben geliyorum, zehrim çok tehlikelidir, tedbirinizi alın” cümlesinden “alarm” verirler. Tabii ki bu alarmdan anlayabilenler hemen bulundukları yeri terk ile yilandan uzaklaşmak suretiyle kendilerini korurlar. Allah, bu yılanları fitraten ve doğal olarak da böyle yaratmış ve hem de ona bir alarm aleti-organı (çingirak) takarak insanları onun büyük tehlikesinden önceden korumayı amaçlamıştır. Görüyorsunuz ki sırlarına vakıf olunursa tabiatla ne güzellikler ve intizamlı bir düzen vardır.

Bizim Sultan Sazlığı’nın su yılanları, adı üzerinde balıklar gibi hep sulara, su içlerinde yaşarlar. Buralarda yuvaları vardır. İlkbaharın ortaları ve yaz aylarında, sonbaharın da ilk aylarında yuvaları ve sulardan karaya çıkarak çevreyi gezmeye başlarlar. Su kenarlarında söğüt ve benzeri cinsten ağaçlar varsa, öğle sıcağında bunların dallarına tırmanarak güneşlenirler; buralarda birbirleriyle oyun yapar, kendi aralarında eğlenirler. İnsanların ağaçlara yaklaşmakta olduklarını görünce (gözleri iri ve çok keskindir), korunmak içgüdüsiyle suların içine cumburlop atlarlar. Kışı, su içinde yuvalarında “kış uykusu”na yatarak geçirirler.

Bizler, Sultan Sazlığı’nın çocukları olarak akan ve durağan suların kıyılarında balık tutarak piknik yapar, içlerinde

cııldak cııldak yıkanır, su oyunları oynardık. Suya girdiğimizde yılanlarla karşılaşır, zehirsiz olduklarını bildiğimiz için onlara dokunmaz, onlardan kaçmaz, neredeyse yan yana birlikte yüzerdik. Ama çoğu bizi görünce kaçardı. Kaçamayanları yakalayan ve ellerine alan arkadaşlarımız olurdu. Birkaç seferinde de ben yakalamış, elime almıştım.

İlkokulda bazı arkadaşlarımız, 23 Nisan bayramının kutlanması günlerinde, kutlama programından olarak “su yılanı gösterileri” yaparlardı. 1962-63 öğrenim yılında ilkokul son sınıfta idim. Sınıfımızda komşularımızdan arkadaşımız Muttalip Camız, Sulta Sazlığı’ndaki su yılanları ile en çok haşır neşir olan arkadaşımızdı. Sınıf öğretmenimiz Osman Âşık, bunu bildiği için ondan bayram günü bir yılan gösterisi yapmasını istedi. Bu teklifi kabul eden arkadaşımız, sazlığa giderek en yaşlı ve uzun yılanlardan birisini yakalayarak köye geldi. Bayram, köy meydanında kutlanıyordu. Programda sıra olan gelince, elinde yılanı, çıplak vücuduyla bir masanın üzerine çıkarak yılan gösterilerine başladı. Köylülerimiz onu pürdikkat izliyorlardı. Yılanı önce boynuna doladı. Çıkardı. Kollarına, bacaklarına doladı, kuşak gibi beline sardı. Göğsüne, başına sardı. En tehlikelisi ağzına götürmesi oldu. Yılanın başına ağzını açıp gösterdi. Herkes midesine kaçacak diye korktu. “Bırak” diye bağranlar oldu. Yılan gösterisi bu son gösteriyle bitti. Arkadaşımız yılanını

büyük kavanozuna koydu. Büyük bir alkış tufanı koptu. Bayram bitince, yılanı götürüp tuttuğu yere bıraktı.

Arkadaşımız kazaen yılanı midesine kaçırsa ne olurdu? Hemen Develi’ye götürürler, hastaneye yatırılır, o yılda burasının tek cerrahı olan ve şehrimizi çok sevip hiç ayrılmayan “Kürt doktor” namıyla anılan doktora ameliyatla aldırılırdı. Cerrah bulunmasa ne olurdu? Babam, 1912 doğumlu Osmanlı çocuğu “Mustafa Ağa”ya (Babama, köylümüz genelde Mustafa Ağa diye hitap ederler; kafasının büyük ve alnın geniş olması sebebiyle “Kafalı” diyenler de olurdu) sorduğumda, bunun çaresini söyledi. Çok eski yıllardan beri zaman zaman, seyrek de olsa, bahçelerde ve tarlalarda ağzı açık horlayarak uyuyan insanların ağızlarından midelerine küçük, büyük yılanlar kaçarmış. Köylü bundan kurtulmanın çaresini bulmuş. Yılan yutan adamı bir ağaca ayaklarından asarlar, ağzı olabildiğince iyice açık olduğu hâlde başı altına “yoğun süt buharı” tutarlar, verirlermiş. Yılanların en çok sevdiği şeylerden birisi de süt buharı imiş. Bunu alan yılan hemen o yöne yönelirmiş. Böylece yılan adamın midesinden fırlayıp dışarı çıkarmış. Adam da böylece kurtulmuş. Babam bu anlattıklarının ardından “Sen sen ol da bahçemiz ve tarlalarımızda ağzın açık yatıp uyuma, yılan, börtü, böcek girer” demişti. Babamın bu ikazına rağmen, yaz aylarında, oturduğumuz eve 50-60 metre yakınlıkta bahçemizde dutumuzdan hem dut yiyip ve üstelik de kitap okuyup, yorulduktan sonra altında uyuduğum çok olmuştur. Ama genelde yanımda, oturup düğünü için ince oya yapan kız kardeşim sınıf öğretmen Hanife ve yamalık yamayan annem Fatma Hatun Hanımefendi (Annem 1918 doğumlu, okuma yazma bilmemesine rağmen kendisini oda sohbetlerinde iyice yetiştirmiş tam bir Osmanlı kadını ve köydeki kadın ve kızların bir nevi ombudsmanı -akıl danışmanı- idi) olurdu. Babam da bu

ve “çağ atlama” henüz onlara dokunup yok edemedi.

ANNEMLE EŞEK ÜZERİNDE YILAN ÇARPMASINDAN NASIL KURTULMUŞTUK?

Develi’nin “Yazıbağlar” denilen mevkiinde adı üzerinde adı geçen ilçede oturan ailelerin birbirine bitişik bağları vardı. Bu mevki için “yılanı bol” yer derlerdi. Bu bağlara yakın bir yerde bir tarlamız bulunuyordu. Ben daha ilkokula gitmiyorum, 6 yaşında idim. Babam bu tarlamıza arpa ekmişti. Arpalar yetmişmiş, haziran ayı sonunda elle yolunacak hâle

gelmişti. (Bizim köylüler, arpa boyları çok küçük ve tarla toprağı da yumuşak olduğu için elle yolarak hasat ederler, harman yerine taşımaya hazır “yığın”lar yaparlardı). Babam Sultan Sazlığı’na hayvanlara tırpanla ot biçmek için buraya gitmiş, annem de “evde boş oturmayalım” diyerek beni de bindiği eşeğin terkesine (kendi-arkası sırt kısmına) alarak arpa yolmaya gitmiştik. Aızığımızı indirdik, eşeğimizi keliye (tarla sınırı) sağlam bir ot köküne bağladık. Arpa yolmaya başladık. Annem beni, “buranın yılanı çok olur” diyerek devamlı yanında tutardı. İkinci vakti olmuş, annemin terkesinde eve dönüyorduk. Karacoğlan mevkiine geldiğimizde sağımız Erciyes

istikametinden kasırğa sesini andırır büyük bir fırtınamsı sesin bize doğru yaklaşmakta olduğunu hissettik. Daha o bölgenin ekinleri biçilmemişti. Gelen rüzgârsız kasırganın ekinleri yara yara büyük bir hızla bize yaklaşmakta olduğu artık görür gibi olmuştuk. Annem tam bu sırada, eşeği durdurdu ve dualar okumaya başladı. Başladığı gibi; tam önümüzün beş metre ilerisinden kol kalınlığında, 3-4 metre boyunda tahmin ettiğimiz (daha doğrusu, annemin tahmin ettiği hâlde bana anlattığı), kuyruğu üstünde dikili sağa sola savrularak yıldırım hızıyla önümüzdeki yoldan karşı ekinler tarafında geçen yılan gördük. Korkumuzdan annem ve benim benizlerimiz sapsarı olmuş, titremeye başlamıştık. Çünkü saniyelik bir büyük tehlike atlatmıştık. Annem eğer eşeği durdurmasa idi, annemin “önümüzden evran (biçme-bizi biçecek ejderha anlamında) geçti” dediği koskoca yılan eşeğimizle bize çarpıp bizi parçalayacak, belki de zehirleyerek öldürecekti. Köye kadar “arkamızdan gelir mi” diye korkarak yol aldık. Annem daha sonra bu olayı andıkça, “oğlum işte yılan çarpması böyle olurmuş” derdi. Zaten bizde beddua olarak “Seni yılan çarpsın” sözü de buradan kaynaklanıyormuş ve büyük azgın yılanların, bu zamanları daha çok çiftleşme zamanları olur, çaptıkları insanların akıbeti çoğu kez ölümlerle sonuçlanırmış. Bu cümleden olarak babamın bana anlattıklarından birisi de şunlardı: “Yılanlar çiftleşme zamanlarında çok azgın ve kıskanç oldukları için gördükleri insanlar onlara zarar vermeseler bile, yılanlar doğal içgüdülerini gereği insanlar çiftleşmelerine engel olacaklar yersiz korkusuyla onlara genelde hep saldırmak zehirlerlermiş. Yıl içinde çiftleşme günleri hep mayıs ayının sonlarında kırlarda çiçekler açmaya ve iğdeler de çiçeklenmeye başladığı zaman olur. Bu günlerde yan yana veya birbirine sarılmış bir çift yılan gördün mü, oradan hemen kaç, uzaklaş, sana bir zarar vermesinler.” ■

Mekanik Dersi ve Keçe Silgiler

Ali Aslım

Sene 1959... Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü dördüncü sınıfında öğrenciyim.

Okulda öğrencilerin kâbusu, en çok korktuğumuz öğretmenimiz, meşhur mekanikçi, kök söktüren Ömer Usta-oğlu dersimize geliyor. Kendisi asil bir ailedendir. Yedi göbek Kayserili olup, Kayseri'nin meşhur ulemalarından Kavgacı-zade lakabıyla anılan Osman Ustaoglu Hoca Efendi'nin oğludur.

Osman Hoca'dan kısaca bahsedersen; Kayseri'ye hizmetler etmiş faydalı bir âlimdir. 1950'li yılların başında açılan Kayseri

İmam-Hatip Lisesinin kurucularından ve öğretmenlerindendir. İmam Hatip Okulunda on seneden fazla öğretmenlik yapmıştır. İki Kapılı Cami’de ve Kale Camii’nde imam ve hatiplik görevlerinde bulunmuştur. Ömer Öğretmenimiz de tesviye bölümünden mezun, yüksek teknik öğretmendir. Genel ve uygulanmış mekanik derslerini senelerdir öğretti, binlerce öğrenci yetiştirdi. Disiplinli, ödün vermeyen, prensip sahibi, ciddi ve vakarlı bir öğretmendi.

Zeki ve esprili olup, hafif tebessüm ettirirken düşündüren fıkraları ve olayları ironik biçimde anlatırdı. Ham ve tutucu değildi. Bu tarafını da 1970’li yıllarda beraber öğretmenlik yaparken öğrenmiştim, biraz da şaşırdım doğrusu. Bu rind ve kalender hâlini derste kesinlikle belli etmezdi.

Tekrar başa dönelim. Sene 1959... Genel mekanik dersimize Ömer Usta-oğlu geliyor. Kolay değil haftada dört saat mekanik okuyoruz. Tam dört kitap bir senede bitecek... İşte isimleri: Statik, Sinematik, Dinamik ve Cisimlerin Dayanımı...

Öğretmenimiz dakik, hiç aksatmadan derse giriyor. Sınıfta 42 kişi varız... On beş, on altı yaşlarında genç delikanlılar. Hafif titriyor, endişe ve biraz korkuyla dersi dinliyoruz. Öğretmenimiz tahta başında renkli tebeşirlerle yazıyor, çiziyor, hesaplar yapıyor. Elinden cetvel, gönye, pergel, tebeşir hiç düşmüyor. Bizler de tahtadakileri ha bire deftere yazıyor, çiziyoruz ama doğrusu tam anladığımız yok. Sözlüde, yazılıda ne yapacağız, ev ödevimizi beğenecek mi ve de dersi geçecek miyiz endişesi var hepimizde...

Biraz da hava atıyorduk ailelerimize veya başka okullardaki arkadaşlara dört kitabı bir derste okuyoruz diye... Hele isimlerini söylediğimizde ilk defa duyuyorlardı bu yabancı kelimeleri: statik, sinematik, dinamik; cisimlerin dayanımını da biraz ileri götürüp, abartıp mukavemet dediğimiz oluyordu.

Derken aylar geçti. Karneleri aldık.

Genel Mekanikten çoğumuzun notu zayıftı. Bu dersi birkaç senede veremeyip belgelenip tasdikname ile okuldan uzaklaştırılanları duymuştuk. Bu öğrencilerden bazılarının amiyane tabirle hayatları kaymıştır belki...

Ve mart sonlarında bir gündü. Öğretmenimiz ders anlatıp, yazıp çiziyor, hesap yapıyordu. Bir yandan da tahtanın

bir kısmını silip itinalı şekilde renkli tebeşirlerle donatıyordu kara tahtayı. Tahta silginin ince keçesi iyice aşınmış. Tahtayı silemedi. Hatta çizdi. Dersin dakik yürüyen senaryosu aksadı. Öğretmenimiz sinirlendi. Silgiyi yere attı...

Sert ifadeyle bize döndü:

Herkes birer tane keçeden silgi yapıp tırıp öbür derse getirecek...

Emir, emirdi. Emir demiri keser demişler. En iyi silgiyi yaptırırsak olur ya belki iyi not alırdık. Önümüzde bir hafta zaman vardı. Yaptırdık evvel Allah!

Öğretmenime seneler sonra, 7 Ağustos 2015’te camide rastladım. Tam seksen altı yaşında idi. Dirî ve dinç gördüm... Allah sağlıklı, huzurlu, mutlu ömür versin. Duygulandım. Ta elli altmış yıl

kadar ötelere gittim geldim. Ömür dediğin nedir ki? Rüya gibi... Bir varsın bir yoksun. İmtihan yeri olan fani dünyada ahirete hazırlık yapmak gerekir vesselam... Namazın bitiminde sevgiyle baktık. Elini öpmek istedim. Öptürmedi. Muhabbetle tokalaştık, sarıldık...

Cami çıkışında keçe silgi konusunu açtım. Elli beş sene önceki olayı hiç

unutmamış. Bahsettiğim iyi oldu. Soran, araştıran, karşısındakini konuşturan her zaman kazanır. Bunu bir kere daha müşahade ettim. Benim unuttuğum birkaç hususu söyledi. Bu ne hafıza maşallah!.. “Silgiyi nasıl yaptıracağınız hakkında bilgi vermiştim. Tahtaya silginin yaklaşık ölçülerini yazmış, perspektifini, görünüşlerini ve açılımını çizmiştim.” dedi.

Dedikleri aynen doğru idi. Hatırladım ve tahtaya çizdiği silgi dizaynı gözümde canlandı. Birçok arkadaş: “Evvel Allah hallederiz” diyerek tahtadaki resimleri aynen defterlerine geçmişti. O gün dersimiz ve de derdimiz keçe silgiydi.

Neyse şimdi dönelim silgi yaptırmaya: Çoğumuz fukara çocuğu idik. Hesapta olmayan silgi yaptırma masrafı çıkmıştı. Yaptıracaktık. Yoksa öğretmenin hışmına uğrardık ki hiçbirimiz istemiyordu zarar görmeyi.

Kiçikapı’dan Düvenönü’ne giderken sağ tarafta tarihi Boyacı Kapısı vardı. Maalesef yıktılar. Karşısındaki sokakta kürtüncü, yastıkçı zanaatkarlarının dükkânları vardı. Körükçü Hanı’na ve Acıkış Fırını’na giden bu sokakta esnaf kürtün ve yastık yapıp satıyorlardı. Keçenin orada olduğunu öğrendik. Okul tam gündü. Cumartesi öğleden sonra tatil olurdu. Okul çıkışı bir arkadaşla oradaki kürtüncünün birine vardık. Birer tane keçe silgi yaptırıp parasını verdik.

Kürtüncü şaşkındı:

Bir iki gündür sizin gibi arkadaşlarınız geldi. Silgi yaptırdılar. Okul mu istedi, diye sordular.

Aslında memnundular, hiç hesapta olmayan bir kazanç çıkmıştı.

Derse gelirken silgileri unutmadık. Sınıfın tamamı eksiksiz ve öğretmenin istediği standartta silgi yaptırmış. Masanın üstü silgi yığıldı. Yumuşacık, silindir, bir babayiğidin yumruğu büyüklüğünde kırk iki adet silgi...

Okul silgiye gannendi, artık kaç sene silgi alınmazdı. İyi silen, yumuşacık, sünger gibi silgiler silgiler... Bana yazı malzemesi olun güzelim silgiler... ■

Gönülden Esintiler

Kani Çınar

RÜZGÂR

Bizim bu dağ köylerinin baharda rüzgârı hiç bitmez. Ne zaman, nasıl eseceği de belli olmaz hani. Perdeyi aralayıp da dışarı bakınca kuşları bitlendirip topraktan dumanlar yükselten bir güneş görürsün. İçin aydınlanır. Çünkü güneş, hele mavi gök, mutluluk ve yaşama sevinci zerk eder damarlarına. Usulca kapıdan burnunu uzatırsın. Kötü bir sürprize hazırlıklı olmak, tedbir almaktır bu. İyi. Korkulacak bir durum yok. Güneş, hakikaten güneştir. Isıtır, hele dulda yerler yakar, kavurur. Bizim memleketler gibi 7-8 ay kış olan yerlerde güneşin kıymeti bir başkadır.

Ayağını toprağa atar atmaz, hafifçe gömüldüğünü, arza yolculuğa başladığını ve belki biraz da toprağın altını düşünürsün. Öyle ya, bir de toprağın altı vardır bizi bekleyen.

Çocuklar, evlerinden biraz uzakça yerdeki düzlükte bilye oynamaktadır. Kızlar, sek seke kendilerini öyle kaptırmıştır ki ne güneşten ne acıkan karınlarından haberdardırlar. Anneleri, komşu çocukları ile durmadan haber gönderir, olmaz; kendileri başlarına beyaz çarlarını alarak düzlüğün başına kadar gelir; bir eliyle yanındaki bebesinin elini tutarken çenelerinin altında tuttıkları çarın ucunu sıkıca kavrar, biraz öfke biraz sevecenlikle bağırırlar:

“Kör olasıca gelsene gari.”

“Oynuyoruz anne.”

“Oyununuz batsın. Çabuk gel. Boyun devrilsin e mi?”

Çocuk nazlana nazlana ve sürüklenerek gider anasının peşinden. Olur olmaz her şeye bir köpek havlar. Bir kuş uçar. Bir bulut...

Ağaçlar çiçeklerini dökeli birkaç gün olmuş, yaprağa durmuştur. Yağmuru içtikten sonra güneşle mantar olup çoğalan tarlalardaki sarı, mavi, yeşil, beyaz rengârenk çiçeklerden mis kokular

gelmektedir. Canınız gider. Bir sigara yakar, çiçek tarlalarında hayal edersiniz kendinizi. Yeleğin önü ve gömlekten bir düğme açılır. Gerinirsiniz. İşte hayat budur. Tam alnınızda güneşin eli, sırtınız hafiften ter içinde, üzerinizde kuşlar, kelebekler, arılar...

Beli kapıp bahçenin bir ucundan göz ucuyla kestirdiğiniz bir yere kadar belle-

meyi murad edersiniz. Bahçe zamanıdır ve toprak yüreğinize bakar.

O da ne?

Ağaçların taze yaprakları hafiften sallanmaya başlar; sırtınızdaki ter, üşütmeye. Önce saçlarınız dalgalanır. Gözlerinizi büzmeye, kirpiklerden sızıp içeri giren toprağı çıkarmak için ovuşturmaya başlarsınız. Rüzgârın nereden, nasıl çıktığını anlayamadan kendinizi, koynunda bulursunuz. Gittikçe kuvvetlenir, coşar...

Önce kuşlar, sonra ve en sonra çocuklar terk eder meydanı. Kibleden, toprak yolu önüne katıp gelen bir tek rüzgâr vardır ortada. Ağaçların 10-15 cm gerisinden çıktığınız destek kazıklarının iplerini son bir kez daha kontrol edip siz de sıvışsınız duvarların gerisine.

Sıra ve söz rüzgârındır. Güneş ve mavi gök altında rüzgâr. Odanın bacasından kış günlerini anımsatan uğultular gelir. Biraz sonra pencereler ılık çalmaya başlar. Burnunu her yere sokar rüzgâr. Açık kapıları çarpar, boş bir kutuyu bahçenin bir köşesinden diğer köşesine sürgün eder, oyun oynar.

Rabbim kocaman ve gri-siyah bulutlarla yağmur gönderene veya anında durdurana kadar rüzgâr, bahçeden pencerelere, toprak yoldan ipteki çamaşırlara ve boşluğa kadar estikçe eser...

Bizim dağ köylerinin rüzgârı hiç eksik olmaz. Ne zaman, nasıl eseceği de belli olmaz hani!

VE YAĞMUR

Bizim dağ köylerinde yağmur da bir başkadır. Adım adım seyrederisin yağmuru. Nereye, nasıl yağıyor? Nereden geliyor? Hepsini teknil izlemek, mecrasını takip etmek apayrı zevktir doğrusu.

Eskiler anlatırdı da geleneği sürdürmek bize nasip oldu. “Oğul” derdi Dedem: “Boğaz köprüden geliyorsa yağmur, büyük ihtimal uğramaz bizim buraya. Şehri, Erkilet’i, Cırgalan’ı alır, gider. Erciyes’ten gelirse bize de rahmet olur. Eğer ki sırttan gelirse (doğudur

kastettiği) felaket olur, sel gelir...”

İşte öyle günlerden biriydi. Yani sıradan bir gün. Günün adı pazardı. Çoluk-çocuk, ebe-dede; bağ, bahçe işlerinde, kayaların ucunda, uçurtma peşinde, namazında, abdestinde hemhâl idi.

Çocukların, rüzgârsızlıktan dolayı uçurtma uçuramamaktan şikâyet dahi ettiği anlardı. Balkonda idim. Ayağımı atsam ceviz, kolumu atsam asmalar vardı. Karnımı doyurmuş; çayımı yudumlamıştım. Yeni ektiğim çimlerin tohumlarını serçeler midelerine buyur etmesin için onlar beni, ben onları kontrol altında tutuyorduk. Arada bir gözü karalardan bazılarının kamikaze olup hücum ettikleri olmuyor değildi ama savunma hattım bertaraf ediyordu bu haince saldırıları.

Boğaz köprü tarafından üç-beş bulut, biraz esmerce, el ele verip seyr ü sefere çıkmıştı. Çıkmasına çıkmıştı da istikameti ne taraftı acaba? Dedemin söylediklerini her bulutta hatırlayan ben, heyecanlı bir hadiseye şahit olmanın verdiği hazla bir yandan serçeleri bir yandan da bulutları takibe koyuldum.

Her saniye rüzgâr şiddetini artırıyordu. Önce rüzgâr için sevinen uçurtmalı çocuklar daha sonra pıllarını pırtılarını toplayarak araziye sakinliğe ve tenhaliğe terk ettiler. Kararan, karardıkça çoğalan ve rüzgârla hızlanan bulutlar şehrin üstüne gelmişti ki salkım saçak olup şimşekler, gök gürültüleri arasında yağmaya başladı.

O da ne?

Şehrin üzerindeki manzarayı izlemeye kendimi öylesine kaptırmışım ki sırttan gelen simsiyah bulutları ve kılıç kalkan ekibinin şakırtılarını anımsatan şimşekleri taa ne zaman sonra, o da çok yakınlara bir yere düşen yıldırımdan sonra fark edebildim. Şimdi iki yönlü muhasara altında idim. Ve dedem geldi aklıma. Allah rahmet eylesin deyip üç kulhu, bir elham okuyacaktım... Kocaman yağmur taneleri muazzam bir ritim ile yağmaya başladı. Bu esnada şehir, yerini bulutlardan oluşan bir kütleye bırakmıştı. Orada şehrin olduğunu bilmesem kimse

“Boğaz köprüden geliyorsa yağmur, büyük ihtimal uğramaz bizim buraya. Şehri, Erkilet’i, Cırgalan’ı alır, gider. Erciyes’ten gelirse bize de rahmet olur. Eğer ki sırttan gelirse felaket olur, sel gelir...”

inandıramazdı beni.

Âdet, yağmur yağınca rüzgâr diner. Öyle mi oldu ya? Rüzgâr hızlandı; yağmur hızlandı. Yağmur hızlandı; şimşekler, gök gürültüleri hızlandı. Birbiri ardına şehirden, Erciyes’ten, Talas’tan, Korumaz’dan, Kumarlı’dan şimşekler çıkıyor, salavatlar arasında hiç kesilmeden gök gürliyordu. Göz haritamda her şey

kayboldu. Oluklardan, delicesine su akıyordu. Bizim bahçenin toprağı bimis karışıktır ve tabanı tiremdir. Saatlerce sulasan dahi su birikmez. Di. Bahçe göl oldu. Yamaçtan bir anda koptu geldi sel. Yolları çamur deryasına döndü. Toprak damlı evlere sular akmaya başladı. Sel, kaya olup duvarları uçurdu; asfaltlarını kazıdı caddelerin. Arabalar yollarda kaldı.

Ha kesildi ha kesilecek dediğim yağmur ve rüzgâr ve gök gürültüsü kısa fasılaların dışında yatsı vaktine kadar sürdü. Ertesi gün, güneş yüzünü gösterince anlaşıldı felaketin boyutları. Dedem yılların tecrübesi ile demiş ve dediği çıkmıştı. Sırttan gelen yağmur bahçeleri, yolları, yürekleri talan edip bir dahaki sefere kadar mahalli bizlere bıraktı.

Rabbim beterinden korusun. Bizim dağ köylerinde yağmur da bir başkadır. Adım adım seyrederisin yağmuru. Nereye, nasıl yağıyor? Nereden geliyor? Hepsini tekmi izlemek, mecrasını takip etmek apayrı zevktir doğrusu

GÜN DÖNÜMÜ

Oturduğum yerden uzanıyorum. Elime el veriyor hanımeli, sardunya, fesleğen; gözüme göz veriyor gül, susam, zambak... Gurur ve şükürle bakıyorum. Mart boyunca uğraştığım ve nihayetinde üstesinden geldiğim çimler üç kez biçilmiş ve üzerinde çoluk çocuk koşulabilecek hâl almıştır. Açılış bir namazla olsun diyorum. “Uyun bakayım” diyorum cemaate, “Hazır olan imam efendiye: Allahu Ekber...” Dilde ve dizde çim yeşili.

Açık ellerde bir reyhan kokusu. Âmin. Sonsuz kereler âmin.

Tahta bir masa. Üzerinde kalem, kâğıt, kitaplar... Cevizin dalları fedakârca savunuyor güneşin rengine karşı beni. Arada bir serince okşuyor saçlarımı rüzgâr. Sebepsiz çığırtkanlıkları ile serçeler, kara yüzlü karga, titrek kuyruk ve duvar kuytularının olmazsa olması kertenkele.

Yine kuyruksuz. Çocukların hışmından kuyruk atarak kurtulmuş, belli... Gözüme ilişen her şey “bırak yazıyı, çiziyi” diyor; “bize baksana, hayata...”

Tamam diyorum, teslimim... Kayısı, elma, dut arasında gidip geliyorum. Elmada birkaç kara leke tespit ediyorum. İlaçlama gerek. Gilaburuda kevzi var. Pek fena. Kayısılar, erikler temiz şükür. Ama tedbir alınmazsa çarçabuk onlara da sirayet edebilir böcekler. Bir kez daha selam verip geçiyor rüzgâr. Salınan güllerden rayihanın şahikasını getiriyor. Gül kokuyor dünya. Herkes seçime odaklanmış, börtü böcek ile, ot çöp ile hemhâlim. Şükür diyorum.

Dikkatim az önce ayan beyan iken bir isyana hazırlandıklarını sandığım bulutlarla Erciyes’in zirvesinde. Tedirgin bir serçe fırlıyor asmaların içinden. Birkaç

gün önce sert adımlarla geçmemiş miydi Engir Kıran? Hani tıpkı ihtiyaçların dediği gibi değil miydi hava? “Güneş ‘Cevza’ (İkizler) burcuna girer evladım” derdi titrek sesiyle Koca Baba. Şiddetli rüzgâr eser, ağaç dalları, üzüm engirleri ve bil-hassa aşı sürgünleri zarar görür. Hava iyi iken birden bozar. Yağmur yağdığı gibi kar bile yağabilir. Dağdaki Türkmenler “Karıyı Kazana Tıkan Fırtınası” dedikleri bu gün için, “Havada bulut yok, Göstere’yi sel aldı” tekellemesi söylenir olmuştur. İyi ama Koca Baba, engir kıran geçti, gün dönümüne ise daha var, bu ne iştir? Çoğalan ve kararan bulutlar ses verdi: İşte öyledir...

Seçim propagandası yapan bir araç geçti. Yabani güvercinler daha telaşlı geçti başımın üzerinden. Kapının önünden gelen çocukların cıvıltıları. Yaz içinde yazıya dair evrakı toplayıp eve yöneldim. Çocuklara, yağmur geliyor diye ses ettim de bana güldüler. Ben de güldüm. Balkon penceresinin ardında mevzilenip beni yazıdan uzaklaştıran kâinatın sayfalarını okumaya başladım. Rüzgâr homurtularla esmeye başladı. Ağaçların dalları, asmaların sürgünleri, sarmaşık güllerin goncaları kâh rükuda kâh secdede. Rüzgârın önü sıra doludizgin bulutlar... Aynı hızla eve kaçışan çocuklar. Ardı arkası kesilmeyen gök gürlemeleri çocukların yüreklerinde yankısını bulurken büyük bir gürültüyle çarpan açık birkaç kapı, savrulan örtüler, yerden yükselen toz toprak sıcacık bir yaz gününün kendisine has bütün dinginliğini götürdü. Yağmurun bardaktan boşalma zamanıydı artık. Eğik çizgilerle doldu kâinat. Önce sağa sonra sola rüzgârla yatan yağmur tane tane değil kalın çizgiler hâlinde iniyordu toprağa. Gittikçe kalınlaştı çizgiler, beyaz taneler hâlini aldı, değdiği yerlerden akis almış olmanın keyfiyle her yeri. Birkaç dakikada suya döndü. Birkaç dakikada toprak kayboldu, gök su kesildi, rüzgâr su oldu, oluklar çıldırdı, yağmur ve rüzgârla vecde dalan ağaçlar

elden avuçtan çıktı. Son sözü çok yakın bir yere düşen yıldırım söyledi. Biraz biraz hafifledi rüzgâr, yağmur hırsını dizginledi, bulutlar yükseldi.

Geride kalan ne varsa perişandı. Kavi bir ordu geçmiş üzerimizden kolumuzu dalımızı kırmıştı. Yollar sel için hazır kanallar oluverdi. Toprak kana kana içtiği suyu bitiremedi. Birkaç mesnetsiz duvar taşı elveda çekti, dallar yerlerde buldu kendini.

İyi ama gün dönümüne daha on gün var, bu ne ola ki?

Zahir seçim dönümüdür bu. Kim bilir?

Herkes seçime odaklanmış, yağmurun farkına varmak vazifesi bize düşmüş, ne diyelim?

SIR GÜZELDİR

Uzaklar sırdır. Müphem libası vardır ve Ahmet Haşim’in renkleri kendisine en yakışan renklerdir.

Bilinmezlik zırhı vardır sır ile yoğrulmuş sözde.

Efsanelerle örülür sırlar. Birle beş yer değiştirir, yerle gök kavuşur birbirine.

Rivayetler sırdır ki heyecan pompalar damarlara...

Bir zamanlar şiirler de sır idi. Şairleri gibi. O şiir etrafında türetilirdi hikâyeler. Her şiire, her şaire, her okura bir hikâye düşerdi bundan.

Herkesin bir Monna Rozası vardı; Fahriye Ablası vardı; O Belde’ye gidi-lirdi; her derenin kenarına Sakarya diye varılırdı...

Eskiden şairler uzaktı. Bilinmezse de anlatılırdı. Uzak dağın sisi çok olurdu.

Ne kadar İsmet Özel rivayeti vardı, bilir misiniz? Bir gün İsmet Özel diye başlayan cümleler. Sezai Karakoç dendi mi sımsıkı kapatırdı gerçek kapılarını. Muazzez Akkaya bilinsin ister miydi koca şair? Meraklı burunlar, sır avcıları sosyal paylaşımlar altında sırlarını pazara döküyorlar şairlerin.

Zarifoglu erken giden trende kuş olup yerini aldığından hakkında “anlatı”

geleneği sürüyor. Güzel adamın güzel yanlarından birisi bu.

Başka?

Şimdi bilinirlik elbisesi herkesin üzerinde. Sır yok. Hikâye yok. Efsane hiç yok... Net denilen bir ayna gerçeğe gerçekler katarak parmağını gözümüze sokuyor. Şairimiz ne yer ne içer, yazarımız nasıl yazar, kimi bilir, ne tarafına

yatar, ne kadar fotoğrafa konu olmuştur...

Hayalimizdeki şair ile gerçekte yüz yüze geldiğimiz şair karşısında hayal kırıklığına uğramıyoruz artık. Çok net artık. Her şey...

Sırla güzel olan birçok şey gibi bu dünya da net belasından yakasını kur-taramıyor.

Bize “Sır” gerek. ■

Kayseri Oturmasında

Bekir Oğuzbaşaran

Güzel sözler denilir
Kayseri oturmasında
Arabaşılar yenilir
Kayseri oturmasında

Kafa denkleri seçilir
Sohbet faslına geçilir
Gilaburular içilir
Kayseri oturmasında

Kimi geniş, kimi dardır
Kimi sahura kadardır
Birbirine saygı vardır
Kayseri oturmasında

Oturur yoksullar, baylar
İkramlar, kahveler, çaylar
Kolay geçer kışın aylar
Kayseri oturmasında

Büyük belli, küçük belli
Kimi yirmi, kimi elli

▲ F.:Mustafa Aksebzeci

Büyükten başlar yârenlik
Eğiten, öğreten şenlik
Yok orada senlik-benlik
Kayseri oturmasında

His alışverişidir bu
Kâmil insan işidir bu
Fikrin dirilişidir bu
Kayseri oturmasında

Her şeyin bir kuralı var
Ağacın kökü, dalı var
Muhabbetin tutkalı var
Kayseri oturmasında

Gece lâf kucağa düşer
Ham söz olmaz, orda pişer

Bir gelen gelir temelli
Kayseri oturmasında

Kiminde okunur kitap
Kiminde fasıl ve mızrap
Kiminde ticaret, hesap
Kayseri oturmasında

Kimi kurtarır vatani
Avcılar gibi atanı
Kimisi anlatır anı
Kayseri oturmasında

Din, diyanet öğrenilir
Allah, peygamber denilir
Bilgi, görgü yüklenilir
Kayseri oturmasında

Her türlü bahis açılır
Gönül kırmaktan kaçılır
Şiir ve hikmet saçılır
Kayseri oturmasında

İrfan alınır, satılır
Sıkıntı, stres atılır
Fikir fikire çatılır
Kayseri oturmasında

▲ F.: İlayda Sena Özçelik

Pek çok fıkra anlatılır
İnsan gülmekten katılır
Futbol ortaya atılır
Kayseri oturmasında

Ruh gittikçe olgunlaşır
İnsan insanla uzlaşır
Herkes meclise bal taşır
Kayseri oturmasında

Hoş görülür insan beşer
Kayseri oturmasında

Oğuz der; Kayseriliyim
Dinler rûhum, söyler dilim
Kendini bilmektir ilim
Kayseri oturmasında...

Lalebeli'nin Eşkiası *Necip* 1895-1928

Mehmet Gönen

Bilindiği gibi sözlükte; “bedbaht, talihsiz; günahkâr, âsi” gibi manalara gelen şakî kelimesinin çoğuludur eşkıya. Ancak eşkıya kelimesi Türkçede farklı bir anlam kazanmış olup “yol kesen, haydut, harâmi” anlamına gelen kelimelerin karşılığı olarak da kullanılmaktadır. 16-19. yüzyıllarda Osmanlı Devleti’nin karşılaştığı en büyük tehlike gittikçe sayıları artan eşkıyalardı. Köylüler ulaşımını hayvanla, yayan veya kağnı ile yapmaktaydı. Ama yol güvenliği eşkıya sebebiyle tehlike arz etmekteydi.

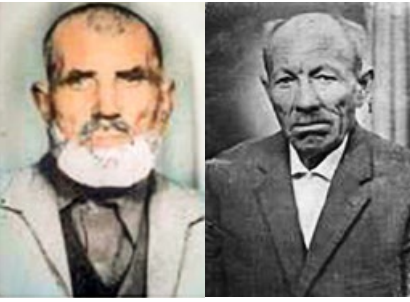
Eşkılar, içinde yaşadıkları toplumda efsanevi kişiliklere dönüşür. Dilden dile anlatılan hikâyeleri bugün pek çok yazının, kitabın konusu olmuştur. Kimisinin hain, kimisinin asi, kimisinin de kahraman olarak nitelendiği eşkıyaların hikâyeleri ile geçer çocukluğumuz. Ben de bu yazıda kendi yöremde Lalebeli’nin Eşkiası Necip diye bilinen eşkıyanın hikâyesini anlatacağım.

Lalebeli; Kayseri-Sivas karayolu üzerinde, Sarımsaklı-Tuzhisar arasında Burhaniye köyü mevki 1360 m rakımlı geçit; eşkıyalarıyla meşhurdur. Bu eşkıyalardan Karakayalı Necip, Şeyhoğlu kabilesindendir. Necip'in vefatından sonra aile “Bilgili” ve “Özalp” soyadını alır. Köyde anası Fadime'nin adına binaen “Cırı'nın Necip” ve lakaplarından ötürü “Kazanbaş Necip”, yörede ve Kayseri’de “Lalebeli'nin Eşkısı Necip” diye de bilinir. Necip, Lalebeli’nde asker ve deve katarlarının önünü keser, zengini soyar, köye getirir, fakire dağıtmış. Köylü, Necip hakkında; “Aç ise ekmek alır, toksa azığını alır, el sallar gider. Köye zarar vermez” kanaatindedir. Cırı'nın Necip gözü kara, yardımsever biri olarak tanınmaktadır. Necip'in keskin bir nişancı olduğu söylenir. Öyle ki ceviz ağacının altında yattığı yerden bir mermi ile cevizi düşürmüştü.

Köyde baş eşkıya olarak Kazanbaş Necip ve Kelturan'ın oğlu Adıgüzel (Şaban Akkaya, d. 1897) bilinmektedir. Adıgüzel de Necip gibi yaman bir nişancı imiş. Onun da delikli parayı havada vurduğu söylenir. Eşkılar, Gülali'yi (Ali Mehmet Kılıç, 1896-1964) dövüyorlarmış. Dayaktan yılan Gülali de, eline tüfeğini alıp eniştesi Necip'e katılır. Bu guruba daha sonra Avanoğlu kabilesinden Karaali de (Ali Akdeniz, 1896-1980) katılır. Karaali ve Gülali çelte, yani eşkıya yardımcısıdır. Ali Bıyık'ın Ahmet Şeker de (d. 1896) bazen eşkıyalarla birlikte hareket eder.

Günlerden bir gün; Adıgüzel, Karaali, üç-dört de kadın toplam 15 kişi Höngele'den, değirmenden geliyorken, Ağcaseniç'te önlerinden, ekinlerin arasından bir adam katırla geçer. Adıgüzel kadınlara “Siz sürün gidin”, Karaali'ye de “Biraz geri kal ben ekinin içinden gideyim, sen de gel tüfeği adamın süğsününe daya, adamı soyalım” der. Adamın filintasını, tütününü, parasını Adıgüzel alır. Kaçakçı Tuzhisar'a gider, şikâyetçi olur. Karakolda “Seni soyan Necip olmasın” derler. Jandarma köye gelir, Muhtar Mükremin Kâ, şüpheli sekiz kişiyi toplar.

▲ Ali Akdeniz, 1896-1980 (solda) - Ali Mehmet Kılıç, 1896-1964 (sağda)

Kaçakçı kimseyi tanıyamaz. “Aralarında beni soyan Necip yok” der. Adıgüzel ile adamı Karaali “Yaprak yolda biz yoktuk” derler. Necip'i olayın içine almak için Adıgüzel Karaali'ye “Bunu Necip yaptı diyeceksin” der. Kaçakçıya “Seni soyan Necip'i görsen tanır mısın” diye sorulur. Necip gelince adam “Beni soyan bu” der. Kumandan Necip'e “Sen soydun” deyince Necip kaçakçıya bir tokat atar, “İyi bak” der. Jandarma el işaretiyle Necip'e “Seni kelepçeleriz” diye işaret eder. Necip de caminin oraya doğru kaçır. “Yakalayın hırsız var!” diye bağırırlar. Necip fırlar dama çıkar, “Lan Adıgüzel bunu siz yaptınız, beni içinize çekmek için suçu üstüme attınız. Ben gidiyorum, canından vazgeçen varsa burda kalsın, yoksa yanıma gelsin” der. Necip, Gülali'ye “Bu işi siz yaptınız, paraları getirin” der. Daha önce de köyde tavuk hırsızlığı olur, Adıgüzel ve arkadaşları iftira atarak Necip'i olayın içine çekmek istemişlerdir. Hırsızlıktan iftira atılan Necip, kendine yediremez, dağa çıkmaya karar verir.

Necip ve Adıgüzel, Karaali'yi Şükrü Çavuşların odaya çağırır. “Potbannak 2-3 kırmızı liraya camızı sattı, biz bunun evine girip alalım” deyince Karaali “Ben yapamam” der. Necip “Ben girer parayı alırım, yakalanırsam seni suça ortak ederim” deyince, Karaali “hadi gidelim” der. Para ve bohçayı alır, Nalbant'ın ağılda bölüşürler. Karaali hissesine düşen kirkitten dokuma bezi iç donu yaptırır giyer. Bunların üçünü gözaltında tutarlar. Jandarma şikâyet üzerine köye

gelir, üç şüpheliyi bir araya getirirler, üçü de suçlarını inkâr eder. Çalınan bezi bulmak için “soyunun” deyince Karaali'de aynı bezden dikilmiş donu görürler. Karaali “Üçümüz aldık” der. Necip, bir hamleyle jandarmadan tüfeği alır, jandarmaya tüfek çeker. Hep beraber muhtarın odasından kaçarlar. Eşkıyalık serüvenleri böylece başlar.

O dönemde Doruklu köyünden Zekeriya Ağa, Zerezek köyünden İkbâl isimli kadınla beraber âlem yapmaktadır. Necip, Zile'ye gider, dönüşte Zerezek'te koyun otlatanların çadırına yemek için girer. Zekeriya Ağa'nın âlemine Necip de katılır. Hizmet etmekte olan İkbâl Hanım'a Necip tutulur, İkbâl de ona sevdalanır. “Namını duyduğum Necip sen misin” diye sorar. Evet cevabını alınca “Babam zengin, benim gönlüm zengin de değil, ben de senin gibi dağda gezmek istiyorum” der. Necip “Biz üç arkadaşız” deyince İkbâl Hanım “Arkadaşlarınız kabul ederse, ben sizlerle dağda olurum” deyip bohçasını alır, yola düşer.

Amarat köyünün ağılına giderler. Necip arkadaşlarına “Benimle gelen bu kadın Zerezekli, sizleri haberdar ediyorum. Eğer kabul etmezseniz köyüne tekrar götürürüm” der. Karaali ve Adıgüzel “Bu kadının yüzünden birbirimize düşeriz, sen al nikâh kıy” derler. Başkalarının namusuna bakmamak için Necip İkbâl Hanım'ı nikâhına alır. Nikâhlarını Necip'in ağabeyi Büyükhoca Hüseyin Efendi kıyar. İkbâl; sarı uzun saçlı, saçları yerde sürünen, dalyan gibi, babayığit bir kadınmış. Siyah üzüm, zeytin yerken boğazından geçtiği görünmezmiş. Necip, İkbâl'i yanından hiç ayırmazmış.

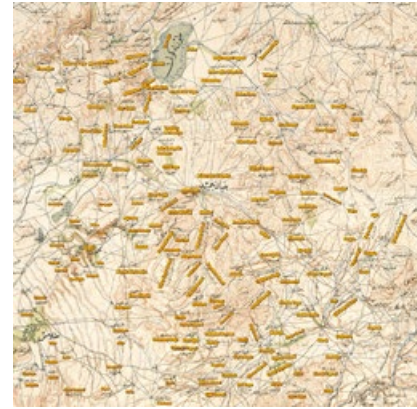
Zekeriya Ağa İkbâl'in kaçırılmasını bir türlü hazmedemez. Jandarma çavuşu Bilal'le anlaşır Necip'e gözdağı verip İkbâl'i geri almak ister. Fakat Necip bir türlü yakalanmaz. Necip bir gün Güllbek'in altındaki eski yolda Mükremin Kâ'nın yıkılan kağınsına yardım etmektedir. Bilal Çavuş, Necip'i takip için köye gidiyorken gözüne Necip ilişir. “Necip Ağa seninle

konuşmaya geldim” diye seslenir. Necip “Bu asker hayra gelmiyor ya...” der. Necip askerle “Ne sen bana, ne de ben sana silah çekeyim” diye sözleşir. Sonra oturur birlikte köremez yerler, ayran içerler. Bilal Çavuş “Gayrı ben gideyim” der. Necip kağınsının yanında yan durmaktadır. Bilal Çavuş ansızın Necip'in ensesine doğru ateş eder, Necip dönünce çenesinden vurulur ve dişleri dağılır. İkbâl Hanım “Aman!” der. Necip hanımına “Yığın içindeki tüfeği getir” diye işaret eder, tek kurşunla atla kaçan onbaşıyı vurur. Tepesine dikilir, “Lan ekmek yedik, su içtik, niye kalleşlik yaptın” der. Asker, “Aman Necip Ağa, hata ettim beni affet, ne sen bu yaradan, ne de ben de bu yaradan ölmem” der. Necip aynaya bakar ki çenesi sallanmakta, çavuşa bir şarjör boşaltır. Böylece Necip'in ünü daha da yayılır. O anda tarlada ekin biçenler, bizi şahit tutmasınlar diye köye kaçarlar.

Necip, Sızır'da bir köye sığmır. Necip'i Talas'ta Ermeni bir doktora götürürler. Doktor “Buna müdahale edemem” der. Doktorun hanımı hemşire “Müdahale etmediğin yaralı kim” deyince doktor “Karakayalı Eşkısı Necip” der. Hemşire kocasına “Sen ne yapıyorsun, Acıçayır'da eşkıyalar parmağımı kesip yüksüğümü aldıklarında benim namusumu kurtaran bu adamdı” der. Hemşire, Necip'i evinde 15 gün tedavi ettirir.

Necip Nalbantların ağıla gelir, Kavakçı'nın Alibey'e “Biraz dinleneyim, gelen olursa haberdar et” der. İki eşkıya gelir, Necip'i sorarlar. Alibey “Burada yok” der. Yorgun eşkıyalar oturunca yanan ateşin başında sızarlar. Necip'e haber verilir. Necip iki eşkıyayı ağılın dışına çıkartır, sırt sırta bağlar, tek kurşunla vurur. Necip'in evine baskın yapılır, askerlerden biri silahını bırakır, “Şu adamı dünya gözüyle bir göreyim” der. Necip'i görünce “Sana kurşun atanın kolu kırılсын” der, kuşatmayı kaldırır.

Seferberlikte (1914) muhtar Delibekir'di, köy yalnız kalmasın diye muhtarı askere götürmüyorlardı. Eşkıya taifesi

▲ Kayseri Haritası 1925 (Haritayı Türkçeleştiren: S. Burhanettin Akbaş)

Necip, Adıgüzel, Karaali, Gülali muhtarın odasında kalıyorlardı. Necip odanın altındaki ahıra iner, muhtar ile Adıgüzel'in konuşmalarını tavanın tahta deliğinden dinler. Muhtar Adıgüzel'e “Lan bunu öldür, uyurken kafasına bir kurşun sık, lider sen olursun” der. Adıgüzel de “Necip beni vuracak, onun hesabını keseyim” düşüncesindedir. Bir gece Necip, Adıgüzel, Karaali ve İkbâl Hanım Yağmurbey ile Karahıdır arasındaki Necip'in mekânı Eğridere'ye doğru giderler. Nerede vurdu-kırdı gelip orada kalırlardı. Adıgüzel, baş eşkıya olmak istediğinden, Necip'i çekemiyordu. Giderken Adıgüzel ikide bir silahını Necip'e doğru doğrultur. Necip yönünü dönüp “Ne yapıyorsun” deyince, “Yahu silah çalışıyor mu diye bakıyorum” der.

Necip Eğridere'de “Tokat'a gideceğim, hanımın emaneti size” der. Adıgüzel Karaali'yi Karahıdır'a tatlı getirmeye gönderir, İkbâl Hanım'a teslim olması için tüfeği doğrultur. İkbâl Hanım “Emanete ihanet etme!” der. Adıgüzel “Necip'i vursam bana gelir misin” der. İkbâl bunu Necip'e söyler. Tokat'tan gelen Necip, Eğridere'de yatarken arkadaşlarından huylanır. “Karaali'nin kellesini getireceğim” diye İkbâl Hanım'ın ağzını arar. İkbâl Hanım da “Karaali bana dokunmadı, getireceksen Adıgüzel'in kellesini getir” der.

Bıykoğlu Ahmet, Necip'e “Sen yokken Adıgüzel hanımına göz koydu” der. Necip,

Adıgüzel kendine gelsin diye onu uyarır. Yukarı mahalleden Adıgüzel gelirken Necip onu takip eder ve “Hanımı teslim ettim, ihanet etmek istedin, seni son defa uyarıyorum” der. Olacakları hisseden Karaali, Adıgüzel'e “Necip seni vuracak” der. Adıgüzel de “O vurana kadar ben onu vururum” der.

Bir hafta sonra Necip, Karaali, Adıgüzel Eğridere'ye doğru giderler. Necip sen şuraya, sen buraya diyerek adamlarını taksim eder. Yamakların bir kısmını da Yağmurbey'e kısır getirmeye gönderir. Necip, Adıgüzel'i takip eder. Adıgüzel milleti uyutmaya çalışmaktadır. Necip, Karaali'ye “Hacı Efendi'nin odasında Adıgüzel sana sövüyordu. Al silahı eline, o bizi öldürmeden Adıgüzel'i gebert, kurtulalım şundan” der. Karaali tüfeği eline alır, eli titrer, Adıgüzel'e kıyamaz.

“O bizden ayrılсын, vurmayalım” der. Necip “Senden eşkıya olmaz” der. Necip, arkasını dönünce Adıgüzel silah doğrultur. Necip “Ne yapıyorsun” deyince “Şaka yapıyorum” der. Adıgüzel harekete geçmeden Necip bir atmada Adıgüzel'i vurur “Sen bunu hak ettin Adıgüzel” der. Adıgüzel müfreze bastı sanır. Adıgüzel'i Ballık'ta Eğridere'ye gömerler, üzerine de bir taş koyarlar. Necip “Karakuşlar bunun bir şeyini bırakmaz” der. Kimseye bir şey söylememek üzere sözleşirler. Diğer yamaklar Yağmurbey'den kısırı getirir. Yemekte “Adıgüzel nerede” denince, “gitti” derler. Köye dönerken Körağa Mehmet'in hanımı Zingir Hatice rast gelir, kaydından için “Adıgüzel Ağam yok içlerinde” der. Necip “Adıgüzel Ağam Zile'ye yumurta toplamaya gitti” der. Adıgüzel'in atı ve köpeği köye gelir. At kışner, köpek havlar, atı avluya tıkamazlar. Aman bu ne hâl derler. Adıgüzel'in hanımı şüphelenir, ata biner, at doğru Ballık'a gider, Adıgüzel'in öldüğü yeri ayaklarıyla kazar. Cenazeyi bulamazlar. Adıgüzel'in ailesi olayın akıbetini merak eder. Karaali yıllar sonra “Boşa ağlamasınlar, ceset falan kayanın altında” der. Cenazesi köye getirilir.

Adıgüzel’in vurulmasından sonra bağların altındaki İğdeli Ağıl’da Necip ve İkbal Hanım istirahat ederler. Karaali, Nardiye’nin Mustafa’dan anamı sorayım diye ağılın yanındaki bahçeye giderken, tüfek atılır, 40-50 müfreze baskın yapar. Karaali “Necip Ağa asker bastı kalk, yakalandık!” diye haber verir. Necip, Karaali’ye “Sen hanımı al yürü, köye gidin” der. İki buçuk saat süren çatışmada jandarma yaşanamaz, Necip kurtulur. Karaali ve İkbal Hanım köye doğru kaçarken jandarmalardan biri Karaali’nin sağ kolundan vurur. İkbal Hanım köye gider. Eşkıyalığı süresince vücudunda on sekiz kurşun yarası olduğu söylenen Karaali’yi Kayseri’ye götürürler. Kolunu kullanamamış diye doktora baskı yaparlar, sağ kolunun aşık kemiği çıkartılır ve kolu kullanılamaz hâle gelir.

Karaali’nin eşkıyalara ilk katıldığı günlerde Necip ve avanesi Erkilet’e gelmiş, Karaali’yi kimse tanımaz diye mermi almak için şehirdeki Kapalıçarşı’ya göndermişler. Karaali’nin kafasında papak, sırtında aba, ayakta çarık ve dolak, Kapalıçarşı girişinde esnaf bununla dalga geçmeye başlar “Öğ köylü dona basıyon, göne basıyon” diye alaya alıcı ifadelerle rahatsız ederler. Karaali bunlara cevap vermez, mühimmatı alır, Erkilet’e döner.

Bir yaz günü Sarıfaklı’da yol keserek soygun yapmak için Necip ve Karaali Karadere’de sipere yatarlar. Aç kalırlar, bu arada oradan bir yolcu geçmektedir. Necip, Karaali’ye “Bir şeyler varsa git al, yiyelim” der. Köylere içirikle keçi-boynuzu, leblebi, üzüm satmaya giden esnaf, Karahıdır tarafından eşek üzerinde türkü söyleyerek gelmektedir. Karaali sesi ve sahibini tanıır. O kişi Kapalıçarşı’da hakaret edenlerden biri. Karaali kafasını dereden çıkararak alçak sesle “Öğ köylü dona basıyon, göne basıyon” diye seslenir, geri saklanır. Bu sese şaşırان esnaf, dualar okuyarak yoluna devam eder. Biraz yaklaşınca Karaali aynı şekilde “Öğ köylü dona basıyon, göne basıyon” der ve kendini gösterir.

Yolcuyu eşekten indirir. Ayağında güzel bir yemeni vardır, “Yemeniyi çıkar, sen şu çarığı giyersin” der. Keçiboynuzu, leblebi ve üzümü alır. “Eşek burada yayılsın, düş önüme” der. Esnaf “Heybedekiler zaten bizim, biz buraya niye yattık” der, esnafı iç çamaşırı kalıncaya kadar soyar, çakırdikenler üzerinde yat-kalk talimi yaptırır. Heybenin iki gözüne taş doldurur, yalınayak bunu Necip’in olduğu çakıllı tepeye kadar koşturarak çıkarır. Esnaf birkaç adım düşe kalka gittikten sonra düşüp bayılır. “Gidemeyeceğim” deyince Karaali korkutmak için 1-2 kurşun sıkır. Esnaf kan ter içinde kalır. Kendisini öldürmemesi için yalvarır. Karaali “Beni tanıdın mı” deyince “Acık aklıma gelir” der. Karaali “Bana böyle böyle yaptın, sıra bende” der. Esnaf “Tamam hamura da çamura da ben basıyom” der. Necip’in yanına varınca Karaali “Ağa bana böyle böyle yapmıştı” der. Necip “Epey eziyet çektirmişsin, bırak gitsin” der. Karaali, köylülere kaba davranmayacağına dair söz aldıktan sonra “Aklını başına aldın mı” diye tembihleyerek esnafı serbest bırakır.

Esnaf Kayseri’ye gelir “Aman arkadaşlar köylüleri köylü-möylü diye aşağılamayın, ayaklarımda hâlâ çakırdiken var” der.

Lalebeli’nde yine bir yol kesme esnasında herkes bir yana dağılır. Atın üstünde peçeli bir kadın ve cerden gelen bir hoca durdurulur. Necip, Gülali’ye “Üstlerini başlarını ara” der. Gülali “Şu hanımının yüzünü aç da bir bakayım” der. Baktıktan sonra “Allah’tan korkmuyor musun bu hanımı dışarı çıkarttın” der. Hocanın dudakları kıpırdıyor, belli ki bildiği duaları okuyor. Gülali “Hoca, ne diyorsan bana söyle” der. Hoca “Oğlum gittiğiniz yol yol değil, Allah ıslah etsin ben bunu diyorum” diye cevap verir. Gülali alacağını alır. Hoca “Bir şeyim yok, Allah’tan korkmuyor musun” der. Gülali “Bana dua et ben bu işi bırakacağım” der. Hoca da “Allah seni doğru yola götürsün” diye dua eder. Bu olaydan bir müddet sonra Gülali eşkıyalığı bırakır.

Karaali hapishaneye düşer, Necip tek kalır. Karaali idama mahkûm olmuştur. Tellal, boynunda idamlık fermanı yazan Karaali’yi asılacak diye ilan eder, şehri dolaştırır. Sarıfaklı’da işkence gören esnaf Karaali’nin boynunda idamlık

yazısını görünce “Allah’ım bu günleri de mi görecektim, ohh gözlerim görür müymüş” diye sevinir. Karaali’yi gece yarısı nezaretten bir başçavuş “Senin idam sıran geldi” diye çıkarır. Karaali “Yahu daha sabah olmadı” diye itiraz eder. Başçavuş “Nerelisin” diye sorar. Karaali “Karakaya’dan Avanoğullarındanım” der. Subay “Ben de Avanoğluyum, Avanoğullarından böyle adam çıkar mı” diyerek onu merdiven altına götürür, elindeki manila ile döver. İdamlık bu gece ölecek diyorlar. Cumhuriyet Meydanı’nda, eski heykelin bulunduğu yerde (yer altı çarşısı, park çıkışı) Karaali’yi asarken korumalığını yaptığı Salurlu Sunullah Bey rast gelir. Sunullah Bey idam sehпасının yanına gelir, “Lalebeli’nin eşkıyası Necip’i asın, ilin fakir fukarasını asmayın, ifadesini alın” der, asılmasına mani olur. Salurlu Sunullah, Karaali’ye “Bu fiilin sahibi ben değilim, bir kucak şikâyet dosyasını ben mi buraya getirdim de, ifadenden şaşma” der. Gavremoğulları da hükümeti gördü diye rivayet edilir. Karaali tekrar cezaevine götürülür. Avanoğlu kabilesinden olan başçavuş “Seni nüfustan yıktırayım, idam değilsin, nüfusta yoksun, ket nüfussun” der. Karaali’nin tekrar ifadesi alınır. Adliyedeki memur Necip’in dosyasını ayırır. Karaali ve Adıgüzel’in dosyasını sobada yakar.

Tekrar mahkemeye çıkınca Karaali “Suçun sahibi Lalebeli’nin eşkıyası Necip” diyerek olayı üstünden atar. Hâkim yazar, çizer, “Sesini çıkartma, parmağını bas” der. Meğer olayın hâkimi de Avanoğullarındanmış. Karaali üç yıl ceza alır, şüphelenirler ama dosyasını bulamazlar. Ceza alan bir hâkim Karaali’nin koğuşuna düşer. Karaali “Allah’ın aşkına sen niye düştün, elini, ayağını öpeyim beni kurtar” diye yalvarır. Hâkimin, yazısının tanınmaması için ayak başparmağı arasına yerleştirdiği kalemle yazdığı dilekçe ile Karaali’nin cezası onda bir oranında azalır. Karaali hapishaneye kendisini ziyarette gelen anasına içerisinde yüz lira olan bir mektup verir. Dosyayı yakan

adliyedeki memura götürmesini ister. Dosyayı yakan memur mektubu alır, Karaali’nin annesinin elini öper, parayı almaz. “Bunu o yesin, o Avanoğlu Hasan’ın torunu, ben Avanoğlu Nuh’un oğluyum, emmi uşağıyız, ağzını sıkı tutsun” diye tembih eder.

Karaali, cezasını tamamladıktan sonra serbest bırakılır. Kendini idamlık fermanıyla gören esnafın yanına gider, selam verir. Esnaf “ve aleyküm selam” diyemez. “Git yahu başka yere, başıma bela mı oldun” diyerek şaşırان esnaf “Nasıl olur senin asılman lazımdı” der. Karaali esnafa “Üzerimi değış, kafamı tıraş ettir, biraz da harçlık ver” der. İstekleri yerine gelen Karaali şehri terk eder. Kolundan aşık kemiğini çıkarıp kendisini sakat eden doktoru bulmak için yaya olarak otuz altı günde Diyarbakır’a gider, “Ben de onun aynı kolunun aşık kemiğini bıçakla çıkarayım, sakat edeyim” diye, fakat doktoru bulamaz. Karaali’nin babasının adı Ömer’di, 15 yıl sonra amcası

Hasan’ın nüfusuna kayıt olur. Karaali’ye eşkıyalıktan ne kaldı diye sorulunca “İki kılıklı keçi, bir yünlü koyun, bir hey hey tay kaldı” diye cevap vermiş.

Bu olaylar devam ederken Necip’e vur emri çıkar. Necip’i ihbar edenler veya vuranlar ödüllendirilecektir. Ödülü

olan İkbâl de uyur. Amaratlı yedi çoban ağlın arka bacasından girer, ellerindeki yağlı ipi Necip'in boğazına geçirirler. Karşılıklı çekerek Necip'i boğarlar. İkbâl uyanır fakat çobanlar onun da elini kolunu bağlar, elindeki tüfeği alır, onu da zarar-sız hâle getirirler. Durumu jandarmaya bildirirler “Necip'i boğduk” derler. Fakat askerler Necip'in öldüğüne inanamaz, “bir şarjör boşaltın inanalım” derler.

Necip'i sürükleyip ağlın dışına çıkarır, bir taş yığınınına dayarlar. Askerler yine de korkularından yanaşamaz. Jandarma komutanı ödülü ben alayım diye Necip'in ölüsüne kurşun sıkar. Köye Necip vuruldu diye haber gelir, Necip'in babası Ali Efendi (d. 1859) öküzleri koşar, Açıkkafe Ali Yetişmiş (d. 1902) ile cenazeyi almaya giderler. Fakat Necip'i eşiğin üzerine çuval gibi atarlar, cenazenin yere değen parmak uçları kan revan içinde köye getirirler. Gelirken Oyrak yolda İkbâl'e derler ki “Necip'i Doruklulu Zekeriya vurdu” diyeceksin. İkbâl “Çobanlar size hazırlık yaptı, sağlığında yanına yanaşamıyordunuz, Necip'in ölüsünden korkuyorsunuz. Çobanların vurduğunu demeyecek miyim” deyince İkbâl'i de vururlar. İki cenazeyi ayaklarından çatarlar, Delibekir'in muhtarlığında köye getirirler. İkbâl'in saçları yerde sürünür. İkbâl'in

akrabaları cenazeyi Zerezek köyüne götürürler. Asker, Necip'in akrabalarını taşkınlık yapmasınlar diye bir yere toplar. Köylünün kimisi cenazeleri taşlar, kimisi de günah yapmayın diye halkı teskin eder. Necip'in cenazesini kardeşi Hüseyin Hoca yıkar ve cenaze namazını kıldırır. Cenaze at sırtında Kayseri hükümet konağı önüne götürülür. Cenazeyi vali karşılamaya çıkar. Millete gözdağı vermek için ve milletin korkuları kalsın diye cenaze mahallelerde dolaştırılırken, Gülali, hatıra olsun diye cenazeden bir tutam saç keser. Necip'in cenazesi Seyyid Burhaneddin Türbesi ile Gültepe Parkı'nın yakınında Garipler Mezarlığı Tepesine (Garipler Tümülüsü) defnedilir. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar kullanılan bu tepeye garip (kimsesiz) ölüler gömülürdü.

Necip'in annesi Cırı Fatma Bilgili oğlu ve gelinine ağıtlar yakar, türküler söyler.

Necip'in Ağıdı

*Necip'in devesi gelir üzüm-den
Ağlayı ağlayı oldum gözüm-den
Söyle derim de söylemez
Necip hamaylisini takmış boynuna
Asla ölüm getirmez annına
Necip söyle derim de söylemez*

*Bileydim o ağla varmazdım
Varırsam da anam gafil durmazdım
Gafilin avlandım bir Kara Necip
Ağ yokuş tepesini geceden geçtim
Ecel şerbetini dünden içtim
Silahsız, bıçaksız çok gafil düştüm
Gafilin avlandım kime ne*

İkbâl Hanım'ın Ağıdı

*Amarat'tan kar geliyor
Teslim olmak zor geliyor
Teslim olduğumu aramıyorum
Namusuma ar geliyor*

*Oyrak yoldan aşırıdılar yolumu
Büke büke kırdılar kolumu*

*Ağlın içi dolu koyun
Çobanlardan olmuş oyun
Muhtarın odası poyraza karşı
Sorarsan Zerezekli İkbâl Hanım*

*Çektik kamayı çıkmadı
Kırk kollar kalkmadı
Eniştesi bakmadı*

Necip'in Türküsü

*Yolumuz Karakaya yolundan aşar
Eceller yetince tedbirler şaşar
Yağmur yağıp kar geliyor
Teslim olmak bana zor geliyor*

*İmaret Dağı da meşeli yazı
Ağla tıkıyorlar körpeli kuzu*

*İmaret Dağı da karlı taşlı
Kimlere de yâr oluyon hey bağıri başlı*

*Kızılırmak durulur mu?
Taze fıdan kırılır mı?
Kâfir misin kâfir çoban
Yiğit uyurken vurulur mu?*

*Çektim kamayı çıkmıyor
Kırılmış kollarım kalkmıyor
Yaralanmış İkbâl Hanım
Zâr edip ağlıyor*

*Taş tarladan aştık da görünür bağlar
Kimisi dövünür ah çeker ağlar
Kanlı çaya ekim büber
Mevla'm hiç vermesin keder*

*Ekin tarlanın firezi
Aştı atlının birezi
...
Ağıl-da ardıc var mıydı?
Bastığın yer kar mıydı?
Boğazına ip atarken
İkbâl hanım sağ mıydı?*

*Kayseri'de Rauf Paşa
Hükmediyor baştan başa
Necip'imi seyrettiler
Kara bıyık, hilal kaşa*

*Kara şalvar bacağında
Beşli martin kucağında
Böyle yiğit türememiş
Kazanbaşlar ocağında ■*

Kaynak

- Ahmet Şükrü Esen. Anadolu Türküleri. Kültür Bakanlığı, 1999.
- Ali Yeğen. Kayseri'de Tarihi Eserler. İl Kültür Müdürlüğü, 1993.
- Hüseyin Cömert. 19. yy'da Kayseri. Mazaka Yayınları, 2007.

Kelimeler

- **Al ile:** Hileyle
- **Cer:** Para ve erzak toplamak için sayılı aylarda köylere dağılıp imamlık veya müezzinlik yapmak
- **Dolak:** Tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası
- **Filinta:** Namlusu kısa, küçük tüfek
- **İçirik:** Yatak doldurmaya yarayan yün, pamuk gibi şeyler
- **Ketm-i nüfus:** Ket nüfus, kendini göstermeme
- **Kısır:** Erkek koyun
- **Köremez:** Çiğ sütle yoğurt karıştırılarak pişirmeden yapılan bir çeşit yiyecek.
- **Müfreze:** Türlü askerî görev ve hizmetlerin yapılması amacıyla küçük birliklerden, belli bir kuruluşa bağlı kalmadan geçici olarak oluşturulan grup
- **Mühimmat:** Savaş gereçleri, cephane

Osmanlı'dan Günümüze Koramaz Vadisi Tarihi

Mustafa İbakorkmaz

1

Tarih bilimi, tarihte kralların bilimi olarak anılırdı. Çünkü yaşanan günle, çağa ilgili bakış açısı geliştirmek için geçmişin bilgisine sahip olmak kaçınılmazdı yöneticiler açısından. Tarih ve krallar arasındaki ilişki nedeniyle, tarih bilimine konu olan vakalar da doğal olarak savaşlar başta olmak üzere önemli sosyal olaylardı. Dolayısıyla, sıradan bir hayat yaşayan normal insanın hayatı tarihin konusu değildir. Sıradan insanın yaşadığı coğrafya da eğer üzerinde büyük bir savaş çıkmamışsa, isyanlar, kıtlıklar, hastalıklar meydana gelmemişse tarihin sayfalarında kendisine yer bulamazdı.

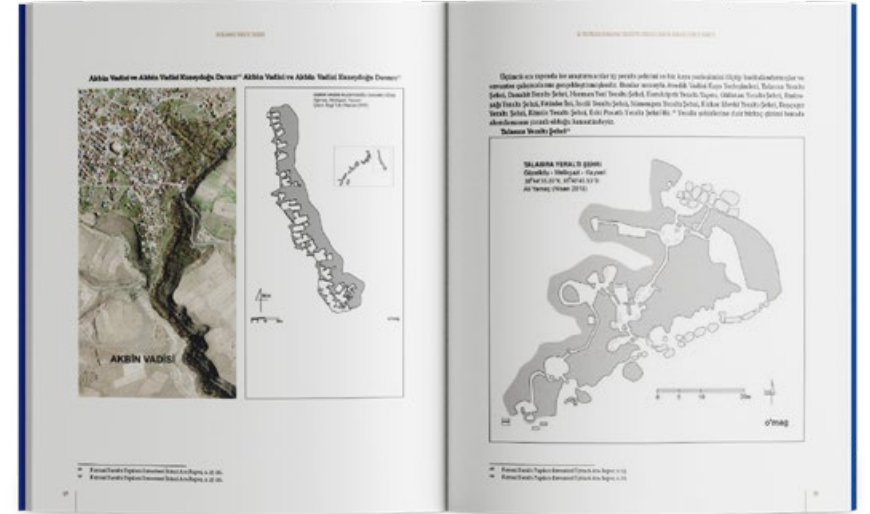
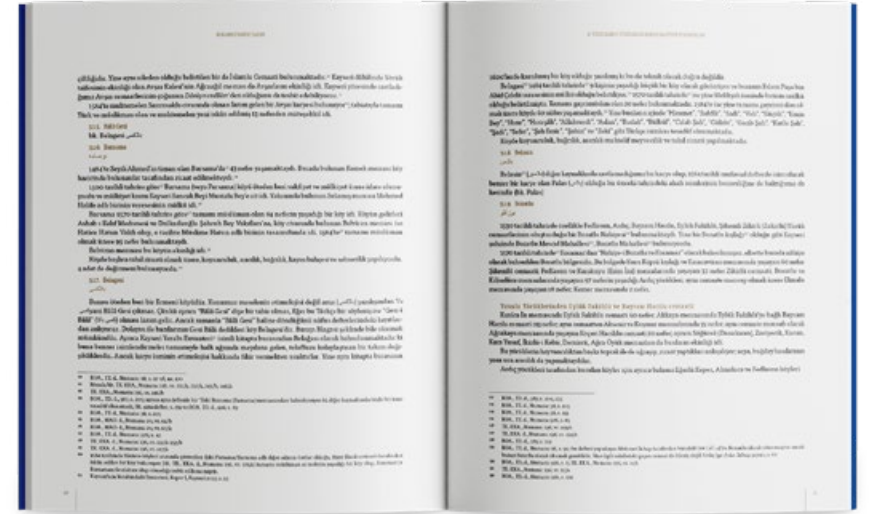
Zaman her şeyi değiştirdiği gibi tarih bilimini ve tarihin insana, insan hayatına bakışını da değiştirdi. Yaygın öğretimle birlikte tarih sıradan insanın hayatına da girmiş oldu. Kralların, savaşların, büyük olayların tarihine ulaşabildiğimiz tarih kitaplarıyla biz de bu konularda bilgi sahibi olduk. Dinî, milli hassasiyetlerimiz bizi tarihe yönlendirdi. Sanat, edebiyat, mimari ve medeniyeti kuran tüm unsurlara merakımız da bizi tarihe yönlendirdi. Çünkü bunların hepsinin de bir tarihi vardı. O tarihi bilmediğimiz takdirde bir yanımızın eksik kalacağını biliyorduk.

Ama çağımızın tarihe dâhil ettiği bir şey daha var. Artık sıradan insan, vasat coğrafya, bir kenara atılmış tabiat, anıtsal olmaktan uzak sivil mimari ve sıradan insanın hayatı da tarihin ilgi alanında. Üstelik bu alan genişlemesi tarihi çok farklı yönlerden okumamıza neden oluyor. Mesela, eskiden gündelik hayatımızda çok sıradan şekilde yer alan nesneler, hayatın gündelik akışındaki kılık kıyafetten tutun, davranışlar, alışkanlıklar, gelenekler, hepsi ayrı bir anlam ve değer kazanıyor. Çünkü yavaş yavaş

yok oluyorlar ve tarihe mal oluyorlar. Belki terk edilen, yıkılıp yeniden yapılan mekânlar, bir zamanlar hayatımızda yeri olan dağ taş bile hayatımıza veda edip gittikçe asıl anlamlarını eksiklikleriyle birlikte kavramış oluyoruz. Bu farkındalığı Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç kitabın takdim yazısında “Hayal etmenin ve özgürlüğün kaynağı, başarının sırrı, geçmiş deneyimlerin bilgisi ve hakikat arayışı okumaktan geçmektedir.” diyerek belirtiyor. Kayseri’nin ve genel anlamda bir şehrin gelişmesindeki başarının sırrını geçmiş deneyimlerin bilgisinde, hayali özgürleştiren okumakla ilişkisi bu şekilde vurgulanmış oluyor. Dolayısıyla Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nin kitap, tarih ve gelecek arasında nasıl bir ilişki kurduğunun izlerini burada görmek mümkün.

2

Anadolu kadim medeniyetlerin mekânı, Kayseri de bu çerçevede en eski yerleşim yerlerinden, tarih boyunca daima mamur bir coğrafya. Tarih içerisinde defalarca el değiştirmesi, defalarca kurulup yıkılması, farklı dillere, farklı dinlere, milletlere ev sahipliği yapması elbette doğal olarak tarih biliminin dikkatini çekecek. Üstelik yaşadığımız günde sıradan insanın hayatı hiçbir tarihî değer taşımasa da aradan yüzlerce, hatta binlerce yıl geçtiğinde o sıradan insanın sıradan eşyaları bile belge niteliği kazanıyor. Bir tüccarın alacak verecek kayıtları, bir kadının kocasına yazdığı mektup gibi basit gündelik nesneler bile tarihi okuyup anlamak için önemli hâle geliyor. Öyleyse bu tip belgelerin tamamen kaybolmadan önce kayıt altına alınması çok sonraları yazılacak tarihin ilk cümlelerini kurmak anlamı taşıyacaktı. Bu tip bir arşivcilik mutlaka yazılı olmak zorunda değil. Bazen bir yapıyı, artık kullanılmayan bir yolu, geçmişte insan hayatında etkin bir bağı, bahçeyi olduğu gibi korumak da aynı anlama gelecektir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, şehrin gerek yakın gerekse uzak tarihi açısından bu tür bir bilinçle hizmetler üretiyor. Yemliha kasabası civarında bulunan milyonlarca yıllık fosillerde, tarihin bilinen en eski ticaret merkezi Kanış/Karum için yapılan çalışmalarda üzerine düşen sorumlulukları hassas bir şekilde yerine getiriyor. Büyükşehir Belediyesinin son dönemde üzerine dikkatle eğildiği konulardan biri de Koramaz Vadisi.

Koramaz Vadisi, şehrimizin yakın döneme kadar kıyıda köşede kalmış bir değeri olarak orada öylece duruyordu. İçinde ve etrafında vaktiyle yaşanan

hayatın izleri adeta kaderine terk edilmiş bir hâldeydi. Fakat bu bölgenin doğal ve tarihî açıdan taşıdığı değer fark edildi. Hemen ardından da hem fiziki olarak koruma altına alındı hem de bilimsel çalışmalarla, tarihî ve doğal değeri kayıt altına alınmaya başladı.

Bunun fiili örneklerinden biri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasından çıkan, “Osmanlı’dan Günümüze Koramaz Vadisi Tarihi” adını taşıyan kitap.

Bu kitap, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınlarının 168. kitabı olarak Aralık 2020 tarihinde yayımlandı. Kültür yayınlarının prestij kitaplarından birisi.

Lüks bir baskıya sahip. Kitabın kapak fotoğrafı ülkemizin tanınan fotoğraf sanatçılarından biri olan İzzet Keribar tarafından çekilmiş. Kitabın oldukça geniş içeriği, Mustafa Özbek, Umut Soysal ve Doğan Koçer tarafından hazırlanmış. Osmanlı belgelerinden hareket ederek bölgenin tüm kayıtlı özellikleri kitaba konu olmuş. Tamamı 154 sayfa olan bu kitap giriş ve son bölümünde yer alan ekler bölümü de dâhil olmak üzere toplam on bölümden oluşuyor.

3

Birinci bölüm, “Osmanlı İdare Tarihi ve Taşra Teşkilatına Kısa Bir Bakış” adını taşıyor. Bu bölümde “Osmanlı toplumunu meydana getiren unsurlar, yani Osmanlı toplumu dediğimiz halk kütlesi, tevarüs ettiği coğrafyanın doğal bir gereği olarak, öncelikle Anadolu’daki yerli unsurlar olan Roma İmparatorluğu, daha sonra Bizans İmparatorluğu ve nihayet Selçuklu ve çeşitli zamanlarda bölgeye gelip yerleşen muhtelif Türk Beyliklerinin insanları idi. Dolayısı ile pek çok dinî ve etnik unsurlardan bir arada olduğu bir mozaik kendiliğinden hazır bulunuyordu. Bu süreçte çoğunluk Müslüman Türklerden oluşmakla beraber birlikte birçok Rum, Ermeni ve sair gayrimüslim cemaatler de bir arada yaşamaktaydı. Türklerin Ortadoğu ve Anadolu’da siyasi bir figür olarak görülmeleri ile beraber meydana gelen Haçlı Seferleri, beylikler arası kavgalar, Moğol ve Timur istilaları, Uzun Hasan, Safevî ve Memlûklü Savaşları Anadolu’nun etnik coğrafyasının daha da karışmasına sebep olmuştur.” (sf. 15) denilerek, Kayseri’nin tarihini oluşturan temeller ve bu temellerin çeşitliliği vurgulanıyor. Bu vurgu önemli. Zira, yukarıda değinildiği gibi, Kayseri, Anadolu’nun kadim mozaikini tarihsel ve kültürel anlamda sembolik olarak temsil edebilecek bir şehir. Bu temel tespitler yapıldıktan sonra Osmanlı toplumunun ana bileşenleri, yani askerî

sınıf (seyfiye), ilmiye, kalemîye, kapıkulu askerleri ve tımarlılar hakkında bilgiler veriliyor. Bölümün devamında ise reaya diye adlandırılan, önceleri devlet dışında kalan vatandaş için kullanılan, daha sonraları gayrimüslim tebaa için kullanılan kavram tanıtılıyor. Bölümün sonuna kadar, Osmanlı idari teşkilatı ana bileşenlerinden detaylara doğru inceleniyor. Merkezden uzaklaştıkça, taşrada bulunan nahiye, karye, mahalle ve çiftlik gibi yerleşim bilimlerinin bu idari teşkilat içerisinde ne şekilde yer aldığını öğrenme imkânı buluyoruz. Dikkat çeken bölümlerden biri de “İdare Tarihi ve Taşra Teşkilatı Araştırmalarında Kaynaklar/Yöntemler”

alt başlığı taşıyan bölüm.

Osmanlı idari yapısını tanıttıktan sonra “Kayseri Vilayeti ve Koramaz Bölgesi” başlıklı ikinci bölüm başlıyor. Burada Kayseri hakkında genel bilgiler verildikten sonra “Koramaz’ın Tarihi ve Coğrafyası” detaylı bir şekilde ele alınıyor. Koramaz bölgesinin tarihi ve coğrafyası hakkında ortaya konulan bilgilerin ardından 15. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Koramaz Nahiyesi ve Karyeleri Osmanlı belgeleri esas alınarak ele alınıyor. Bugün hâlen yerleşim yeri olan adını bildiğimiz, içimizden birilerinin memleketi olan köyler teker teker ele alınıyor; Ağırnas’tan

Barsama’ya, Darsiyak’tan Hisarcık’a. Bu arada Koramaz nahiyesinin o dönemde idari yapı ve coğrafya açısından ne kadar geniş bir alanı kapsadığını şaşıracak öğrenme imkânı da buluyoruz.

Beşinci bölüm, Koramaz Vakıfları ve Malikaneleri başlığını taşıyor. Ardından Altıncı bölümde 19. ve 20. yüzyıl arasında Nüfus Defterlerinde Koramaz’ın ne durumda olduğu yine döneme ait belgelere dayanarak ortaya konuluyor.

Yukarıda değindiğimiz gibi, Koramaz Vadisi öncelikle doğası, ardından tarihi ile şehir yöneticilerinin dikkatini çekmiş bir kültür ve doğa varlığımız. Büyükşehir Belediyesi bu değeri kavramasının

▲ F.: Şeref Akçay

▲ F.: Egemen Ergin

ardından Koramaz Vadisi’ni UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne dâhil etmek için önemli adımlar attı. Kitabın yedinci bölümünde bu süreç hakkında bilgiler yer alıyor. Ayrıca günümüzde Koramaz Vadisi’nde nüfus ve yerleşim durumu da ele alınmış.

Kitabın sonunda, oldukça geniş bir kaynakça yer alıyor. Ekler bölümünde ise kitapta belge olarak kullanılan Osmanlıca belgelerden bir kısmının tıpkıbasımları bulunuyor.

Sonuç olarak, Koramaz Vadisi kendi doğallığıyla önemini bize gösterdikten sonra, üzerine bilimsel ve tarihsel açıdan eğilindiğinde bu değerin boş ve tesadüfi

olmadığı da kitap okunduğunda ortaya çıkıyor. Bu kitap dâhil olmak üzere bu coğrafya üzerine yapılan çalışmalar şehrin değerlerine sahip çıkma bakımından takdir edilesi bir özelliğe sahip. Kitabı okuduktan sonra hem Kayseri Büyükşehir Belediyesini hem de yazarları olan Mustafa Özbek, Umut Soysal ve Doğan Koçer’i tebrik etmek gerekiyor. Çünkü Koramaz Vadisi hem doğal güzellikleri ve hem de tarihiyle, kaybettiğimiz takdirde asla yerini dolduramayacağımız bir öneme sahip. Belki Koramaz Vadisi’ne verilen önem ve gösterilen özen bu türden başka değerlerimizin de kıymetini bilmemiz için bir mihenk olacak. ■

Tahinli Bazlama

HAZIRLANIŞI

Un ve tuzu karıştırın, ortasına bir çukur açıp maya ve suyu koyup yumuşak bir hamur elde edinceye kadar yoğurun.

Sıcak bir ortamda bir saate yakın dinlendirin.

Hamurdan bezeler yapın.

Bezeleri oklava ile 1 cm kalınlığında açın.

Açtığınız hamurların üzerine tahin ve şeker serpip karıştırın.

Tekrar kapatıp bezeleyin.

Daha sonra 1 cm kalınlığında açıp sacda pişirerek servis edin. ■

Malzemeler

3 su bardağı un

10 gr yaş maya

200 ml su

1 çay kaşığı tuz

60 gr tahin

50 gr şeker

Afiyet olsun...

Ata tohumlarından
elde edilen

GACER

ekmeği

Kent Ekmek Büfelerinde!

www.kaytur.com.tr

f t i kayturkayseri

Kültürden..

KÜLTÜR SANAT GÜNCEİ

Şehir Kültür'den merhaba...

Dünya, belki Nuh (as) tufanından beri ilk defa bir bütün olarak kuşatıldığı bir felaketin yaşıyor. Ulaştığımız son teknolojinin imkânlarıyla ancak görüntüleyebildiğimiz bir mahlûkun tasallutuyla bütün dünya ve bütün insanlık imtihan oluyor. Bir yandan Mars'ta koloni kurma planları yapacak kadar ileri bir teknolojiye sahibiz, insanlık olarak sahip olduğumuz silahlarla/bombalarla tüm dünyayı yerle bir edecek imkânımız var. Öte yanda bir virüse boyun eğmiş durumdayız. Biyoloji çaresiz, tıp aciz, psikoloji darmadağın, dünyanın sosyolojisi allak bullak olmuş hâlde. Bu hâl üzere ikinci yılı yaşıyoruz. Yakınlarımızı, dostlarımızı, arkadaşlarımızı kaybetmediğimiz gün neredeyse yok gibi. Günlerce evlerimize kapanıp kalıyoruz. Düğünümüz düğün değil, bayramımız bildiğimiz bayramlara benzemiyor. Nerede o eski bayramlar sözü bu günlerde tam anlamıyla buluşuyor adeta. Cenazelerimize son görevlerimizi yapmaktan aciz vaziyetteyiz. Her şeyin başı sağlık derdi büyüklerimiz. Hakikaten her şeyin başı sağlık ve biz bunu yakinen idrak ediyoruz.

Hâl bu minval üzerineyken elbette birçok aksamaya rağmen, birçok eksikliğe, tuhafliğe, garabete rağmen hayat devam ediyor. Beden sağlığımızı korumaya çalışırken, yaşadığımız bu yeni tecrübe içerisinde ruh sağlığımız da rahatsızlık duyabileceğimiz etkilere açık durumda. İşte tam da burada, eski günlerimizi yâd etmek için, yaşadığımız günlerde psikolojimizi sağlıklı, ruhumuzu diri tutmak için sanat, edebiyat, kültür etkinlikleri ayrı bir önem kazanıyor.

Şehir Kültür Sanat dergisi de, böylesi bir dönemde üzerine düşen sorumluluğu

çeşitli yönlerden üstlenerek yoluna devam ediyor. Her şeye rağmen yaşıyoruz, her şeye rağmen hayat devam ediyor, Şehir dergisi bu günleri bir yandan kayıt altına alırken, diğer yandan bu günlerde ruhen bir dayanışmayı görev sayıyor kendine.

Haberlerimizin içeriğinde görüleceği gibi kültür ve sanat etkinlikleri dönemin koşulları göz önünde bulundurularak devam ediyor. Özellikle geleceğe yönelik önemli projeler hayata geçirilme yolunda. Hayatımız yeniden bildiğimiz normallere döndüğünde yeni müzelerimiz olacak. Yepyeni kütüphanelerimiz olacak.

Kaymak'te pandemi koşullarına uygun olarak çalışmalar devam ediyor. Kayseri Bilim Merkezi de öyle. Öte yandan internetin sağladığı iletişim imkânlarıyla dersler, sanal sergiler düzenleniyor. Evde kaldığımız günlerde yeteneklerimizi ifade edebileceğimiz yarışmalar da gerçekleştiriliyor.

Günlerce süren kısıtlamalarla, korkutucu Koronavirüs tablolarıyla karşı karşıya, baharın güzel günlerini ve Ramazan Bayramını geride bıraktık. Bahardan yaza adım attığımız günlerde kontrollü bir şekilde geçireceğimiz yaz günlerine hazırlanıyoruz. Umuyoruz ki, hayatımızı bu derece etkileyen hastalıktan bir an evvel kurtuluruz.

Tiyatroların yeniden seyircisiyle buluştuğu, sinema salonlarında film beğendiğimiz günlere bir an evvel ulaşmak ne güzel olurdu. Konserler, sohbet programları, sergiler ve özlediğimiz güzel vakitlere ulaşmak için sabrettik. Sevdiklerimizle sağlıklı bir şekilde böylesi günlerde buluşmak dileği ve duasıyla, yeni bir sayıda buluşmak üzere...

MİLLET BAHÇESİ'NE "KENT MÜZESİ" MÜJDESİ

Millet bahçeleri merakla beklenen büyük projelerden biri. Ortaya çıktıklarında şehirlerin çehresini değiştirecek projeler bunlar. Adı başka anılsa da dünyada önemli örnekleri olduğunu biliyoruz. Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, dünyadaki sayılı millet bahçeleri arasında yerini alacak Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi içerisine, Kayseri tarihinin ve önem arz eden değerlerinin yer alacağı kent müzesi inşa edileceğinin müjdesini vererek, projenin hazırlandığını ve yakında ihalesinin yapılacağını açıkladı.

Kayseri'nin kadim tarihinin yanında özellikle yakın tarihinin yoğun olarak vurgulanacağı Kayseri Kent Müzesi çalışmalarının projelendirme sürecinde son aşamaya gelindi. Kent açısından büyük önem arz eden bu müze, 1 milyon 260 bin metrekairelik Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi içerisinde yer alacak. Müze ve sosyal tesislerle Millet Bahçesi, sosyal etkinlik alanlarının yanında ülkenin en önemli kültür parkı hâline gelecek.

Proje Son Aşamada, Yakında İhaleli Yapılacak

Şehrimizde geçtiğimiz yıllarda hayata geçirilen bir Kent Müzesi projesi mevcuttu. Dönemi itibarıyla önemli, ilk olması yönüyle bir açığı kapatan bir müzeydi. Kayseri, her yönüyle hızla gelişmeye devam ediyor.

hazırlanan Kent Müzesi projesine ilişkin yaptığı açıklamada, müzenin, herkesin uğrak yeri olacağını ifade ederek, "Kayseri'mizde kent müzesi adı altında önemli bir başka müze çalışmasını daha yapıyoruz. Kayseri Kent Müzesi, şehrin tarihi süreciyle birlikte Kayseri'nin önem arz eden değerlerini içerisinde barındıracak olan ve Millet Bahçesi'nin içerisinde herkesin bir uğrak yeri olacağına inandığımız önemli bir müze. Projesini hazırladık. İnşallah yakında ihalesi var." diye konuştu.

"Mazeret Değil, Aksine Hizmet Üreterek Çalışmalarımız Sürüyor"

Açıklamasında, Büyükşehir Belediyesi olarak mazeret değil, aksine hizmet üreterek çalış-

Bununla birlikte son yıllarda kültürel anlamdaki gelişmesinin oldukça hızlı olduğu dikkatlerden kaçmıyor. Şehrin kültür ve sanat alanındaki hızlı gelişmesi mevcut kent müzesinin güncellenmesini kaçınılmaz hâle getirdi.

Kayseri tarihsel anlamda kadim şehir sıfatını hakkıyla taşıyan bir şehir. Öte yandan modern şehirleşme açısından önemli bir aşama olan belediyecilik de şehir açısından yeni bir olgu değil. Kayseri Büyükşehir Belediyesi 150. yılına ulaşmış durumda. Bu tarihsel kökene vurgu yapmak amacıyla Büyükşehir Belediye Başkanımız Dr. Memduh Büyükkılıç, "150. Yılda 150 Proje" için özel çalışmalar yapıyor. Bu kapsamda

malarını sürdürdüklerini belirten Başkan Memduh Büyükkılıç, Kayseri'yi tanıtmak adına pek çok konuda, çok sayıda müze inşa etme sürecinde olduklarını belirterek şunları kaydetti:

"Mazeret üreterek değil, tam aksine mazeret üretmeksizin hizmet üretme anlayışı içerisinde çalışmalarımızı sürdürdüğümüzü de paylaşmak istiyorum. Müzeler vatandaşlarımız tarafından oldukça yoğun ilgi görmektedir. Buradan hareketle Kayseri'yi müze şehri değil, müzeler şehri hâline dönüştürme anlayışı ile gereken gayreti gösteriyoruz. Büyükşehir, bu yönde çalışmalarını sürdürüyor. Sürdürmeye devam edecek."

BÜYÜKŞEHİR'DEN KAYADAN OYMA KÜLTEPE MÜZESİ

“150. Yılda 150 Proje” kapsamında Kayseri’yi “Müzeler Şehri” yapma yönündeki çalışmaları kararlılıkla sürdürdüklerini belirten Dr. Memduh Büyükkılıç, şehrin çok önemli değerlerinden Kültepe-Kaniş Karum için kayadan oyma müze projesi hazırlandığını ve 5 Mayıs’ta ihalesinin yapılacağını açıkladı. Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Anadolu tarihinin önemli bir kısmının yazıldığı ve yaşandığı merkez olan Kayseri’nin

“Müzeler Şehri” olarak anılması için emin adımlarla ilerliyor.

5 Mayıs’ta Uygulama İhalesi Gerçekleştirilecek

Kayseri’nin tarihi ve kültürel mirasına, Kültepe Kaniş Karum’dan başlayarak 6 bin yıllık köklü geçmişine yakışacak bir proje olan Kültepe Müzesi’nin projeleri tamamlandı. 5 Mayıs’ta uygulama ihalesi gerçekleştirilecek olan bu müzede Kültepe kazılarından çıkan tarihi eserlerin yer aldığı buluntular sergilenecek.

Bu boyutta ve nitelikte olup tek bir kazıya ait buluntuların sergilendiği tek müze özelliği taşıyan bu proje, kayadan oyma yapısıyla şehre değer katacak. Ticaretin ve kültürün merkezi olan, 6 bin yıllık geçmişiyle değişik medeniyetlere ev sahipliği yapan Kayseri’ye çok özel ve önemli müzeleri kazandıracaklarını söyleyen Başkan Büyükkılıç, konu ile ilgili yaptığı açıklamada, Kültepe Kaniş-Karum bölgelerindeki kazı çalışmalarının devam ettiğini, burada çıkan eserler için yapılacak olan Kültepe Müzesi projesinin hazır olduğunu, müze tamamlandığında yerin altındaki kültürel birikimin burada yer alacağını kaydetti. Büyükkılıç, konuşmasına şöyle devam etti:

“Kültepe-Kaniş-Karum bölgelerindeki kazı çalışmaları devam ediyor. Sağ olsun Kültür ve Turizm Bakanlığımız burada çalışmaları 12 aya çıkarttı. Gerekli mali desteği verdi. Ama inşallah daha fazlasını beklediğimizi de buradan paylaşmak istiyorum. Çünkü biz 2022 yılının Kültepe Yılı olması yönünde de temennide bulunuyoruz. En azından onun altyapı sürecini hızlandırmak adına mali desteğin bakanlığımız tarafından daha fazla ulaştırılacağı kanaatinde olduğumuzu paylaşmak istiyorum. Buradan çıkan ürünler, eserler tablet şeklindeki çek, senet, değişik ticari anlaşmalarla ilgiliydi. Yurt dışındaki müzelerde yer almakta. Özellikle de Ankara’daki Anadolu Medeniyetler Müzesinde yer alarak, 20 binin üzerinde tabletimiz maalesef oralarda bulunmakta. Biz bu çıkan eserlerden oluşacak olan Kültepe Müzesi’ni Sivas Yolu üzerinde, inşallah hayata geçiriyoruz”

“Kayseri’ye Bir Yenilik”

Kültepe Müzesi’nin Kayseri için yenilik olacağını dile getiren Büyükkılıç, “5 Mayıs itibarıyla ihaleye çıkıyoruz. Oyma bir müze olacak. Kayseri’ye bir yenilik olacak. Aynı zamanda Türkiye’de önemli bir görseli ve uygulamasıyla kendisinden söz ettirecek bir müze olacağına inanıyorum. Bununla birlikte Kültepe’den çıkan eserlerden bir kısmının teşhiri için geçici olarak orada tanıtım merkezimiz var. Onu da hayata geçiriyoruz” diye konuştu.

“KÜTÜPHANELER ŞEHİRİ OLMA YOLUNDA KARARLIYIZ”

Başkan Büyükkılıç, Kütüphaneler Haftası dolayısıyla değerlendirmelerde bulundu. Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ın “150. Yılda 150 Proje” kapsamında büyük bir gayretle sürdürülen “kütüphaneler şehri” olma yolunda kararlılığı 2021 yılında da devam edecek. Büyükkılıç, “Kütüphaneler şehri olma yolunda kararlıyız” dedi.

Türkiye’de en çok kütüphane ziyaretçisi olan iller arasında yer alan Kayseri, Büyükşehir Belediyesi projeleri öncülüğünde “kütüphaneler şehri” olma yolunda ilerlemeye devam ediyor. Kayseri, kadim kent ve zengin kültürü ile hemen her konuda öncü olmaya uygun şehirlerden biri olurken, bu niteliğine uygun projeler ortaya koyan Kayseri Büyükşehir Belediyesi de şehrin ve gönüllerin doktoru Başkan Memduh Büyükkılıç liderliğinde şehri layık olduğu yere taşıyor.

Kütüphaneler Olmazsa Olmaz

Kütüphane Haftası dolayısıyla değerlendirmelerde bulunan Başkan Büyükkılıç, “olmazsa olmaz” olarak nitelediği kütüphaneleri şehre kazandırma noktasında büyük gayret ve özveri gösterdiklerini, gerek şehir merkezinde, gerekse kırsalda kütüphane açılması ve tefrişatının sağlanması konusunda ya proje sahibi, ya da

de tefrişatı yapılarak yeni adresine taşındı. Ayrıca Merkez Kütüphane’ye ek okuma salonu yapılarak merkezin ihtiyacına cevap vermek amacıyla imkânlar genişletildi. Diğer taraftan Talas’ta hizmete açılan 7/24 Halk Kütüphanesi’ne de gereken bütün destekler verilirken öğrencilere, vatandaşlara okuma konusunda büyük katkı sağlandı” diye konuştu.

Binlerce Kişilik Okuma Kapasitesi, On Binlerce Kitap

Büyükkılıç, kütüphanelerde binlerce kişilik okuma kapasitesi ve on binlerce kitap olduğunu vurgulayarak, şöyle konuştu: “Büyükşehir Belediyemiz tarafından yapımı tamamlanan merkez, semt ve ilçe kütüphanelerinde toplam, 2 bin 600 kişilik okuma

proje destekçisi olarak fırsat tanıdıklarını ifade etti.

Şehir Merkezi, Semt ve İlçelerde Kütüphane Açılışı Yapıldı

Başkan Büyükkılıç, önem verdikleri kütüphanelerin açılışını birer birer gerçekleştirdiklerinin altını çizerek, “2020’de tarihi Meryem Ana Kilisesi’nin restore edilerek Şehir Kütüphanesi’ne dönüştürülmesinin yanı sıra Beyazşehir Kütüphanesi, Argıcık Semt Kütüphanesi, Ziya Gökalp Semt Kütüphanesi açılırken, merkezde Büyükşehir’in açtığı kütüphane sayısı 7’ye çıkmış oldu. Sarız İlçe Kütüphanesi

kapasitesi, 100 bin 212 basılı kitap, 22 bin e-kitap ve modern dekorasyon ve içerisinde okuyucuların kullanımına sunulmuş satranç takımları, sinema sistemleri, masaj koltukları, şifreli emanet dolapları, sesli kitap ünitesi gibi donanımları sayesinde şehrin öğrenci ve vatandaşlarına destek sağlıyor.”

Ağaç Yaşken Eğilir, Çocuklara Özgü Kütüphane

Kayseri’de kurulan kütüphaneler içerisinde çocuk okurlara özgü de kütüphaneler oluşturulmasını kararlaştırdıklarına da

değinen Başkan Büyükkılıç, “Büyükşehir Belediyesi olarak ‘ağaç yaşken eğilir’ prensibi ile çocukları yaşlarına uygun olarak okumaya alıştırmak ve teşvik etmek amacıyla bu projeyi de hayata geçirdik.” Bu anlamda Beyazşehir Halk Kütüphanesi, Ziya Gökalp Semt Kütüphanesi ve Argıncık Semt Kütüphanesi bünyesinde çocuk kütüphanesi oluşturuldu.” dedi.

2021’de de Yeni Kütüphaneler Yolda

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, 2021 yılı ve ilerleyen süreçte şehre kazandıracağı kütüphaneler de

bulunduğunu, bu kapsamda Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi’ne İl Halk Kütüphanesi, çocuklara özgü Çocuk Kütüphanesi ve Akkışla ilçesine kütüphane yapımının 2021 yılı projeleri arasında yer aldığını sözlerine ekledi.

ANLAMLI KİTAP KAMPANYASINA 1038 KİTAP İLE DESTEK

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, AK Parti Melikgazi İlçe Teşkilatı’nın başlattığı Kayseri’den Cizre’ye kitap kampanyasına 1038 kitap ile destek verdi.

AK Parti Melikgazi İlçe Başkanı Gökhan Ülke, Melikgazi Kadın Kolları’nın kitap okuma ve kardeş ilçe Cizre’ye yapılacak destek kampanyası başlattığını duyurdu. Bu kapsamda Melikgazi Belediye Başkanı Mustafa Palancıoğlu 1000 kitap ile destek verdiklerini belirterek, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ı bu kampanyaya davet etti.

Palancıoğlu’nun davetine kayıtsız kalmayan Başkan Büyükkılıç, “Melikgazi ilçe teşkilatımızın başlatmış olduğu kitap kampanyasına, belediye başkanımız Mustafa Palancıoğlu’nun daveti üzerine 1038 kitap ile katılıyor, Cizreli kardeşlerimize selamlar, sevgiler gönderiyor ve yavrularımıza başarılar diliyorum.” diye konuştu.

Kitap kampanyası sosyal medyada ilgi görmeye devam ediyor.

KAYSERİ BİLİM MERKEZİ BİR BAŞARIYA DAHA İMZA ATTI

Kayseri Bilim Merkezi, başarılı bir çalışmaya daha imza atarak bilim sergilerinde kullanılması için yurt dışından ithal edilen nanoteknolojik “Ferrofluid” maddesini merkez bünyesinde yerli imkânlar kullanarak üretmeyi başardı.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) destekli altı bilim merkezinden birisi olan Kayseri Bilim Merkezi’nde yapılan çalışmalarla, farklı mühendislik alanlarında sızdırmazlık elemanı olarak da kullanılan ve süper manyetik bir nanomalzeme olan Ferrofluid maddesi patent sürecine girdi.

Kayseri Bilim Merkezi Eğitmeni Tarafından Üretildi

Anadolu Harikalar Diyarı içerisinde faaliyet gösteren Kayseri Bilim Merkezi Eğitmeni Kimyager Dr. Lütfiye Aydın tarafından özgün sentezi yapılan nanomalzeme, Erciyes Üniversitesi Nanoteknoloji Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı Doç. Dr. Erkan Yılmaz’ın da desteğiyle projelendirilip üretim çalışmalarına başlandı. Kayseri Bilim Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen Ferrofluid üretim çalışmalarında, yerli imkânlarla, ithalat fiyatının ortalama dörtte biri maliyetle, çok özel bir akışkan

madde olan Ferrofluid üretildi.

Ülke Ekonomisine Büyük Katkı

Dünyada, başlıca Amerika Birleşik Devletleri tarafından üretilen ve gerek sınai gerekse ekonomik anlamda önemli bir akışkan madde olan Ferrofluid’in, yerli imkânlar kullanılarak üretilmesi, başta maliyet konusu olmak üzere ülkeye büyük avantaj sağlayacak. Bu anlamda ülke ekonomisine büyük katkı sağlayacak olan söz konusu nanomalzeme, Kayseri Bilim Merkezi’nde yeni nanomalzemeler hakkında farkındalık sağlarken, bilimseverler ve öğrenciler için de ayrıca önem arz ediyor.

Ferro-Saat Yapım Çalışmaları Sürüyor

Söz konusu proje kapsamında Kayseri Bilim Merkezi için yeni sergileme çalışmaları da planlanıyor. Ferrosaate gibi yeni bilimsel sergi düzeneklerinin dizayn çalışmaları hızla yürütülürken çalışma kapsamında yeni bir ürün tasarımı olan ferro-sıvı saat için arduino yazılımlarının prototipleri yapılıyor. Bu ürünün deneme aşamasında olduğu belirtilirken, bu sayede başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere dünyanın farklı ülkelerinde kullanılabilecek yeni sergi ürünlerinin ve cihazların üretilmesinin önünün açılması hedefleniyor.

KAYMEK’İN CANLI YAYINLARINA 4 MİLYON TIKLANMA

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Kayseri Mesleki Eğitim ve Kültür A.Ş. (KAYMEK) tarafından pandemi döneminde UZEM ile 11 binin üzerinde öğrenci ve kursiyerin eğitimine katkı sunulduğunu, bu zamana kadar canlı yayınlar ile toplam 4 milyonun üzerinde tıklandığını söyledi.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren KAYMEK A.Ş. eğitim faaliyetlerinin yanında kültürel etkinliklerle gençlerin ve dolayısıyla ülkenin geleceğine katkı sunmaya devam ediyor.

11 Bin Kursiyere Eğitim, 4 Milyonun Üzerinde Tıklanma

Çağın gereksinimlerini yerine getiren

KAYMEK, güçlükleri avantaja çevirerek eğitime, kültüre ve sanata verdiği destekle adından sıkça söz ettiriyor. Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, KAYMEK’in pandemi döneminde UZEM ile 11 binin üzerinde öğrenci ve kursiyerin eğitimine katkı sunduğunu, canlı yayınlar ile toplam 4 milyonun üzerinde tıklandığını ifade etti.

Başkan Büyükkılıç, konu ile ilgili yaptığı açıklamada, şunları söyledi:

“Güçlü teknolojik altyapısı ve çeşitlilik arz eden çalışmaları ile hizmetini vatandaşlara etkin bir şekilde ulaştıran KAYMEK, evdeki vatandaşları da yalnız bırakmıyor. Büyükşehir’in sosyal hizmet kuruluşlarından olan KAYMEK, belediyenin çeşitli kurs ve etkinlik hizmetlerini vatandaşların evine götürmeyi sürdürüyor. Sanatı ve sanatçıyı

daima destekleyen KAYMEK’imiz, canlı anlatımlı sanal sergilerle sanatseverlerin ilgi odağı oldu. Ayrıca Kayseri’nin tanıtımında önemli rol üstlenmeye de devam eden KAYMEK’imizin kıymetli ekibi, tertip ettiği bütün yarışmalarla gençleri iyiye, güzele ve doğruya yönlendiriyor. “Yunus Emre ve Türkçe Yılı” etkinlikleri kapsamında düzenlediği “Bizim Yunus” kompozisyon yarışmasıyla gençlere Yunusça yaşamanın kapılarını da araladı.”

Yunus Emre Yarışmasına Başvurular Sona Erdi

Öte yandan Yunus Emre’nin duygu ve düşünce dünyasına dair barış, hoşgörü, kardeşlik, tevazu ve sevgi gibi erdemlerin güzel dilimizin anlatım zenginlikleriyle duru, etkili ve akıcı bir şekilde anlatıldığı kompozisyon yarışmasının başvuruları sona erdi. Yüzlerce öğrencinin katılım gösterdiği yarışmada birinciye 15” laptop, ikinciye 10” tablet, üçüncüye 7” tablet ve üç mansiyon olarak da kitap seti armağan edilecek.

Yarışmaya katılan kompozisyonlar seçici kurul tarafından titizlikle değerlendirilecek ve değerlendirmeler en kısa sürede tamamlanarak ödüller sahiplerini bulacak.

KAYMEK’TEN ÖZEL VE ANLAMLI BİR YARIŞMA DAHA

KAYMEK tarafından düzenlenen, 15 Temmuz’un millî ve manevi ruhunu yansıtan, yağlı boya resim ve nakış teknikleri sanatlarının yer alacağı “Sanata Yansıyan 15 Temmuz” el sanatları yarışmasına

başvurular başladı. Yaptığı projeler ve el emeği göz nuru eserler ile Türkiye’de ilklere imza atan Büyükşehir Belediyesi KAYMEK A.Ş. düzenlediği yarışmalarla da dikkatleri üzerine çekmeyi başarıyor. Çok özel ve anlamlı bir yarışma düzenleyen KAYMEK’in “Sanata Yansıyan 15 Temmuz” isimli yarışmasına başvurular başladı. 18 yaşından büyük Kayserililerin katılabileceği yarışmada, yarışmacılar, 15 Temmuz’un millî ve manevi ruhunu yansıtan Yağlı Boya Resim ve Türk İşi, Hesap İşi, Tel Sarma, Antep İşi, Suzeni, Tel Kırma, Kanaviçe, Maraş İşi ve Makine Nakışı gibi nakış teknikleri sanatlarından biriyle çalışılmış el sanatı eserleri ile katılabilecek. Yarışmaya katılan eserlerden yağlı boya resim ile yapılanlar kendi içerisinde, nakış teknikleri ile yapılanlar kendi içerisinde olmak üzere 2 alanda eserler değerlendirilecek ve 2 alanda ödüller verilecek. Başvuruları 30 Haziran 2021 tarihinde saat 17.00’de sona erecek yarışmaya katılan eserler KAYMEK tarafından sergilenecek. Yarışmacılar, katılım koşullarına ve detaylı

bilgiye www.kaymekyarisma.com adresinden ulaşabilecek. Ayrıca yarışmada iki ayrı kategoride birinci olan eser sahibine 3 bin, ikinci olana 2 bin ve üçüncüye ise bin TL ödül verilecek.

“MİMAR SİNAN HEM MİMARLIĞA HEM DE İNSANLIĞA IŞIK OLDU”

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, 9 Nisan Mimar Sinan’ı Anma ve Mimarlar Günü dolayısıyla yayımladığı mesajında, medeniyetlerin beşiği Kayseri’den çıkarak dünyaya mal olmuş mimarlık dehası Mimar Sinan’ı anmaya ve sanatını anlatmaya gayret gösterdiklerini ifade etti.

Başkan Büyükkılıç, mesajında, Türk-İslâm medeniyetine mimari alanında büyük hizmetleri bulunan ve eserleri asırlar geçmesine rağmen günümüzde dahi hizmet veren Mimar Sinan’ın, gerek Kayseri gerek Türkiye gerekse bütün dünya için büyük bir değer olduğunu kaydederek “Mimar Sinan mimarlığa da insanlığa da ışık oldu” dedi.

“Mimar Sinan’ın Ruhunu Yaşatmaya Çalışıyoruz”

Başkan Büyükkılıç, Osmanlı padişahları Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerinde başmimar olarak görev yapan Mimar Sinan’ın dünyaya mal olan mimarlığı ile eserlerini daha iyi tanıtmak adına Büyükşehir Belediyesi olarak çalışmalar yaptıklarını ve buna benzer çalışmalarını sürdüreceklerini paylaşarak, bu kapsamda Mimar Sinan’ın eserlerinin bulunduğu ülkeler ve şehirler arasında “Sinanlı Kentler Birliği” projesini başlattıklarını ve bu proje ile Mimar Sinan’ın ruhunun ilelebet yaşatılacağını söyledi. Bununla beraber Türkiye’nin en büyük millet bahçesi olacak Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi’nde “Mimar Sinan Müzesi ve Mimarlık Merkezi” kurulacağını, projenin yarışmaya açıldığını belirtti.

Başkan Büyükkılıç, geçtiğimiz aylarda Mimar Sinan’ın dehasını ortaya koyduğu eserleri, el sanatı ile yapılan tablolar aracılığıyla anlatmak amacıyla KAYMEK tarafından hazırlanan ve Türkiye’de bir ilk gerçekleştirilip canlı anlatımla sanal olarak sergilenen “Medeniyetin Dehası Mimar Sinan” isimli serginin Büyükşehir Belediyesi Fuaye Alanı’nda da görücüye çıktığını ve Büyükşehir misafirlerine gezdirildiğini ifade ederek “Ağırnas’ta doğmuş ve tam 97 yıllık ömrüne günümüzde hâlâ hizmet vermekte olan 477 eseri sığdırmış olan Mimar Sinan’ın ismini her platformda daha fazla duyurmak için gayret gösteriyoruz.” dedi.

Başkan Büyükkılıç, mesajını şöyle sürdürdü:

“Mimar Sinan üç kıtada eserleri olan, bir asırlık ömrüne 477 eser sığdıran bir mimari dâhidir. Kayseri’mizin bağrından çıkmış Türk-İslam medeniyetine büyük katkılar sağlamış değerdir. Bizler de onun torunu

olmanın gururunu yaşıyoruz. Elimizden geldiğince ona layık hizmetler yürütüyoruz. Mimar Sinan şehirlerimizi, topraklarımızı imar etmenin yanında gönülleri de imar eden bir anlayış ile hareket etmiş, mimariye de insanlığa da ışık olmuştur. Bizler de bu konuda onun izinde, onun açtığı ufukta yol almaya gayret gösteriyor; şehrimizi, topraklarımızı imar ediyoruz. Mimar Sinan’ı

tanıtmak ve anlatmak adına yaptığımız projelerle de ona olan vefa borcumuzu ödemeye çalışıyoruz. Bu duygu ve düşüncelerle 9 Nisan Mimar Sinan’ı Anma ve Mimarlar Günü’nde eşsiz deha Mimar Sinan’ı bir kez daha rahmetle, minnetle ve dua ile anıyor, geleceğin Mimar Sinan’ı olmak için emek gösteren bütün mimarlarımızın Mimarlar Günü’nü kutluyorum.”

ERCİYES’TE BİR SEVDA MASALI; KEREM İLE ASLI

Kültür tarihimizin ve medeniyetimizin, dilden dile, nesilden nesile aktarılan hikâyeleri vardır. Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin ve Kerem ile Aslı mesela. Ferhat ile Şirin hikâyesinin Amasya ile özdeş olduğunu neredeyse bilmeyen yoktur. Fakat Kerem ile Aslı’nın Kayseri’yle ilişkisini birçok Kayserili bile bilmez, kaldı ki başkaları bilsin. Oysa Kerem ile Aslı’nın acıklı hikâyesi Kayseri’de son bulur.

KAYMEK, İran’ın İsfahan kentinden Kayseri Erciyes’e uzanan ve Kayseri’de kavuşup Kayseri’de yanan Kerem ile Aslı’nın hüznü ve çok az bilinen sevda hikâyesini canlı anlatımlı sanal sergi ile sanatseverlerle buluşturdu.

Yaptığı projeler ve el emeği göz nuru eserler ile Türkiye’de ilklere imza atan

Büyükşehir Belediyesi KAYMEK A.Ş. yine çok önemli ve özel bir çalışma ile dik-katleri üzerine çekti. Kerem ile Aslı'nın hikâyesini, "Erciyes'te Bir Sevda Masalı; Kerem ile Aslı" adlı canlı anlatımlı sanal sergiyi, sanatseverler KAYMEK Instagram ve Youtube sayfalarından izledi.

Sanal Sergi 18 Farklı El Sanatı ve 24 Eserden Oluşturdu

KAYMEK A.Ş. Müdürü Denizhan Burhan sergi açılışında yaptığı konuşmada, "Şehrimizin çok özel ama az bilinen Kerem ile Aslı sevdasını konu alan canlı anlatımlı sanal sergimizle sizlerle paylaşıyoruz. KAYMEK'te eğitmenlerimiz tarafından hazırlanan sergimiz 3 ay gibi kısa bir zaman içerisinde hazırlandı. 18 farklı el sanatı ve 24 eserden oluşan sergimizde Kerem ile Aslı hikâyesi siz sanatseverlerimizin beğenisine sunuldu. Sergimize konu olan bu masalımsı sevdanın hikâyesi 14 bölüme ayrılarak kronolojik dizilimle 3 boyutlu 14 eserle sunulurken, sergimizde Kerem ile Aslı sevdasının

ayrıntılarını içeren 8 tablomuz ve 2 çini vazomuz yer almaktadır." diye konuştu.

İsfahan'dan Kayseri'ye Uzanan Gerçek Bir Sevda

Sergide, sıfır atık projesine katkı sağlamak amacıyla yüzde 90 atık malzemelerden yapılan minyatürler, tablolar ve vazolar hakkında bilgiler veren Burhan, daha sonra "Kerem ile Aslı, 16. yüzyılda İran'da bir şahın oğlu olan Kerem ile şahın hazinehanesi olan keşişin Aslı isimli kızı arasında yaşanan bir sevdâ öyküsüdür. Kerem ile Aslı sevdasının İran'ın en önemli şehirlerinden olan İsfahan'dan Kayseri'ye uzanan hüznü yaşamış gerçeğini aktaracağız" diyerek, 3 boyutlu 14 eserle hazırlanan Kerem ile Aslı'nın hikâyesini anlattı.

İki Sevdalının Külleri Erciyes'e Gömülmüş

Burhan, 16. yüzyılda yaşamış dillere destan bir aşk hikâyesinde acı maceralardan sonra Kayseri'de kavuşup Kayseri'de yanan iki sevdalının küllerinin Erciyes'e gömüldüğünü

muhteşem bir anlatımla sanatseverlere aktararak "Erciyes Dağı'nın neresinde bilinmez ama iki aşkın küllerinin Erciyes'in Kayseri'ye bakan güzel bir köşesine gömüldüğü söylenir. Kim bilir belki de Erciyes'in her mevsim soğuk olması bundandır, belki de sevdalıların yanmasına inat, Erciyes üşütür insanı. Derler ki, o gün bugündür her bahar Kerem ile Aslı'nın küllerinden iki hasret gülü açar, biri kan kırmızı, biri kar beyaz, üzerinde sevdâ kuşları uçar. İnşallah bugün bir milat olur ve Kerem ile Aslı sevdasının Erciyes'in eteklerinde nasıl da yüzyıllardır ağırlandığı bilinir ve nesilden nesile taşınması adına milat olur. Çok az bilenen bu sevdâ masalını sizlerle paylaştık." diye konuştu.

Sanatseverler Sanal Sergiyi Çok Beğendi

Canlı yayını izleyen sanatseverler sanal sergiyi çok beğendiklerini belirtirken bazı sosyal medya kullanıcıları da "Tek kelimeyle şahane", "Tüm emeği geçenlerin ellerine sağlık şahane görünüyor her şey",

"Kayseri'de böyle sergileri görmek çok mutlu etti", "Bugüne kadar yapılmamış çok farklı, çok başarılı bir sergi olmuş" ve "Muhteşem anlatım ve ciddi emek, tebrik ediyorum" gibi yorumlar yaptılar.

Kaymek İlkere İmza Atmıştı

KAYMEK, geçtiğimiz aylarda bir ilke imza atarak sergi faaliyetlerini sanal dünyaya taşımış, KAYMEK tarafından hazırlanan "Medeniyetin Dehası Mimar Sinan" isimli canlı anlatımlı sanal sergi, Türkiye'de bir ilk olmuştu.

BOLLYWOOD SİNEMASI, KAYSERİ'YE HAYRAN KALDI

Dünyada sinema denince elbette ilk önce akla Hollywood gelir. Sinemaya önem veren ve başarılı örnekler üreten ülkeler de sinema camiasında adından bahsettirir. Fakat Hollywood dışında bir film endüstrisinden bahsedilince Bollywood hemen akla gelecek ikinci sinema başkentidir adeta. Bollywood ürettiği ilginç ve başarılı filmlerle tüm dünyada bilinir, tanınır.

Hint sinemasının ünlü yönetmeni Ribhu Dasgupta ve beraberindeki heyet şehrimizi ziyaret etti. Başkan Büyükkılıç'ı makamında ziyaret eden Hintli yapımcılar, 6 bin yıllık tarihi ve ticari geçmişi olan Kayseri'ye hayran kaldıklarını söylediler. Dr. Memduh Büyükkılıç, Bollywood olarak adlandırılan Hint sinemasının ünlü yönetmeni Ribhu Dasgupta ve beraberindeki heyeti kabul etti. Hintli heyet, tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Kayseri'ye hayran kaldıklarını belirtirken, Başkan Büyükkılıç da Kayseri'nin tanıtılmasını sağlayacak her türlü çalışmaya destek verdiklerini söyledi.

Aksiyon türündeki "Durga" isimli Bollywood yapımı filmin çekimleri için, son zamanlarda tarihi ve mimari mekânları ile film sektörünün gözdesi olan Kayseri'ye gelen Hintli yapımcılar, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ı makamında ziyaret etti. Ziyarette, Hint sinemasının ünlü yönetmeni Ribhu Dasgupta, yapımcı Tanvi Gandhi ve yerel yapımcı Melih Gülhan Kızılkaya'ya İl Kültür ve Turizm Müdürü Şükrü Dursun da eşlik etti.

"Kayseri'miz Bir Cazibe Merkezi"

Başkanlık Toplantı Salonu'nda sıcak ve samimi ortamda gerçekleşen ziyarette konuşan Başkan Büyükkılıç, Kayseri'nin 6 bin yıllık ticari geçmişi olduğunu, birçok uygarlığa ev sahipliği yaptığını belirterek şunları söyledi:

"Kayseri'mizin gerçekten turizm potansiyeli açısından tanıtılmaya çok büyük ihtiyacının olduğunu farkındayız. Ürünlerimizi daha sağlıklı şekilde paylaşmak ve Kayseri'mizi olumlu yönüyle tanıtmak hepimizin görevleri arasında, bunu hak ettiğine inanıyorum. İpek Yolu'nun üzerinde olması, 6 bin yıllık ticari geçmişinin olması, değişik uygarlıklara ev sahipliği yapmış olması, hoşgörünün

çekimi yapılacakken, oradakileri çekimleri iptal edip buraya kaydirdılar. Yönetmenimizin söylediği çekim için çok güzel, farklı noktalar var. Biz burada neredeyse hemen hepsinin çekimini yapacağız diyorlar. Her medeniyetten farklı izleri burada görmek mümkün, bizim filmimize zenginlik katıyor dediler, kendileri buradaki çekimlerden çok memnunar." ifadelerinde bulundu.

"İlk Defa Bir Kadın Karakter Üzerine Tek Başına Kurulu Olan Film"

Ünlü yönetmen Ribhu Dasgupta da film ile ilgili bilgiler vererek, "Filmimizin başrol karakteri bir kadın, kaçırılan iki arkadaşını kurtarmak üzere bir misyon üstlenmişler.

merkezi olması, Erciyes'imizin eteğinde cazibe merkezi olarak bütün iller tarafından uğrak yeri olması; bu güzellikleri bağrında barındıran Kayseri'mizin tanıtılmasını sağlayacak her türlü çalışmalara destek verdiğimizizi, gayretlerimizin olduğunu buradan paylaşmak istiyorum. İnşallah aksiyon filminin kazasız belasız çekilmesini temenni ediyoruz."

"Şehrimizi Çok Beğendiler"

İl Kültür ve Turizm Müdürü Şükrü Dursun da yaptığı konuşmada, "Bollywood, Hindistan'ın dünyaca ünlü sinema sektörüdür. Yönetmenimiz ile beraber Kayseri'de Durga isimli filmi çekmek için birkaç gündür buradalar. Şehrimizin çeşitli noktalarını gösterdik ve şehrimizi çok beğendiler. Hatta farklı illerde

Onları kurtarmaya çalışıyorlar. Hindistan'da ilk defa bir kadın karakteri üzerine tek başına kurulu olan bir film. Hindistan'da genelde erkek karakter ön planda oluyor, ilk defa bir kadın karakteri olan, kadının gücünü, kadının kendisini ön plana çıkaran bir film olacak. Ayrıca Türkiye'ye geldiğinde bir doktora âşık oluyor, doktor ile aşk hikâyesi de var." ifadelerini kullandı.

Erciyes Dağ yolunda ve tarihi Kayseri Mahalesi'nde aksiyon sahneleri de çeken ekip, Kayseri'ye hayran kaldıklarını belirttiler.

“KAYSERİ BASINI ÖNEMLİ BİR DEĞERİNİ KAYBETTİ”

Dr. Memduh Büyükkılıç, bir süre tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybeden Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Veli Altınkaya için başsağlığı mesajı yayımlayarak, “Kayseri basını önemli bir değerini kaybetti” dedi.

Başkan Büyükkılıç, mesajında, merhum Altınkaya’nın şehrine ve mesleğine sevdalı bir insan olduğunu belirtti.

Kayseri’ye önemli hizmetleri ve katkıları bulunan Altınkaya’nın aynı zamanda

insan canlısı, saygın ve güvenilir bir dost olduğunu kaydeden Başkan Büyükkılıç, şunları söyledi:

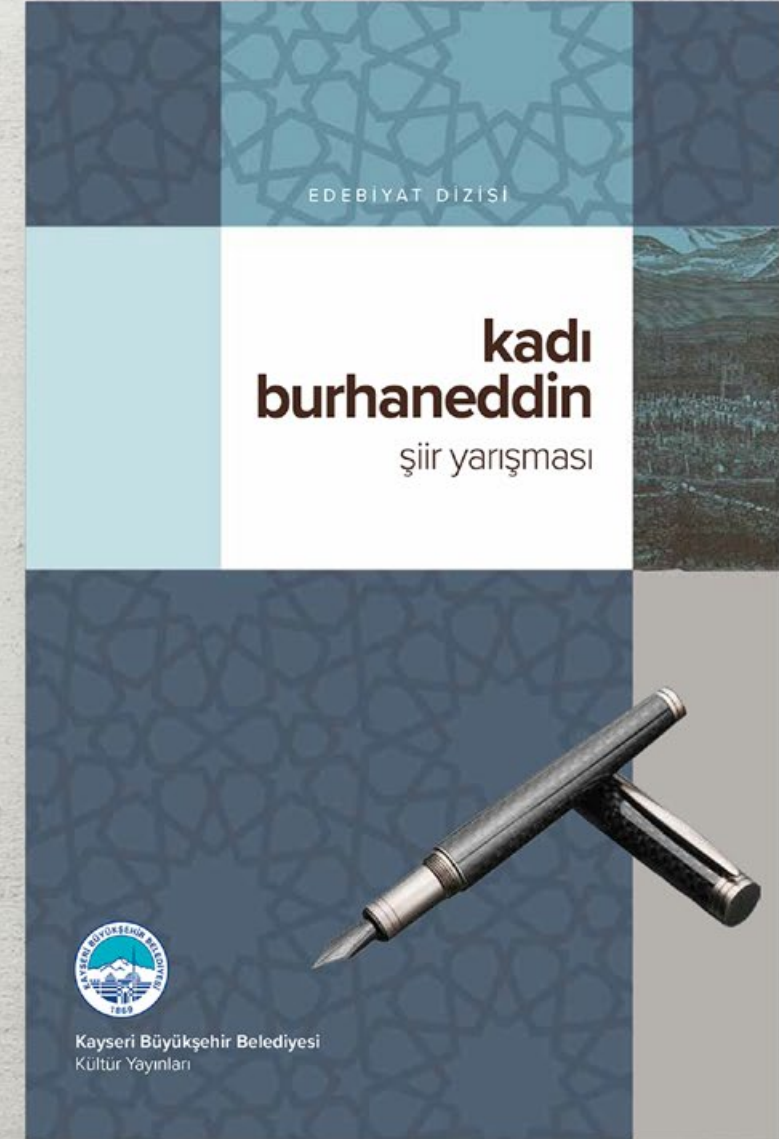
“Merhum Altınkaya, adeta bir ömür süren 40 yılı aşkın gazetecilik hayatında Kayseri için büyük gayretler göstermiş, Kayseri basınına değer katmış, yapılan hizmetlere mesleği ile ortak olmuş etkin, dinamik, sempatik; ayırtıcı değil, birleştiren bir özveri ile mesleğini ve hayatını sürdürmüş önemli bir değerimizdi. Sürekli irtibat hâlinde olduğumuz, fikirlerini aldığımız,

bilgisine başvurduğumuz bir kardeşimizdi. Hatta bu süreçte beraber yürüttüğümüz projeler de oldu. Basın Müzesi, merhum Altınkaya’nın öncülüğünde, Büyükşehir Belediyemizin destekleri ile projelendirildi.”

Başkan Büyükkılıç, “değerli dostum” dediği Altınkaya’nın unutulmayacağını belirterek, “Değerli dostum, duayen gazeteci merhum Veli Altınkaya’ya Cenab-ı Allah’tan rahmet, ailesi, yakınları, sevenleri ve basın camiasına da sabrı cemil niyaz ediyorum. Kendisini rahmet ve minnetle anıyorum” dedi.

rahmetle anıyoruz...

KADI BURHANEDDİN ŞİİR YARIŞMASI (ÜÇÜNCÜ ŞİİR YARIŞMASI)

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kùltür Yayınları

